

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Veronika Bednárová

Odvolání v civilním procesu

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Tematický okruh: Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 9. 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 352 530 znaků včetně mezer.

Mgr. Veronika Bednárová

V Praze dne 30. 9. 2020

PODĚKOVÁNÍ

S poděkováním doc. JUDr. Petrovi Smolíkovi, Ph.D. za všechny cenné rady a připomínky a za jeho pomoc při zpracování mé rigorózní práce.

Mgr. Veronika Bednárová

V Praze dne 30. 9. 2020

Obsah

Úvod	7
1. Systematika opravných prostředků	11
1.1. Opravné systémy.....	12
1.1.1. Apelační opravný systém.....	13
1.1.2. Kasační opravný systém	15
1.1.3. Revizní opravný systém.....	16
1.2. Opravné prostředky.....	16
1.2.1. Řádné opravné prostředky	18
1.2.2. Mimořádné opravné prostředky.....	19
2. Historický vývoj právní úpravy odvolání v civilním procesu v českých zemích	21
2.1. Právní úprava odvolání v civilním procesu v českých zemích před rokem 1918	21
2.1.1. Středověký civilní proces	21
2.1.2. Civilní proces v období stavovské monarchie	23
2.1.3. Civilní proces po tzv. Kleinově reformě.....	25
2.2. Právní úprava odvolání v civilním procesu v českých zemích po roce 1918	28
2.2.1. Civilní proces na začátku 20. století.....	28
2.2.2. Právní úprava civilního procesu po únoru 1948	30
2.2.3. Civilní proces v OSŘ z roku 1963.....	33
3. Obecná charakteristika odvolání v českém právním řádu	50
3.1. Odvolání v nesporném řízení	51
3.2. Odvolání v sporném řízení.....	53
4. Přípustnost odvolání	56
4.1. Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání.....	56
4.2. Objektivní podmínky přípustnosti odvolání	60
4.2.1. Existence nepravomocného rozhodnutí soudu prvního stupně.....	60
4.2.2. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí	63
4.2.2.1. Nepřípustnost odvolání proti rozsudku.....	63
4.2.2.2. Nepřípustnost odvolání proti usnesení.....	67
4.2.2.3. Přípustnost odvolání proti výroku rozhodnutí	74
4.2.3. Lhůta pro podání odvolání.....	75
5. Podání odvolání	81
5.1. Forma odvolání	81
5.2. Náležitosti odvolání	82

5.3.	Odvolací důvody.....	88
5.3.1.	Rozhodnutí ve věci samé.....	89
5.3.2.	Nemeritorní rozhodnutí soudu.....	94
5.3.3.	Rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání.....	95
5.3.4.	Novoty a koncentrace řízení.....	99
6.	Účinky odvolání.....	108
6.1.	Suspenzivní účinek.....	108
6.1.1.	Rozsah suspenzivního účinku.....	109
6.1.2.	Štěpení práva.....	112
6.2.	Devolutivní účinek.....	112
6.2.1.	Autoremedura.....	113
7.	Vzdání se a zpětvzetí odvolání.....	116
7.1.	Vzdání se odvolání.....	116
7.2.	Zpětvzetí odvolání.....	118
7.2.1.	Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení.....	121
8.	Odvolací řízení.....	123
8.1.	Úkony soudu prvního stupně.....	125
8.2.	Řízení u odvolacího soudu.....	129
8.2.1.	Přezkumná činnost odvolacího soudu.....	132
9.	Rozhodnutí o odvolání.....	138
9.1.	Odmítnutí odvolání.....	139
9.2.	Zastavení řízení.....	141
9.3.	Potvrzení napadeného rozhodnutí.....	141
9.4.	Změna napadeného rozhodnutí.....	142
9.5.	Zrušení napadeného rozhodnutí.....	143
9.5.1.	Další průběh řízení.....	145
10.	Náklady odvolacího řízení.....	148
11.	Srovnání české a slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu.....	151
11.1.	Slovenská právní úprava odvolání v civilním procesu.....	153
11.2.	Slovenská právní úprava stížnosti v civilním procesu.....	161
11.3.	Komparace české a slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu.....	163
	Závěr.....	165
	Seznam zkratk.....	169
	Seznam použitých zdrojů.....	170
	Abstrakt.....	194

Klíčová slova	195
Abstract.....	196
Keywords.....	197

Úvod

Občanské soudní řízení představuje institut, jehož hlavním cílem je zajištění spravedlivého řešení sporů, které vznikají v soukromoprávní sféře, a tím i ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Děje se tak meritorním rozhodnutím soudu, které je výsledkem soudního řízení a které by mělo být objektivně vzato správné a spavedlivé. Ve smyslu hodnot a principů právního státu však není možné, aby rozhodnutí, které je výsledkem nalézacího řízení, bylo za všech okolností definitivním a konečným řešením sporu. Ani v průběhu soudního řízení totiž nelze vyloučit existenci vad a pochybení, které mohou vést k nesprávnému rozhodnutí ve věci samé. Bylo by proto v rozporu s ústavně zaručenými právy účastníků řízení, kdyby jim právní řád neumožňoval bránit se kromě jiného ještě předtím, než rozhodnutí soudu první instance nabyde právní moci a stane se tak konečným, závazným a nezměnitelným. Prostředkem sjednání nápravy v popsané situaci je institut řádného opravného prostředku, který umožňuje, aby za podmínek stanovených zákonem došlo k přezkumu rozhodnutí a řízení, které vedlo k jeho vydání, a v případě zjištění pochybení i k jejich nápravě a nastolení právní jistoty v právních vztazích založených takovým rozhodnutím. V civilním řízení je dle jeho aktuálně platné právní úpravy, obsažené především v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, jediným řádným opravným prostředkem odvolání.

Na základě výše uvedeného lze tedy vyvodit nezastupitelný význam tohoto právního institutu v právním řádu České republiky, který umožňuje v rámci civilního řízení ochranu základních práv a svobod, především práva na soudní a jinou právní ochranu ve smyslu čl. 36 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Jedná se sice o institut klasický, který není v právní úpravě nijak neznámý ani nový, přesto mě oslovuje svou neustálou aktuálností a významem (mimo jiné i s ohledem na úvahy o rekodifikaci civilního procesu, v rámci kterých přípravné práce pokročily natolik, že byl zveřejněn věcný záměr nového civilního řádu soudního), o čemž svědčí i množství novelizací a změn, které se jej dotýkají, jak vyplývá i ze samotné předkládané práce.

Z důvodu výše popsané důležitosti a funkce odvolání v civilním řízení je cílem mé rigorózní práce zpracovat toto značně široké téma co možná nejkomplexněji a prokázat jeho podstatný význam pro civilní proces. Předkládaná rigorózní práce si klade za cíl obeznámit čtenáře s uvedenou problematikou nejen z pohledu aktuální legislativy a právní teorie, ale pozornost věnuje i postojům soudní praxe, která se institutem odvolání v civilním procesu zabývá v různých souvislostech poměrně intenzivně již dlouhou dobu. Jelikož ale odvolání v civilním řízení není v právním řádu České republiky žádnou novinkou a rovněž samotná filozofie přezkumu rozhodnutí v soukromoprávním sporu není lidské společnosti cizí již od dob dávno minulých, neopomíjí tato rigorózní práce ani historický vývoj právní úpravy tohoto institutu v českých zemích. Také bych ráda poukázala na sporné otázky, na které jsem při zpracování tohoto tématu narazila, a na jejich možné změny *de lege ferenda*, které by mohly vést ke zlepšení současné právní úpravy a její aplikace v praxi. V neposlední řadě se předkládaná práce věnuje i srovnání současné české právní úpravy odvolání s právní regulací na Slovensku a poukazuje na inspirativní místa tamní právní úpravy, které by mohly *de lege ferenda* přispět k dalšímu zkvalitnění českého odvolacího řízení.

Zároveň je nutno zdůraznit, že předkládaná práce se zaměřuje na problematiku odvolání pouze v civilním řízení sporném, přestože se jedná o opravný prostředek využívaný i v jiných druzích civilního řízení. Hlavním důvodem je už zmíněná rozsáhlost uvedené problematiky. Proto by snaha o její zpracování i ve vztahu k jiným druhům civilního řízení přesahovala z hlediska rozsahu možnosti mé rigorózní práce.

Co se týče systematické stránky předkládané rigorózní práce, je rozčleněna na jedenáct částí. Z důvodu lepší pochopitelnosti a podřazení hlavního tématu práce pod širší teoretické vymezení jsou dvě úvodní části věnované obecnějším úvahám. V první části (*Systematika opravných prostředků*) se věnuji úvodu do problematiky přezkumu soudních rozhodnutí ve smyslu vysvětlení potřeby a důvodů, které vedou k existenci opravného řízení jako takového. Následnému obecnému výkladu o řádných i mimořádných opravných prostředcích předchází jejich zasazení do širšího rámce opravných systémů. Po seznámení s teoretickým vymezením obecných otázek opravného řízení a opravných prostředků a jejich systematiky se druhá část (*Historický vývoj právní*

úpravy odvolání v civilním procesu v českých zemích) zaměřuje na vývoj právní úpravy tohoto institutu v českých zemích. Z hlediska větší přehlednosti je tato část rozdělená na dvě kapitoly. První z nich dokumentuje legislativní rámec odvolání před rokem 1918, druhá pak po tomto mezníku. Přestože úvodní část má spíš teoretický a exkurzivní charakter, nelze opomenout její důležitost pro komplexní zpracování předmětné problematiky, a to především s ohledem na analýzu věnovanou zásadním novelám zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Druhá sekce mé rigorózní práce, tvořená zbývajícimi devíti částmi, již pracuje s problematikou odvolání z pohledu současně platné právní úpravy. Část číslo tři (*Obecná charakteristika odvolání v českém právním řádu*) zahrnuje obecné vymezení institutu odvolání v civilním procesu České republiky, jeho základní vlastnosti a stručné shrnutí nejpodstatnějších rozdílů mezi odvoláním v nesporném a sporném řízení. Další části předkládané rigorózní práce se již věnují jen odvolání v sporném řízení. Čtvrtá část (*Přípustnost odvolání*) analyzuje otázky přípustnosti tohoto řádného opravného prostředku. Kromě objasnění rozdílů mezi subjektivními a objektivními podmínkami přípustnosti odvolání obsahuje tato část i podrobný rozbor jednotlivých podmínek přípustnosti. Následující část (*Podání odvolání*) popisuje problematiku odvolání z hlediska jeho formy a náležitostí a podrobněji se věnuje především otázce odvolacích důvodů a principům koncentrace řízení a neúplné apelace. Část číslo šest (*Účinky odvolání*) neopomíjí důležitou problematiku suspenzivního a devolutivního účinku odvolání. Část sedmá (*Vzdání se a zpětvzetí odvolání*) se pak věnuje projevům dispoziční zásady, na které je odvolací řízení postaveno a která účastníkům řízení umožňuje vzdát se odvolání a odvolateli navíc vzít již podané odvolání zpět. Neopomíjí ani možnost vzít v průběhu odvolacího řízení za podmínek stanovených zákonem zpět samotný návrh na zahájení řízení. Osmá část (*Odvolací řízení*) představuje rozbor samotného odvolacího řízení zahrnujícího jak úkony soudu prvního stupně, jejichž cílem je náležitě připravit vše potřebné pro efektivní projednání a rozhodnutí o odvolání apelačním soudem, tak fázi probíhající před odvolacím soudem, která se zaměřuje na přezkum a projednání samotného odvolání a rozhodnutí o něm. Část devět (*Rozhodnutí o odvolání*) popisuje různé způsoby rozhodnutí odvolacího soudu, kterými vyjadřuje svůj postoj k celé věci. Kromě toho, že v zákonem stanovených případech může odvolání odmítnout nebo řízení

zastavit, může také napadené rozhodnutí potvrdit, změnit nebo zrušit. V desáté části (*Náklady odvolacího řízení*) pak nelze opomenout ani otázku nákladů odvolacího řízení a rozhodování o nich. Závěrečná část (*Srovnání české a slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu*) se věnuje srovnání slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu, která v posledních letech prošla zásadními změnami, s právní regulací českou.

Problematika odvolání v civilním řízení představuje téma značně rozsáhlé, proto je cílem předkládané práce zaměřit se na jeho nejdůležitější aspekty a prokázat tak význam tohoto institutu pro civilní proces. Jak již bylo zmíněno výše, rigorózní práce je založena na analýze právních norem, důvodových zpráv a k nim náležející komentářové literatury, a kromě poznatků právní teorie, čerpaných především z odborné literatury a článků, analyzuje i rozsáhlou judikaturu českých soudů. Dále se předkládaná práce věnuje i otázce historického vývoje právní úpravy odvolání v českých zemích a v neposlední řadě navrhuje možné změny *de lege ferenda* ve vztahu k otázkám, které by dle mého názoru zasluhovaly pozornost zákonodárce a které by mohly čerpat inspiraci i z rekodifikované právní úpravy civilního procesu na Slovensku.

1. Systematika opravných prostředků

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů¹ jako základní právní předpis upravující občanské soudní řízení vymezuje jeho účel v úvodním § 1, podle něhož mají jak soudy, tak i účastníci řízení postupovat v občanském soudním řízení tak, „*aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.*“ V souladu s tím by soudní rozhodnutí měla být vydávána na základě správně zjištěného skutkového stavu a správné aplikace procesněprávních a hmotněprávních předpisů a měla by být tedy spravedlivá a věcně správná.

Avšak tak jako při jakékoli jiné činnosti nelze ani v rámci soudního řízení předem vyloučit pochybení různého druhu, která v závislosti na jejich závažnosti mohou rozhodnutí soudu ovlivnit natolik, že se v jejich důsledku může stát věcně nesprávným. Může dojít k pochybením při zjišťování skutkového stavu v podobě nesprávného nebo neúplného zjištění rozhodných skutečností (tzv. skutkové vady) nebo při interpretaci nebo aplikaci hmotněprávních nebo procesněprávních předpisů (tzv. právní vady). Nejsou ale vyloučené ani různé vady procesního charakteru. Rovněž je nutno dodat, že podstatou civilního procesu obecně je střet různých zájmů, a proto ať nezávislý a nestranný soud rozhodne jakkoli, vždy bude jedna ze stran civilního procesu nespokojená s jeho rozhodnutím a bude je subjektivně považovat za nesprávné nebo nespravedlivé, ačkoli žádnou vadou trpět nemusí a objektivně vzato může být zcela v pořádku.

Vzhledem k uvedenému je proto za současného respektování právní jistoty a práva na spravedlivý proces nezbytné, aby právní úprava civilního procesu připouštěla možnost opětovného přezkoumání správnosti již vydaného rozhodnutí a řízení, jež mu předcházelo. Současně je tím respektován i zájem veřejný, jelikož „*cílem soudního řízení je rozhodnutí věcně správné a spravedlivé*“². Stejný názor zastával již Václav Hora, který

¹ OSŘ

² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 513. ISBN 978-80-7502-298-1

ve své učebnici uvádí, že „žádný systém právní se bez opravných prostředků obejít nemůže, pokud nelze zaručit naprostou dokonalost výroků soudů v první stolici činěných a jí podmíněnou spokojenost obou stran s výrokem tímto“³.

Proces přezkumu správnosti soudních rozhodnutí probíhá v rámci tzv. opravného řízení. S ohledem na zásadu dělby moci a principy soudní a soudcovské nezávislosti přitom není přípustné, aby opravné řízení vedl jiný státní orgán odlišný od soudu. Proto v rámci soudní soustavy lze hovořit pouze o vnitřní kontrole realizované tzv. instančním postupem, v důsledku čehož je opravné řízení vedeno tzv. opravným soudem, kterým může být jen soud vyšší instance než soud, jenž napadené rozhodnutí vydal. Základním předpokladem je přitom uplatnění tzv. opravného prostředku čili procesního úkonu, jehož cílem je vyvolat opětovné projednání věci a odstranit závažné vady a věcnou nesprávnost soudního rozhodnutí. „Bezprostředním účelem opravného řízení je tedy náprava konkrétního nesprávného rozhodnutí v zájmu účastníků soudního řízení.“⁴

Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že opravné řízení představuje nepostradatelný institut civilního procesu. Na straně jedné totiž zdůrazňuje a zachovává nezávislost soudní moci, jelikož neumožňuje přezkum soudních rozhodnutí mimosoudně, na straně druhé chrání právo na spravedlivý proces, neboť umožňuje přezkum nesprávných soudních rozhodnutí.

1.1. Opravné systémy

Pod pojmem opravné systémy rozumíme „soubory pravidel, které ovládají opravné řízení, resp. určují jeho předmět (vymezení toho, pro jaké vady lze rozhodnutí přezkoumat) a cíl (vymezení toho, jak lze rozhodnout)“⁵. Jsou to tedy obecně vymezené principy, kterými je opravné řízení ovládáno.

³ HORA, V. *Československé civilní právo procesní. III. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 9. ISBN 978-80-7357-540-3

⁴ SCHELLEOVÁ, I. a kolektiv. *Civilní proces.* 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, a.s., 2006, str. 594. ISBN 80-86861-09-0

⁵ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 364. ISBN 978-80-7400-279-3

Pro rozlišení základních opravných systémů jsou přítom klíčová tři základní kritéria. Prvním z nich je rozsah přezkumné činnosti opravného soudu čili skutečnost, zda je tento soud vázán skutkovými zjištěními, na jejichž základě bylo vydáno napadené rozhodnutí, nebo zda může předmětnou věc znovu projednávat a přezkoumávat po skutkové stránce, provádět dokazování a věc případně skutkově posoudit zcela odlišně od soudu, který napadené rozhodnutí vydal. V případě, že opravný soud tímto oprávněním nedisponuje, je jeho přezkumná činnost omezena jen na právní stánku rozhodnutí, proti němuž byl uplatněn opravný prostředek. „Přezkoumání po stránce právní přitom předpokládají všechny opravné systémy.“⁶ Druhý rozdíl představuje způsob, jakým dojde k vyřízení opravného prostředku čili jak tzv. opravný soud v opravném řízení rozhodne. Třetím rozdílem mezi jednotlivými opravnými systémy je rozsah práv a povinností účastníka, který opravný prostředek uplatnil. V tomto směru mohou být odlišně stanovené zvláštní podmínky přípustnosti opravného prostředku nebo možnost uplatňování nových skutečností a nových důkazů. Na základě výše uvedených kritérií právní teorie rozlišuje tři základní opravné systémy, a to systém apelační, kasační a revizní.

1.1.1. Apelační opravný systém

Apelační opravný systém, označovaný též jako systém odvolací, je možné považovat z hlediska rozsahu přezkumné činnosti opravného soudu za nejširší z opravných systémů. Umožňuje totiž opravnému soudu, aby napadené rozhodnutí přezkoumal jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. Při svém rozhodnutí tedy vychází ze svého vlastního nového právního názoru, který si může vytvořit na základě opětovného projednání věci a vlastních zjištění skutkového stavu.⁷ Napadené rozhodnutí může následně potvrdit, považuje-li je za správné, změnit, jestli po vykonaném dokazování může rozhodnout opravný soud sám, a výjimečně také zrušit. Co se týče třetího rozlišujícího kritéria, apelační systém účastníky nijak výrazně neomezuje a nevyznačuje se zvláštními podmínkami přípustnosti s výjimkou lhůty pro podání opravného prostředku.

⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 337. ISBN 978-80-7380-714-6

⁷ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 18. ISBN 978-80-7598-375-6

Uvnitř apelačního opravného systému lze obecně rozlišovat dva subsystemy, a to systém úplné a neúplné apelace. Apelační systém postavený na principu neúplné apelace se vyznačuje tzv. zákazem novot, což znamená, že účastníci řízení nejsou s výjimkou zákonem stanovených případů oprávněni v odvolacím řízení tvrdit jiné skutečnosti a k jejich prokázání označovat jiné důkazy než ty, které již uvedli v prvostupňovém řízení. „*Odvolací soud ale zůstává soudem apelačním, což znamená, že ho nezavazují skutková zjištění a skutkové závěry, k nimž dospěl soud prvního stupně, že sám může provádět dokazování, ovšem nesmí, jak výše uvedeno, přihlížet k novým skutečnostem a důkazům.*“⁸ Na druhé straně stojí systém úplné apelace, ve kterém se výše uvedené omezení účastníků a apelačního soudu ve vztahu k novotám nevyskytují. Účastníci proto mohou tvrdit skutečnosti a označovat důkazy, které se v řízení před soudem prvního stupně neobjevily, a rovněž soud může novoty použít jako podklad svého rozhodnutí. „*Opravný soud v režimu úplné apelace vystupuje zjednodušeně jako druhá první instance.*“⁹

V českém právním řádu zařazujeme do apelačního systému odvolání, které je ve sporném řízení, ale též v řízení o rozvod manželství¹⁰ a řízení o zrušení partnerství¹¹, která patří do kategorie řízení nesporných, vybudované na principu neúplné apelace. Ten se však neuplatňuje výlučně, jelikož § 205a OSŘ vymezuje případy, kdy zákon umožňuje předložit nové skutečnosti a důkazy i v odvolacím řízení. „*Zakotvení neúplné apelace do našeho právního řádu bylo jedním z prvních kroků pro zavádění koncentrace řízení do civilního procesu,*“¹² na jejímž základě jsou účastníci řízení povinni činit v řízení před prvoinstančním soudem skutková tvrzení a důkazní návrhy jen do zákonem stanoveného okamžiku, aby nedocházelo k zbytečným průtahům v řízení. K později tvrzeným skutečnostem nebo později navrženým důkazům se až na zákonem stanovené výjimky nepřihlíží. Tento systém tak nutí účastníka řízení, aby již v prvostupňovém řízení nic

⁸ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 753. ISBN 978-80-7400-673-9

⁹ LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces. 1.* vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 203. ISBN 978-80-210-7601-3

¹⁰ § 397 zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (ZŘS)

¹¹ § 399 odst. 2 ZŘS

¹² ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní. 3.,* aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 338. ISBN 978-80-7380-714-6

neponechal na náhodě a svá tvrzení a jim odpovídající důkazy řádně připravil. Naproti tomu v řízení nesporném¹³ a některých jiných druzích řízení, jako je např. řízení vykonávací¹⁴, je uplatňován princip úplné apelace, na kterém byla postavena právní úprava odvolání před 1. 1. 2001. Systém úplné apelace je pro účastníky řízení podstatně mírnější, neboť jim umožňuje do odvolacího řízení vnášet novoty.

1.1.2. Kasační opravný systém

Kasační neboli zrušovací opravný systém se od široce uplatňovaného apelačního systému liší především tím, že umožňuje přezkum napadeného rozhodnutí výlučně po stránce právní. Soud zabývající se opravným prostředkem tedy nemůže přezkoumávat skutkové okolnosti a zjišťuje pouze to, zda napadeným rozhodnutím nebo v řízení, které jeho vydání předcházelo, nedošlo k porušení právních předpisů ať již hmotněprávního, nebo procesního charakteru.

Co se týče rozhodnutí tzv. kasačního soudu, i tady je značný rozdíl oproti systému apelačnímu, jelikož soud je oprávněn napadené rozhodnutí buďto potvrdit, neshledá-li žádné právní vady, nebo jej naopak zrušit, dojde-li k závěru, že napadeným rozhodnutím nebo řízením, které mu předcházelo, došlo k porušení hmotného nebo procesního práva. Nesmí však rozhodnutí vlastním zásahem měnit, a proto zruší-li předmětné rozhodnutí, věc vrátí soudu nižšího stupně k novému rozhodnutí. Třetí rozlišující kritérium se projevuje v zákazu novot¹⁵, což úzce souvisí se skutečností, že kasační soud se nezabývá skutkovou stránkou věci.

Ve vztahu k aktuální právní úpravě civilního procesu v České republice je potřeba uvést, že podle mnoha autorů je na principech kasačního systému postaveno dovolání¹⁶. Jelikož ale s účinností od 1. 1. 2013 byl zákonem č. 404/2012 Sb. do OSŘ vložen § 243d, podle jehož písm. b) platí, že „*dovolací soud může rozhodnutí odvolacího soudu změnit,*

¹³ § 28 ZŘS

¹⁴ § 254 odst. 5 OSŘ

¹⁵ § 241a odst. 6 OSŘ

¹⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 516. ISBN 978-80-7502-298-1

jestliže odvolací soud rozhodl nesprávně a jestliže dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, „jiní autoři¹⁷, se kterými se ztotožňuje i autorka předkládané práce, se kloní k zařazení dovolání do systému kasačního, avšak s prvky revize.

1.1.3. Revizní opravný systém

Poslední z opravných systémů, systém revizní, umožňuje tzv. reviznímu soudu přezkoumat jen právní stránku napadeného rozhodnutí. Následně může napadené rozhodnutí nejen potvrdit nebo zrušit, ale také změnit, „*ovšem to pouze za předpokladu, že soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav, ale tento nesprávně právně posoudil*“¹⁸. To v souladu s prvním kritériem znamená, že při změně rozhodnutí je revizní soud povinen postavit své rozhodnutí na skutkovém stavu, který zjistil soud nižší instance, a může měnit jen právní kvalifikaci.

Revizní opravný systém je dnes známý jen v rámci právní teorie, neboť český právní řád jeho principy plně neuplatňuje u žádného řádného ani mimořádného opravného prostředku.¹⁹ Avšak jak již bylo zmíněno výše, podle některých autorů výše popsáná změna právní úpravy dovolání s účinností od 1. 1. 2013 zavádí prvky revizního opravného systému právě do koncepce tohoto mimořádného opravného prostředku.

1.2. Opravné prostředky

Samotný pojem opravný prostředek zákon nevymezuje, „*lze ho však definovat z hlediska jeho účelu tak, že je to procesní úkon účastníků civilního procesu a jiných legitimovaných subjektů umožňující požadovat přezkum vadných a nesprávných rozhodnutí soudu za účelem jejich změny nebo zrušení*“²⁰. Jedná se tedy o prostředek nápravy vadného rozhodnutí, jehož aplikace má za následek zahájení opravného řízení,

¹⁷ ZUKAL, M. *Dovolací řízení: kasace, nebo revize?* Právní rozhledy. 2018, č. 3, str. 104. ISSN 1210-6410

¹⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 517. ISBN 978-80-7502-298-1

¹⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1583. ISBN 978-80-7400-107-9

²⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní.* 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 335. ISBN 978-80-7380-714-6

v němž je přezkoumáváno rozhodnutí napadené opravným prostředkem a řízení, ve kterém bylo vydáno.

S poukazem na zásadu rychlosti a efektivnosti soudního řízení nebudou impulzem k aplikaci opravných prostředků méně závažná pochybení, která mají za následek administrativní nebo formální nesprávnost rozhodnutí a která je třeba odlišovat od vad rozhodnutí způsobujících jeho nesprávnost věcnou. Jedná se o chyby v písemném vyhotovení rozhodnutí²¹, drobné nedostatky v odůvodnění rozhodnutí²² nebo chybně vyhotovené rozhodnutí o části předmětu řízení, o předběžné vykonatelnosti nebo o nákladech řízení²³. Taková pochybení nevyžadují aplikaci opravných prostředků, ale jsou řešena samostatným mechanismem v podobě opravy rozhodnutí, čímž je současně zajištěna i ochrana před nadužíváním opravných prostředků v případech, kdy jejich aplikace, a tedy i jejich účinky, nejsou potřebné.

Z uvedeného lze tedy vyvodit, že opravné prostředky jako takové nelze použít proti jakémukoli rozhodnutí z důvodu jakékoli vady. Zákon proto vymezuje tzv. podmínky přípustnosti opravných prostředků a stejně tak i vady, jejichž odstranění lze opravným prostředkem dosáhnout. Podmínky přípustnosti opravného prostředku obecně pak lze rozdělit do dvou kategorií, a to na podmínky subjektivní přípustnosti, jež se vyskytují na straně účastníka, a naopak podmínky objektivní přípustnosti vážící se na samotné napadené rozhodnutí. V prvním případě jde o podmínky vymezující okruh subjektů, které jsou oprávněny opravný prostředek uplatnit, případně také stanovující, zda zákon vyžaduje povinné zastoupení subjektu advokátem nebo jinou osobou. V případě druhém podmínky přípustnosti především určují předpoklady, jejichž splnění zákonodárce vyžaduje k uplatnění opravného prostředku. Jedná se tedy především o vymezení okruhu rozhodnutí, které lze opravným prostředkem napadnout, případně těch, proti kterým je opravný prostředek neuplatnitelný, a dále o případné podmínky ve vztahu k obsahu, formě nebo lhůtě uplatnění opravného prostředku.

²¹ § 164 OSŘ

²² § 165 OSŘ

²³ § 166 OSŘ

Opravné prostředky můžeme členit na opravné prostředky řádné a mimořádné. Rozdíl mezi těmito dvěma kategoriemi spočívá nejen ve výše uvedené přípustnosti opravného prostředku nebo v tom, proti jakým rozhodnutím je lze uplatnit. Podstatný rozdíl představují účinky opravných prostředků na napadené rozhodnutí, a to účinek devolutivní nebo suspenzivní. Devolutivní neboli odvalující účinek spočívá v tom, že oprávněný a současně povinný projednat opravný prostředek a rozhodnout o něm je soud vyšší instance než soud, jenž napadené rozhodnutí vydal. Suspenzivní účinek, označovaný také jako účinek odkladný, se projevuje v tom, že nepravomocné rozhodnutí napadené opravným prostředkem nenabude právní moci, to znamená, že se nestává definitivním rozhodnutím, které je pro soud i účastníky řízení závazné a nezměnitelné jinak než zákonem stanoveným způsobem. V důsledku suspenzivního účinku dotčené rozhodnutí nenabude zpravidla ani vykonatelnosti, a to až do doby rozhodnutí o opravném prostředku. „Rozdíl v účincích opravných prostředků se projevuje i v tom, do jaké míry je soud rozhodující o opravném prostředku vázán rozsahem, v němž účastník rozhodnutí napadá, mimo jiné i zda soudu vzniká právo a povinnost vyhledávat sám od sebe i další účastníkem nezmíněné argumenty, pro které by rozhodnutí nemělo obstát.“²⁴

1.2.1. Řádné opravné prostředky

Kategorii řádných opravných prostředků představují opravné prostředky, kterými lze napadnout nepravomocné rozhodnutí. V důsledku toho tedy řádné opravné prostředky nepředstavují zásadní zásah do právní jistoty a jsou proto z hlediska podmínek přípustnosti poměrně široce uplatnitelné, jelikož ve smyslu principu univerzality jimi může být napadeno každé rozhodnutí soudu prvního stupně s výjimkou těch, u kterých to zákon explicitně vylučuje.

Z hlediska účinků opravných prostředků je pro kategorii řádných opravných prostředků typické, že se vyznačují jak účinkem devolutivním, tak i účinkem suspenzivním. To znamená, že řádný opravný prostředek je projednáván soudem vyšší instance, který o něm také rozhoduje, a současně platí, že uplatnění řádného opravného

²⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 2. ISBN 978-80-7400-774-3

prostředku má za následek odklad právní moci a zpravidla i vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.

V české právní úpravě civilního procesu dnes známe jen jediný řádný opravný prostředek, a tím je odvolání. Je potřeba dodat, že je pro něj typické, že odvolací soud zkoumá nejen odvolatelem vytýkané nedostatky napadeného rozhodnutí, ale také se sám iniciativně zaměřuje na hmotněprávní a procesněprávní pochybení, která by mohla vést k nesprávnosti prvostupňového rozhodnutí.²⁵

1.2.2. Mimořádné opravné prostředky

Co se týče mimořádných opravných prostředků, jak již vyplývá z jejich názvu, jedná se o ty opravné prostředky, které lze uplatnit proti rozhodnutím, která již nabyla právní moci. Proto představují zásadní zásah nejen do samotné právní moci napadeného rozhodnutí, ale i do právní jistoty jako jedné ze základních právních zásad vyjádřené v § 6 OSŘ: „*V řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny. Ustanovení tohoto zákona musí být vykládána a používána tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání.*“ Snaha předcházet nepřiměřeným zásahům tohoto druhu se pak v platné právní úpravě projevuje především ve stanovení přísných podmínek přípustnosti mimořádných opravných prostředků, které spočívají v tom, že zpravidla je oprávněn mimořádný opravný prostředek podat jen účastník řízení, a to pouze proti vymezeným druhům rozhodnutí.

Pokud jde o účinky mimořádných opravných prostředků, které dnes český civilní proces zná celkem tři, a to dovolání, žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost, devolutivní účinek není pro tuto kategorii opravných prostředků zcela typický. Vyšší instance totiž rozhoduje o mimořádném opravném prostředku jen v případě dovolání²⁶. To znamená, že ani žaloba na obnovu řízení, ani žaloba pro zmatečnost devolutivním

²⁵ § 212a odst. 1 OSŘ

²⁶ § 10a OSŘ

účinkem nedisponují²⁷, avšak v případě žaloby pro zmatečnost někteří autoři²⁸ mluví o jakémisi neúplném nebo relativním devolutivním účinku, který spočívá v tom, že o tomto mimořádném opravném prostředku sice nerozhoduje instančně nadřízený soud, avšak dle § 14 odst. 3 OSŘ se jím zabývá jiný soudce než ten, který napadené rozhodnutí vydal, případně danou věc projednával. Rovněž suspenzivní účinek není *a priori* typicky s mimořádnými opravnými prostředky spojen. Avšak za podmínek stanovených zákonem může soud i bez návrhu rozhodnout o odložení vykonatelnosti napadeného rozhodnutí a v případě, že rozhodnutí bylo napadeno dovoláním, může stejný postoj zaujmout i ve vztahu k právní moci napadeného rozhodnutí²⁹.

²⁷ § 235a odst. 1 OSŘ

²⁸ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str 14. ISBN 978-80-7400-774-3

²⁹ § 243 OSŘ

2. Historický vývoj právní úpravy odvolání v civilním procesu v českých zemích

Odvolání dnes představuje jediný řádný opravný prostředek uplatňovaný v civilním procesu, který český právní řád zná. Je tomu tak již od 1. 4. 1964, kdy nabyl účinnosti dodnes platný a účinný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Dnešní právní úprava odvolání jako jednoho z institutů civilního procesu je však výsledkem dlouholetého vývoje, který je na následujících stránkách stručně popsán.

2.1. Právní úprava odvolání v civilním procesu v českých zemích před rokem 1918

V nejstarších dobách vývoje lidské společnosti na území českých zemí byla obecně uplatňována „*svépomoc jako dovolená forma nuceného uskutečňování subjektivního práva*“³⁰. Postupným vývojem společnosti, státu a práva však nabývá ochrana práv regulovanější podobu, což se projevuje v limitaci a nahrazení svépomoci jednotlivými instituty zákonné úpravy,³¹ a to včetně samotného institutu odvolání.

2.1.1. Středověký civilní proces

Soudní řízení, které původně nebylo rozlišováno na řízení civilní a trestní, probíhalo v době feudalismu typicky na dvoře panovníka, a to prostřednictvím tzv. dvorského sjezdu tvořeného představiteli šlechty a světskými a církevními feudály, který se zabýval politicky závažnými spory. Působil zde však i obecný soud pro obyvatele státu, kterým byl soud dvorský. Postupné oslabování panovnickovy moci v oblasti výkonu soudnictví vede od konce 14. století ke zřízení dvou soudů s celostátní působností, a to soudu dvorského a soudu komorního.³² V 16. století se soudní organizace stává ještě

³⁰ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, str. 13.

³¹ ČEŠKA, Z. a kolektiv. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Panorama Praha, 1989, str. 32. ISBN 80-7038-033-0

³² MALÝ, K. a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003, str. 63. ISBN 80-7201-433-1

komplikovanější, jelikož soudnictví bylo postaveno na tzv. principu personality práva; proto soudy byly v této době zřizovány pro jednotlivé stavovské skupiny a sociální vrstvy. Zatímco šlechtě slouží soudy zemské a dvorské, měšťané se mohou obrátit na městské soudy, zřizované ve všech městech a již rozlišující řízení na civilní a trestní. Pro poddané jsou to pak soudy vrchnostenské. Nemały význam měly i soudy církevní nebo např. soudy cechovní.

Značně komplikovanou soudní soustavu provázela i ne příliš přehledná právní úprava civilního procesu, jelikož „v českých zemích byla procesní pravidla rozdílná podle právních oblastí, v nichž proces probíhal“³³. Tato doba sice ještě neznala institut odvolání tak, jak jej známe dnes, nicméně jisté formy obrany proti rozhodnutí soudu se již projevují. Pro šlechtické neboli zemské právo bylo typické, že „nález zemského soudu byl nálezem konečným. Ovšem i české procesní právo znalo institut „neplatnosti nálezu“, a to tehdy, když nebyl vynesena na místě k tomu určeném, tj. na Pražském hradě. Soud takový nález musel zrušit.“³⁴ Dalšími případy, kdy bylo nutné nález zrušit, byly situace, kdy vyšel najevo nový důkaz nebo se ukázalo, že nález byl vydán na základě trestného činu. Kromě uvedených případů byl však rozsudek definitivní a nebylo možné bránit se uplatněním řádných opravných prostředků. V českých zemích se uplatňovalo i „staré kmenové zvykové právo, dále města přijímala německé právo (*Sachsenspiegel* nebo *Schwabenspiegel*) a konečně se tu uplatňovalo na církevních soudech právo církevní“³⁵. V těchto oblastech byly instituty umožňujícími obranu proti rozhodnutí soudu tzv. *Urteilsschelte*, která umožňovala napadnutí rozsudků městských soudů v případě, že neodpovídaly právu zvykovému, a apelace, která poskytovala obranu, byl-li rozsudek v rozporu s právem psaným.

³³ ČEŠKA, Z. a kolektiv. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Panorama Praha, 1989, str. 36. ISBN 80-7038-033-0

³⁴ SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces: vysokoškolská právnická učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 1997, str. 60. ISBN 80-7201-065-4

³⁵ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, str. 31.

2.1.2. *Civilní proces v období stavovské monarchie*

V tzv. stavovském období se již projevuje významné omezení soudní moci panovníka, která je limitována např. na předsedání zemskému soudu nebo udělování milosti. Přesto však dochází i za přispění panovníka k vývoji civilního procesu. Podstatným milníkem je především rok 1548, kdy Ferdinand I. zřídil pražský apelační soud s celostátní působností, označovaný také jako rada nad apelacemi. Původně se měl zabývat odvoláními od všech soudů, čemuž však šlechta zabránila, a tak se stal orgánem rozhodujícím o odvoláních od soudů městských, případně od stavovských soudů z Lužice a Slezska. To však neplatilo pro český a moravský zemský soud, jelikož proti jejich rozsudkům nebylo odvolání až do roku 1627 přípustné vůbec.

K dalším změnám přispělo Obnovené zřízení zemské vydané v roce 1627 po porážce na Bílé hoře. Tento významný dokument stanovoval nové rysy civilního procesu, a to především zavedením písemnosti procesu, požadavkem, aby apelační soud byl obsazen jen vzdělanými právníky, a dále zakotvením podmínek, za nichž bylo možné uplatnit proti rozsudkům zemských soudů jako prostředek nápravy tzv. revizi panovníka. Tento dokument dále přiznává České dvorské kanceláři soudní kompetence, v důsledku čehož se tento orgán, který od roku 1624 sídlil ve Vídni a byl považován za nejdůležitější orgán českého státu, stal nejvyšším orgánem soudním a revizním. Kromě jiného se zabýval i postoupením žádostí o revizi panovníkovi. Bylo tomu tak až do roku 1749, kdy panovnice Marie Terezie Českou dvorskou kancelář zrušila a nejvyšší soudní instancí se stal Nejvyšší soudní úřad označovaný i jako tzv. Nejvyššího justiční místo neboli *Die Oberste Justizstelle* se sídlem ve Vídni. Tento orgán plnil funkci kasačního neboli nejvyššího soudu³⁶, což se projevovalo v tom, že pokud rozsudky soudů dvou nižších stupňů nevykazovaly shodu, bylo možné bránit se prostřednictvím odvolání k tomuto orgánu, který disponoval kasační pravomocí³⁷.

³⁶ MALÝ, K. a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003, str. 166. ISBN 80-7201-433-1.

³⁷ SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces: vysokoškolská právnická učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 1997, str. 61. ISBN 80-7201-065-4

Práce na sjednocování soudní organizace zahájené v období vlády Marie Terezie pokračovaly i za vlády jejího syna, císaře Josefa II., který přispěl ke změnám v soudní organizaci. Určil totiž, že pražský apelační soud zřízený v roce 1548 Ferdinandem I. bude apelační instancí pro Čechy, zatímco pro Moravu a Slezsko byl v roce 1753 zřízen druhý apelační soud se sídlem v Brně³⁸.

Dalším velkým počinem tohoto císaře v oblasti civilního procesu je, že v roce 1781 došlo k vydání Josefinského soudního řádu, označovaného také jako civilní soudní řád, obecný soudní řád nebo zkratkou AGO z německého pojmenování *Allgemeine Gerichtsordnung*³⁹, který odstraňuje pozůstatky středověkého procesního práva a upravuje civilní řízení samostatně a odděleně od řízení trestního. Současně zakotvuje základní zásady civilního procesu, a to zásadu projednací, zásadu dispoziční a zásadu rovnosti stran před soudem.

Rovněž již znal rozlišování opravných prostředků na řádné a mimořádné podle toho, zda jimi bylo možné napadnout rozhodnutí nepravomocné, nebo rozhodnutí, které již právní moci nabylo. Do první kategorie bylo zařazeno jednak odvolání, označované též jako apelace, kterým bylo možné napadnout rozsudek první stolice, jednak řádná revize směřující proti druhoinstančním rozsudkům za předpokladu, že rozsudky první a druhé stolice byly tzv. diformní čili rozdílné.⁴⁰ Jelikož u revize bylo možné uplatnit stejné důvody jako u odvolání, „revize v tomto procesu má charakter apelace a znamená tedy přezkoumání po stránce skutkové i právní. Lze tedy tuto revizi správněji nazývat vrchní apelací.“⁴¹ Oba jmenované řádné opravné prostředky se vyznačovaly devolutivním i suspenzivním účinkem. Cílem jejich uplatnění bylo dosáhnout změny napadeného rozhodnutí a ani jeden z nich nepřipouštěl uplatnění novot. V neposlední řadě byl jak s apelací, tak s revizí spojen zákaz *reformatio in peius*, tedy zákaz změny k horšímu, a také tzv. adheze, což znamená, že nebylo možné, aby se odpůrce k opravným

³⁸ MALÝ, K. a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003, str. 191. ISBN 80-7201-433-1

³⁹ LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 11. ISNM 978-80-210-7601-3

⁴⁰ SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces: vysokoškolská právnická učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 1997, str. 443. ISBN 80-7201-065-4

⁴¹ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, str. 41.

prostředkům připojil. Specifikem právní úpravy řádných opravných prostředků bylo, že se tyto nejdříve ohlašovaly a až následně prováděly. Spojení těchto dvou kroků však nebylo vyloučeno. Rovněž se jednalo o instituty dvoustranného charakteru, což se projevovalo v tom, že odpůrce byl oprávněn prostřednictvím tzv. odpovědi vyvrátit důvody uplatněného opravného prostředku. Civilní právo procesní však znalo i řádný opravný prostředek, kterým bylo možné napadnout jen usnesení. Do této skupiny byl řazen rekurs a řádný revizní rekurs, které se vyznačovaly devolutivním účinkem, ne však již účinkem suspenzivním.

2.1.3. Civilní proces po tzv. Kleinově reformě

Civilní proces na území bývalého Rakouska se řídil Josefínským soudním řádem až do 1. 1. 1898, kdy nabyla účinnosti nová právní úprava civilního procesu označovaná také jako Kleinova procesní reforma. Základem pro reformní změny se stal zákon o moci soudcovské již z roku 1867, jehož nejvýznamnějšími změnami, které zavedl, byly zásada ústnosti a zásada veřejnosti soudního řízení. Následná Kleinova reforma zahrnovala hned několik právních předpisů z let 1895–1896, a to jurisdikční normu⁴², exekuční řád⁴³, zákon o organizaci soudní⁴⁴, zákon o soudech živnostenských⁴⁵ a zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních z 1. 8. 1895 neboli civilní řád soudní⁴⁶.

Současně se jedná o právní předpisy, které zůstaly v platnosti v českých zemích i po převratu, ke kterému došlo 28. 10. 1918, a platily až do roku 1951. Slabou stránkou této kodifikace civilního procesu je však skutečnost, že opomenula některé druhy řízení, které se nadále řídily starší právní úpravou. Jedná se především o řízení nesporné, upravené v patentu z roku 1854, nebo konkursní řízení, které bylo upraveno v zákoně z roku

⁴² Zákon č. 111/1895 ř. z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma) ve znění pozdějších předpisů, ze dne 1. srpna 1895

⁴³ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů, ze dne 27. května 1896

⁴⁴ Zákon č. 217/1896 ř. z., jímž se vydávají předpisy o obsazování, vnitřním zařízení a jednacím řádě soudů, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 27. listopadu 1896

⁴⁵ Zákon č. 218/1896 ř. z., o zavedení živnostenských soudů a soudnictví ve sporech ze živnostenského poměru pracovního, učednického a námezdního, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 27. listopadu 1896

⁴⁶ ČŘS

1869.⁴⁷ „Přesto se pro naši právníckou veřejnost stal tento zákon skoro legendou, na niž se vzpomíná jako na nedostižnou dokonalost.“⁴⁸

CŘS vybudoval civilní proces na principu trojinstančnosti, kdy typicky prvoinstančními soudy byly soudy okresní, druhou instancí představovaly soudy krajské a instancí třetí byl Nejvyšší soud v Brně. Prvoinstančním soudem však mohl být i soud krajský. V takovém případě představovaly druhou instancí vrchní zemské soudy a třetí instancí byl Nejvyšší soud.

V civilním právu procesním jako takovém byl uplatňován dispoziční princip, což znamená, že opravný soud byl oprávněn zabývat se věcí, která již byla projednána soudem nižší instance jen za předpokladu, že byl uplatněný opravný prostředek. CŘS přitom rozlišoval opravné prostředky řádné a mimořádné. Dělicím kritériem mezi nimi byla tak jako dnes právní moc napadeného rozhodnutí, což znamená, že pokud napadené rozhodnutí již právní moci nabylo, bylo možné uplatnit mimořádný opravný prostředek, a to žalobu o zmatečnost nebo žalobu o obnovu⁴⁹. V opačném případě ochranu poskytovaly řádné opravné prostředky, rozdělené dle formy napadeného rozhodnutí. Proti rozsudkům první instance bylo možné podat odvolání a rozsudek vydaný soudem druhé instance mohl být napaden dovoláním. Na druhé straně řádnými opravnými prostředky proti usnesení byly rekurs, jednalo-li se o usnesení prvoinstanční, a dovolací rekurs směřující proti usnesení soudu druhé instance.

Z výše uvedeného vyplývá, že na rozdíl od dnešní právní úpravy civilního řízení, která zná jen jeden univerzální řádný opravný prostředek, kterým je odvolání, CŘS rozlišoval řádné opravné prostředky čtyři. Samotné odvolání poskytovalo možnost obrany proti rozsudkům soudů první instance, přičemž až do 1. 8. 1948 umožňovalo

⁴⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 54. ISBN 978-80-7502-298-1

⁴⁸ ZOULÍK, F. *Cesty práva. Výbor statí.* 1. vydání. Praha: CEVRO institut, o. p. s., Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 150. ISBN 978-80-7478-039-4

⁴⁹ § 529 a násl. CŘS

ochranu i v tzv. bagatelních neboli nepatrných věcech, kdy hodnota sporu nepřesahovala 5 000 Kčs, avšak jen z důvodu zmatečnosti⁵⁰.

Co se týče samotného odvolání, to bylo v ČRS vybudováno na principu neúplné apelace, což znamená vyloučení novot v odvolacím řízení. „*Účel neúplné apelace tedy byl domoci se změny napadeného rozsudku v rámci v první instanci přednesených skutečností a nabídnutých důkazů.*“⁵¹ Uvedený zákaz novot však nebyl bezvýhradní, jelikož dle § 488 ČRS mohl odvolací soud provést i nové důkazy, avšak jen v případě, že byly potřebné k vyvrácení nebo dotvrzení odvolacích důvodů.

V odvolacím řízení musely být strany zastoupeny advokátem⁵², přičemž odvoláním, které mohla u soudu prvního stupně podat jen strana sporu, která se cítila být napadeným rozsudkem poškozena, bylo možné napadnout pouze výrok rozsudku, nikoli jeho odůvodnění, a to ve lhůtě čtrnácti dnů, resp. osmi dnů, byly-li předmětem sporu věci nájemné. Lhůta k podání odvolání, která nemohla být nad zákonem stanovený rámec prodlužována, počínala běžet „*pro každou stranu okamžikem, kdy jí bylo doručené písemné vyhotovení rozsudku, ve věcech nepatrných však prohlášením rozsudku, byly-li obě strany přítomny*“⁵³. Z hlediska formy byla zákonem vyžadována písemná forma odvolání a jeho podepsání advokátem. Ústní forma v podobě podání odvolání do protokolu byla přípustná jen výjimečně, např. jednalo-li se o „*odvolání v místech, kde nesídlí alespoň dva advokáti (465 II), jde-li o odvolání proti rozsudkům soudů okresních*“⁵⁴.

Co se týče účinků odvolání, disponovalo jak účinkem devolutivním, tak i účinkem suspenzivním, který se vztahoval k právní moci i vykonatelnosti napadeného rozsudku, avšak jen v mezích odvolání. To v konečném důsledku vedlo k tomu, že odvolací návrh

⁵⁰ § 501 ČRS

⁵¹ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, str. 50.

⁵² § 463 ČRS

⁵³ § 464 ČRS

⁵⁴ HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: Spolek československých právníků Všehrad, 1947, str. 431.

nemohl být v průběhu odvolacího řízení bez souhlasu odpůrce rozšiřován.⁵⁵ Dle § 483 ČŘS „*totéž platí o odvolacích důvodech uvedených v odvolacím spise*“.

Odvolací soud o odvolání rozhodoval tradičně v ústním jednání, neveřejné zasedání bylo přípustné jen výjimečně, obligatorně se pak konalo v případech stanovených v § 471 ČŘS.⁵⁶ Napadené rozhodnutí přezkoumával jen „*v mezích odvolacích návrhů*“⁵⁷, přičemž byl vázán odvolacími důvody uvedenými v odvolání, a to s výjimkou tzv. důvodů zmatečnosti, které byl povinen zkoumat *ex offio*. Samotnému vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu však mohlo předcházet buďto uzavření smíru mezi spornými stranami, nebo vzetí odvolání odvolatelem zpět, což bylo přípustné až do konce ústního jednání. Jestliže ani k jedné z uvedených situací nedošlo, odvolací soud rozhodl ve formě rozsudku, avšak ve smyslu trojinstančnosti civilního procesu nebylo jeho rozhodnutí konečné, nýbrž bylo možné dále se proti němu bránit prostřednictvím dovolání, o kterém rozhodoval Nejvyšší soud. Jelikož ale dovolání bylo postaveno na revizním principu, bylo jím možné napadnout jen právní vady rozhodnutí odvolacího soudu. Do skutkového stavu zjištěného odvolacím soudem tedy dovolání nezasahovalo.

2.2. Právní úprava odvolání v civilním procesu v českých zemích po roce 1918

Konec první světové války znamenal pro české země velký mezník především z důvodu vzniku první Československé republiky. Tato významná politická a společenská změna měla dopad i na právní úpravu civilního procesu.

2.2.1. Civilní proces na začátku 20. století

V roce 1918, po vzniku samostatné Československé republiky, byla přijata tzv. recepční norma neboli zákon č. 11/1918 Sb., kterým byla převzata právní úprava rakouského a uherského civilního procesu, která byla následně doplněná řadou novel.

⁵⁵ HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: Spolek československých právníků Všehrad, 1947, str. 428–435.

⁵⁶ § 473 OSŘ

⁵⁷ § 462 ČŘS

„Důsledek toho byl vznik vcelku paradoxního jevu, kdy v unitárním státě platily dva celkem odlišné právní řády, jiný v českých zemích, jiný na Slovensku a Podkarpatské Rusi.“⁵⁸ Přestože byla v roce 1937 připravena osnova jednotného civilního řádu soudního, ke sjednocení právní úpravy civilního procesu nedošlo, jelikož tato osnova se nestala zákonem. Proto byla i nadále aplikována původní právní úprava jak v českých zemích, tak i na Slovensku. Výjimku představuje pouze přijetí zákona o základních ustanoveních řízení nesporného č. 100/1931 Sb.⁵⁹ a zákona č. 64/1931 Sb., který upravoval projednání úpadku⁶⁰.

Soudní soustava v období tzv. první republiky byla trojinstanční. První instanci představovaly soudy okresní nebo krajské, proti jejichž rozhodnutím bylo možné uplatnit odvolání. Proti rozhodnutím druhoinstančních vrchních soudů bylo možné se bránit dovoláním nebo žádostí o revizi. „Nově byl v listopadu 1918 zřízen Nejvyšší soud (od roku 1919 měl sídlo v Brně), který stál nad soustavou řádných soudů.“⁶¹ Soudní organizace byla následně výrazně změněna v období Protektorátu a k návratu do stavu před 29. zářím 1938 došlo až dekretem prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v zemích České a Moravskoslezské z 19. září 1945.⁶²

V poválečném období byl jednou z nejvýznamnějších právních norem týkajících se soudního řízení zákon č. 105/1947 Sb. z 12. 6. 1947, který nahrazoval některé právní předpisy z období nesvobody. Z hlediska problematiky odvolání má význam především jeho třetí část označovaná jako „Změny civilních řádů soudních“. Změnou § 461 ČRS například omezil přípustnost odvolání v tzv. nepatrných věcech, a to tím, že stanovil, že „odvolání z rozsudků okresních soudů ve sporech o majetková práva není přípustné,

⁵⁸ SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces: vysokoškolská právní učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 1997, str. 64. ISBN 80-7201-065-4

⁵⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 55. ISBN 978-80-7502-298-1

⁶⁰ ZOULÍK, F. *Cesty práva. Výbor statí*. 1. vydání. Praha: CEVRO institut, o. p. s., Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 151. ISBN 978-80-7478-039-4

⁶¹ MALÝ, K. a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003, str. 404. ISBN 80-7201-433-1

⁶² KUKLÍK, J. a kolektiv. *Vývoj československého práva 1945–1989*. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, str. 74. ISBN 978-80-7201-741-6

nepřevyšuje-li celková hodnota předmětu sporu, o němž soud rozhodl, na penězích nebo na peněžité hodnotě 300 Kč.“

Další významná změna se týkala běhu odvolací lhůty, jelikož předmětná novela zrušila část ustanovení § 464 ČŘS, podle jehož původního znění běžela odvolací lhůta v tzv. nepatrných věcech již od okamžiku vyhlášení rozsudku, a to za předpokladu, že byly obě strany vyhlášení přítomné. Od účinnosti zákona č. 105/1947 Sb. tak počínala odvolací lhůta ve všech případech *„pro každou stranu okamžikem, kdy jí bylo doručeno písemné vyhotovení rozsudku“*⁶³.

2.2.2. Právní úprava civilního procesu po únoru 1948

Podstatnou změnu v civilním právu procesním představuje rok 1948, v jehož únoru nastaly zásadní společenské změny v důsledku nástupu komunistického režimu k moci, které ovlivnily i právní úpravu civilního procesu, jelikož součástí politiky totalitního státu bylo *„přetvoření právního řádu tak, aby byl nástrojem při uskutečňování politických záměrů“*⁶⁴.

Klíčovou právní normou se stal zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, kterým bylo v rámci soudního řízení *„důsledně zavedeno rozhodování v senátech, v nichž převažoval laický prvek – soudci z lidu“*⁶⁵. Tento zákon dále nahradil trojinstanční soudní systém systémem dvojinstančním. První instanci představovaly okresní soudy, jen výjimečně to byly soudy krajské, které jinak působily jako druhoinstanční soudy. Nejvyšší soud tak přestal plnit funkci tzv. revizního soudu a nadále působil jako odvolací soud pro případy, kdy soudem první instance byly soudy krajské. Tyto organizační změny v soudní soustavě měly za následek podstatné zjednodušení civilního řízení.

⁶³ § 464 ČŘS

⁶⁴ ZOULÍK, F. *Cesty práva. Výbor statí*. 1. vydání. Praha: CEVRO institut, o. p. s., Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 152. ISBN 978-80-7478-039-4

⁶⁵ ČEŠKA, Z. a kolektiv. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Panorama Praha, 1989, str. 40. ISBN 80-7038-033-0

Zákon o zlidovění soudnictví zasáhl i do sféry opravných prostředků. Ve vztahu k mimořádným opravným prostředkům to bylo zavedením nového druhu tohoto institutu, kterým byla stížnost pro porušení zákona. Tou mohl generální prokurátor, podřízen ministru spravedlnosti, napadnout pravomocná rozhodnutí s výjimkou rozhodnutí Nejvyššího soudu. Důvodem jejího uplatnění bylo přesvědčení, že napadeným rozhodnutím nebo řízením, které jeho vydání předcházelo, byl porušen zákon.⁶⁶

Až do 31. 1. 1949, kdy nabyl účinnosti zákon o zlidovění soudnictví, byl v právní úpravě odvolání uplatňován princip neúplné apelace zakazující vnášet do odvolacího řízení novoty. „*O uplatnění neúplné apelace bylo uvažováno také při přípravě nového civilního řádu soudního v dobách tzv. první Československé republiky.*“⁶⁷ Od tohoto záměru však bylo nakonec upuštěno a § 47 odst. 2 zákona o zlidovění soudnictví stanovil, že „*strany mohou v odvolacím řízení přednésti též skutkové okolnosti a nabídnout důkazy, které v řízení před prvním soudem nebyly uvedeny nebo nabídnuty.*“ Takto zakotvený princip úplné apelace zůstal v právní úpravě zachován i po 1. 1. 1951, a to v § 183 odst. 1 občanského soudního řádu z roku 1950.

Ve vztahu k odvolání dále dle zákona o zlidovění soudnictví platilo povinné zastoupení advokátem s výjimkou pracovních sporů⁶⁸, podpis advokáta v případě písemného podání opravného prostředku však vyžadován nebyl⁶⁹. Dle § 49 tohoto zákona bylo možné až do konce ústního odvolacího jednání měnit odvolací důvody a návrhy.

Výsledkem procesu tzv. právníkové neboli Čepičkovy dvouletky (pojmenované podle tehdejšího ministra spravedlnosti Alexeje Čepičky), tedy procesu radikální a plánovité změny československého právního řádu, který byl podporován KSČ⁷⁰ v zájmu toho, aby právní řád odpovídal změnám společenským, ekonomickým a politickým⁷¹, byl kromě

⁶⁶ § 55 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1587. ISBN 978-80-7400-107-9

⁶⁸ § 39 odst. 1 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ § 46 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ Komunistická strana Československa

⁷¹ KUKLÍK, J. a kolektiv. *Vývoj československého práva 1945–1989.* Praha: Linde Praha, a. s., 2008, str. 122. ISBN 978-80-7201-741-6

jiného i zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních neboli občanský soudní řád, který byl ovlivněn sovětským občanským právem procesním⁷² a právní úpravu civilního procesu sjednotil pro území celé Československé republiky. Vůdčí ideou tohoto kodexu byla představa, že civilní řízení má být tzv. jednotným řízením, což kromě jiného vyústilo do zániku rozlišování mezi řízením sporným a nesporným.⁷³ „*Tato integrace byla projevem absolutního, totalitního státu.*“⁷⁴ Základní zásadou civilního řízení se stala zásada materiální pravdy, na základě které měl soud rozhodovat podle skutečného stavu věci, což z ideologických důvodů umožňovalo zásah státu do řízení. To v konečném důsledku vedlo k deformaci projednací a dispoziční zásady.⁷⁵ Rovněž došlo k výraznému omezení soudní pravomoci, což se projevovalo především minimalizací správního soudnictví a rozhodováním obchodních sporů státní arbitráží.

Tento právní předpis ve vztahu k odvolacímu řízení zachovával dispoziční zásadu, což znamená, že odvolací řízení mohlo být zahájeno jen na návrh, a to účastníka nebo prokurátora⁷⁶, podaný ve lhůtě patnácti dnů ode dne doručení napadeného rozhodnutí⁷⁷. Odvoláním bylo možné napadnout prvostupňový rozsudek, přičemž disponovalo jak suspenzivním, tak i devolutivním účinkem. Odvolací soud mohl dle § 185 a § 186 občanského soudního řádu z roku 1950 napadené rozhodnutí potvrdit, nebo změnit, v zákonem stanovených případech také zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dále je potřeba zmínit, že v odvolacím řízení byla i nadále uplatňována zásada zákazu *reformatio in peius*, a to přesto, že v zákoně nebyla výslovně zakotvena. Z § 178 a § 184 občanského soudního řádu z roku 1950 lze totiž vyvodit, že soud nemohl

⁷² LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 15. ISNM 978-80-210-7601-3

⁷³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 43. ISBN 978-80-7380-714-6

⁷⁴ ŠTEVČEK, M. *Koncepčné, historickoprávne a právnofilozofické kontexty kodifikácie civilního práva procesného*. In SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. a kolektiv. *Právo, obchod, ekonomika*. 2. vydanie. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2016, str. 476. ISBN 978-80-8152-394-6

⁷⁵ ZOULÍK, F. *Cesty práva. Výbor statí*. 1. vydání. Praha: CEVRO institut, o. p. s., Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 153. ISBN 978-80-7478-039-4

⁷⁶ § 174 zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ § 173 zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů

rozhodnout v neprospěch odvolatele a rovněž ani ve prospěch odpůrce, který odvolání neuplatnil.⁷⁸

Občanský soudní řád z roku 1950 převzal i systém dvou řádných opravných prostředků založený civilním řádem soudním z roku 1895. Vedle výše uvedeného odvolání tak byla druhým řádným opravným prostředkem místo rekursu stížnost, která poskytovala obranu proti usnesením první instance. Stížnost se od odvolání lišila i ve svých účincích, jelikož disponovala jen účinkem suspenzivním ve vztahu k právní moci napadeného usnesení. Devolutivní účinek nesla stížnost jen tehdy, nebyla-li přípustná autoremedura.

2.2.3. *Civilní proces v OSŘ z roku 1963*

Poté, co byla v roce 1960 vydána nová ústava, byl zastáván názor, že i dosavadní právní úpravu civilního procesu je potřeba nahradit úpravou jednodušší. Proto dne 1. 4. 1964 vstoupil v účinnost zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který po více než stovce novelizací platí dodnes. Tento právní předpis přinesl do sféry řádných opravných prostředků zásadní změnu, a to tím, že zrušil stížnost jako řádný opravný prostředek, kterým bylo možné napadnout usnesení. Jediným a univerzálním řádným opravným prostředkem se tak stalo odvolání. Nicméně změnu v podobě osamostatnění řízení sporného a nesporného v době svého vzniku nepřinesl.

Původní znění OSŘ v rámci odvolacího řízení nadále uplatňovalo princip úplné apelace zakotvený v tehdejším § 205 odst. 2 OSŘ, který stanovoval, že „*v odvolání je možno uvést nové skutečnosti a důkazy.*“ Taktéž je zachován suspenzivní i devolutivní účinek tohoto řádného opravného prostředku, který mohl uplatnit jak účastník řízení, tak i prokurátor, národní výbor nebo společenská organizace, a to proti rozsudku, usnesení nebo rozhodnutí státního notářství.

⁷⁸ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, str. 66.

OSŘ ve znění z roku 1963 však přinesl i úpravy ne příliš pozitivní, které byly postupně odstraňovány pozdějšími novelami. Jednou z nich bylo např. opuštění zásady zákazu *reformatio in peius*, a to tím, že § 212 zavedl zásadu přezkumu napadeného rozhodnutí v celém rozsahu i v případech, kdy odvolání směřovalo jen proti části rozhodnutí. Ke změně dochází až s účinností zákona č. 49/1973 Sb., tzv. třetí novely OSŘ, tedy od 1. 7. 1973, kdy již odvolací soud přezkoumával jen napadené části rozhodnutí s výjimkou případů vymezených v § 212 OSŘ.

Druhým negativním zásahem do civilního řízení, který přinesl OSŘ ve znění z roku 1963, bylo odstranění autoremedury, která byla později výše uvedenou novelou z roku 1973 opětovně zakotvena v § 210a OSŘ. Po jejím znovuzavedení tak již bylo možné, aby některá rozhodnutí napadené odvoláním změnil za zákonem stanovených podmínek přímo soud prvního stupně. Obnovení existence tohoto právního institutu je dle autorky krokem správným směrem, jelikož umožňuje efektivní a rychlé rozhodnutí o odvolání v jednodušších věcech za současného respektování práv účastníků řízení.

K zásadním změnám právní úpravy občanského soudního řízení došlo především po pádu totálního režimu v roce 1989. Společenské změny související s obnovou demokracie a tržního hospodářství vyžadovaly i reakci v podobě výrazných změn právního řádu. Jelikož rychlý postup byl nevyhnutelný, nebyl z časových důvodů prostor pro novou kodifikaci právní úpravy civilního řízení. Kombinace těchto faktorů vedla k nesčetnému množství novelizací OSŘ, které „měly především změnit podobu civilního procesu tak, aby odpovídal principům, na nichž stojí právní stát.“⁷⁹

První z nich byly provedeny zákonem č. 519/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 1992. Důvodová zpráva ke jmenovanému zákonu jasně vymezuje jeho hlavní cíl v podobě odstranění nedemokratických prvků dosavadní právní úpravy civilního řízení, obnovení soudní pravomoci v obchodních věcech za současného nahrazení dosavadní hospodářské arbitráže a rovněž tak vytvoření právní úpravy správního soudnictví, které bylo po pádu totality nově zavedeno, a to za účelem soudního přezkumu rozhodnutí orgánu veřejné

⁷⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 45. ISBN 978-80-7380-714-6

správy.⁸⁰ Z přezkumné činnosti však byla vyloučena rozhodnutí orgánů veřejné správy, která nabyla účinnosti před 1. 1. 1992, proto bylo řízení o žalobě proti takovému rozhodnutí zastaveno.⁸¹ Výrazným přínosem této novely OSŘ je i zavedení dovolání, které se stalo mimořádným opravným prostředkem umožňujícím napadnout za podmínek stanovených zákonem pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu.

Kromě jiného se tato novela dotýkala tzv. subjektivních podmínek přípustnosti odvolání, konkrétně okruhu osob, které jsou oprávněny odvolání podat. Z OSŘ úplně odstranila oprávnění prokurátora, národního výboru a společenské organizace dle § 203 OSŘ napadnout odvoláním rozhodnutí soudu prvního stupně až do doby, kdy běžela lhůta některému z účastníků, a to za předpokladu, že do daného momentu ještě nevstoupili do řízení. Zasáhla také do problematiky zpětvzetí odvolání. Zatímco do konce roku 1991 podle § 207 OSŘ byl odvolací soud oprávněn nepřipustit zpětvzetí odvolání, kdyby se takový úkon přičil právním předpisům nebo zájmům společnosti, s účinností od začátku roku 1992 již soud takovou pravomocí nedisponuje.

Touto novelou OSŘ došlo i k odstranění institutu zakotveného v § 217 OSŘ, který za určitých okolností umožňoval, aby byl rozsudek odvolacího soudu usnesením zrušen a aby odvolací soud rozhodl opětovně. K takové situaci mohlo dojít tehdy, „*zmešká-li účastník z omluvitelných důvodů jednání u odvolacího soudu, při němž byl vynesena rozsudek, a byl-li proto vyloučen z důležitého přednesu o věci.*“ Ke zrušení rozsudku odvolacího soudu byl potřebný návrh takového účastníka podaný do patnácti dnů od odpadnutí překážky, která mu v účasti na jednání bránila; objektivní lhůta pak činila tři měsíce od právní moci rozsudku odvolacího soudu. Tento institut byl však vyloučen u věcí, u kterých podle zákona nebyla přípustná obnova řízení.

O rok později byla novelou č. 263/1992 Sb. odstraněna původní úprava týkající se objektivních podmínek přípustnosti odvolání, a to zrušením § 227 OSŘ, který umožňoval napadnout odvoláním nejen rozhodnutí soudu, ale i rozhodnutí státního notářství. Tento

⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

⁸¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 12. 1997, sp. zn. 6 A 29/96-25

zákon tak „vrátil do řízení před soudy dědické řízení a, v návaznosti na novou úpravu postavení notářů, zavedl institut soudního komisariátu“⁸².

Pozdější novelizační práce provedené zákonem zákon č. 171/1993 Sb. si kladly za cíl především urychlení soudního řízení a odstranění překážky základního smyslu fungování soudnictví v právním státě, a tím zajištění efektivní soudní ochrany práv⁸³. V zájmu uvedeného je v rámci sporného řízení odstraněná zásada materiální pravdy. Dále důvodová zpráva zdůrazňuje nutnost respektování rozdílů mezi sporným řízením ovládaným projednací zásadou a řízením nesporným, ve kterém dominuje zásada vyšetřovací.⁸⁴ Současně je tímto zákonem zaveden institut rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání. V souvislosti s tímto institutem OSŘ v prvním odstavci § 202 omezil přípustnost odvolání tím, že rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání lze napadnout jen ze zákonem stanovených důvodů.

K nejvýznamnějším novelám OSŘ nepochybně patří tzv. velká novela OSŘ provedená zákonem č. 30/2000 Sb., která nabyla účinností 1. 1. 2001. Jak vyplývá již z jejího označení, představuje rozsáhlý zásah do právní úpravy civilního řízení, což zákonodárce v důvodové zprávě zdůvodňuje nutností odstranění ideových kořenů OSŘ a občanského zákoníku pocházejících z 60. let jejich zcela novou právní úpravou. V této době však nebylo možné provést souladnou rekonstrukci civilního práva hmotného a procesního současně, což v konečném důsledku vedlo k rozsáhlé novelizaci OSŘ. Dělo se tak v době přípravy České republiky na vstup do Evropské unie, a tak jedním z cílů této novely bylo kromě jiného vylepšit ne příliš příznivý názor orgánů Evropské unie na české soudnictví. Dopomoci tomu měly především novelizační změny, jejichž účelem bylo odstranit průtahy v soudním řízení.⁸⁵ „Autoři novelizace se hlásí k myšlence rekonstrukce civilního procesu do podoby „klasického“ procesu před rokem 1950.

⁸² BUREŠ, J., DRÁPAL, L. *Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?* Právní rozhledy. 1999, č. 3, str. 105. ISSN 1210-6410

⁸³ MACKOVÁ, A. *Nad novelou občanského soudního řádu.* Bulletin advokacie. 1994, č. 1, str. 5. ISSN 1210-6348

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

*Inspirace císařským soudním řádem z roku 1895 je právě v nové úpravě opravných prostředků zřejmá.*⁸⁶

Zmíněnou novelou bylo v § 202 odst. 2 OSŘ zavedeno omezení odvolání proti rozhodnutím v tzv. bagatelních věcech čili v případech, kdy peněžité plnění, o němž soud rozhoduje, nepřesahuje hodnotu 2 000 Kč. O problematice nepřipustnosti odvolání v tzv. bagatelních věcech bude pojednáno níže v části čtvrté věnující se připustnosti odvolání. Již na tomto místě však lze vyjádřit souhlas se samotnou existencí právní úpravy, která brání zahlcování odvolacích soudů ve věcech, jejichž význam je z hlediska jejich hodnoty ve značném nepoměru k úsilí a časové náročnosti, které by projednání a rozhodnutí o odvolání v dané věci vyžadovaly. Jak však bude uvedeno níže, otázkou zůstává hodnota, podle které se bagatelnost věci posuzuje.

Podstatnou změnou je i nové znění § 205 OSŘ. Novinkou je povinnost odvolatele vymežit rozsah, v jakém prvostupňové rozhodnutí napadá. Jeho druhý odstavce pak uvádí taxativní výčet odvolacích důvodů pro případ napadení rozhodnutí soudu první instance ve věci samé. *„I když jde o vymezení pokrývající v podstatě všechny v úvahu přicházející důvody, a i když odvolací soud zásadně není uplatněným odvolacím důvodem vázán, jde – v systému neúplné apelace – o významný pokyn pro odvolatele o tom, z jakých důvodů mohou odvolání uplatnit.*“⁸⁷

Nepochybně jeden z největších přínosů velké novely OSŘ představuje po více než padesáti letech návrat k principu neúplné apelace, jak uvádí i samotná důvodová zpráva k tomuto novelizačnímu zákonu. Princip neúplné apelace je totiž jedním z prostředků, které přispívají k urychlení soudního řízení a posilují odpovědnost účastníků řízení, jelikož je nutí tvrdit rozhodné skutečnosti a označovat důkazy k jejich prokázání již v prvostupňovém řízení a nespoléhat na řízení před odvolacím soudem. Platí totiž, že až na zákonem stanovené výjimky není odvolatel oprávněn uvádět v odvolání novoty. Rovněž tak soud prvního stupně v systému neúplné apelace nemůže spoléhat na to, že

⁸⁶ MACKOVÁ, A. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie. 2000, č. 8, str. 24. ISSN 1210-6348

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

jeho pochybení při zjišťování skutkového stavu budou napravena v odvolacím řízení, jelikož apelační soud může v případě takových nedostatků jeho rozhodnutí zrušit a vrátit věc k dalšímu řízení. V konečném důsledku ale systém neúplné apelace klade zvýšené nároky i na samotný odvolací soud, jelikož ten s výjimkou zákonem vymezených případů nesmí k novotám přihlížet a musí tedy „v rámci skutkových zjištění, závěrů o skutkovém stavu a při dokazování náležitě zkoumat, co bylo uplatněno již v řízení před soudem prvního stupně a jaké skutečnosti a důkazy jsou v odvolacím řízení nové“⁸⁸. Odvolací soud tak nadále plní roli tzv. apelačního soudu, není sice vázán skutkovými zjištěními a závěry prvostupňového soudu a může v případech stanovených zákonem provést vlastní dokazování, nesmí při tom však zásadně spoléhat na skutečnosti a důkazy, které jsou v odvolacím řízení nové.

V právní úpravě se návrat k principu neúplné apelace projevil v § 205a OSŘ, který taxativně vymezuje výjimečné případy, kdy jsou novoty v odvolacím řízení přípustné. Princip neúplné apelace však v civilním procesu neplatí absolutně, jelikož pro nesporné řízení zůstala možnost uplatnění nových skutečností a důkazů před odvolacím soudem zachována i po velké novele OSŘ. Princip úplné apelace nadále platí i pro přezkum usnesení procesní povahy a usnesení vydaných v řízení o výkon rozhodnutí.⁸⁹

V souvislosti se zavedením neúplné apelace nelze opomenout ani další přínos velké novely OSŘ, kterým bylo značně podrobnější upravení podmínek tzv. přípravy jednání a zavedení prvků koncentrace řízení, které lze spatřovat ve výzvě v průběhu přípravy jednání dle § 114b OSŘ, ve výzvě během řízení v souladu s § 118a OSŘ, dále je to tzv. koncentrace ze zákona dle § 118b OSŘ a koncentrace na základě rozhodnutí soudu obsažená v § 118c OSŘ nebo případně poučení o neúplné apelaci dle § 119a OSŘ.⁹⁰ Dle autorky předkládané práce je samotná koncentrace řízení důležitým instrumentem civilního řízení umožňujícím zvýšit efektivnost a rychlost soudního řízení. Její podstatou je povinnost účastníků řízení označit rozhodné skutečnosti a důkazy k jejich prokázání

⁸⁸ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1588. ISBN 978-80-7400-107-9

⁸⁹ DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2001, č. 9, mimořádná příloha, str. 8. ISSN 1210-6410

⁹⁰ MACKOVÁ, A. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie. 2000, č. 8, str. 27b. ISSN 1210-6348

do zákonem stanoveného okamžiku, přičemž k později uplatněným skutečnostem a důkazům nebude až na zákonem stanovené výjimky soudem přihlédnuto. Případné nesplnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní může mít pro účastníky řízení i jiné negativní důsledky. Z uvedeného lze vyvodit, že účelem koncentrace řízení je tedy vymezení okruhu skutečností, které jsou sporné, a důkazů k jejich prokázání a umožnit tak soudu, aby ve věci samé rozhodl v průběhu jednoho jednání, případně úplně bez projednávání věci. S ohledem na popsanou důležitost a značný význam prvků koncentrace řízení ve spojení s principy neúplné apelace v kontextu institutu odvolání je tato problematika podrobněji upravena níže v části páté.

Velká novela zároveň vložila do OSŘ nový § 212a zavádějící princip, podle něhož *„není-li dále stanoveno jinak, rozhodnutí soudu prvního stupně lze přezkoumat i z důvodů, které nebyly v odvolání uplatněny“*, což však neplatí pro případy, kdy v odvolání nebyl uveden žádný odvolací důvod⁹¹. Zavedením tohoto ustanovení společně se změnou § 212 OSŘ velká novela zásadně změnila právní úpravu přezkumu napadeného rozhodnutí. Přestože si odvolání zachovalo charakter univerzálního oprávněného prostředku, nová pravidla přezkumu napadeného rozhodnutí zavádějí postup přezkumu rozhodnutí ve věci samé odlišně pro rozhodnutí vydané soudem prvního stupně v rámci řízení sporného a odlišně pro rozhodnutí pocházející z řízení nesporného. Obdobně se odlišně přezkoumává prvostupňové usnesení procesní povahy a usnesení soudu prvního stupně, vydané v řízení o výkon rozhodnutí.⁹²

Kromě výše uvedeného tato novela přinesla i řadu menších, stále ale významných změn právní úpravy odvolání v civilním řízení. Opět rozšířila okruh subjektů oprávněných uplatnit odvolání, a to o vedlejší účastníky a státní zastupitelství, kteří jsou oprávněni podat odvolání za podmínek dle nového § 203 OSŘ. Další změny se týkají rozšíření výčtu usnesení v § 202 odst. 1 OSŘ, proti nimž je odvolání nepřipustné, a také samotné odvolací lhůty. Ta sice v obecné rovině zůstává nezměněna a činí patnáct dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, avšak tříměsíční lhůta k podání

⁹¹ § 212a odst. 2 OSŘ ve znění zákona č. 30/2000 Sb.

⁹² DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2001, č. 9, mimořádná příloha, str. 1. ISSN 1210-6410

odvolání dle § 204 odst. 2 OSŘ nově platí kromě původních případů nedostatečného poučení soudem i pro případ nesprávného poučení o lhůtě nebo soudu, u kterého lze odvolání podat (viz níže). Nové znění § 208 OSŘ umožnilo, aby přímo soud prvního stupně odmítl opožděné odvolání. K prvostupňovému soudu se váže i další změna, a to rozšíření okruhu rozhodnutí, u kterých je možné uplatnit institut autoremedury.⁹³

Velká novela OSŘ také upravila výčet případů, kdy k projednání odvolání není potřeba nařizovat jednání, a taktéž problematiku rozhodování odvolacího soudu o odvolání, a to tím, že odvolacímu soudu umožnila přistoupit ke změně napadeného rozhodnutí i v případě schválení smíru⁹⁴. V případě zrušení napadeného rozhodnutí může odvolací soud nově řízení zastavit, nelze-li pro nedostatek podmínek řízení pokračovat. Další novinkou je přikázání věci k dalšímu řízení jinému senátu (samosoudci) nebo jinému soudu prvního stupně v případě, že důvodem zrušení rozhodnutí je nedodržení závazného právního názoru nebo že došlo k jiným závažným vadám.⁹⁵ Důležitou novinkou § 221a OSŘ, který zakotvuje princip, podle něhož odvolací soud není vázán odvolacím návrhem, a může tedy napadené rozhodnutí zrušit, i když odvolatel navrhuje jeho změnu a naopak. Nakonec lze zmínit ještě novou právní úpravu zpětvzetí návrhu na zahájení řízení v průběhu odvolacího řízení dle § 222a OSŘ (podrobněji viz níže).

Pozdější novela provedená zákonem č. 202/2002 Sb. dále s účinností od 1. 7. 2002 opětovně rozšiřuje okruh subjektů oprávněných k podání odvolání, a to o Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, který je oprávněný uplatnit odvolání v zákonem stanovených případech a za zákonem stanovených podmínek.

Nezpochybnitelný význam měla i novela č. 59/2005 Sb., která nabyla účinnosti 1. 4. 2005. Jak vyplývá ze závěrů důvodové zprávy k uvedenému zákonu, hlavním cílem této novely OSŘ je urychlit soudní řízení před soudy prvního i druhého stupně především omezením oprávnění apelačního soudu k rušení prvostupňových soudních rozhodnutí a jejich vracení prvoinstančnímu soudu k dalšímu řízení. Důraz byl kladen především na

⁹³ § 210a OSŘ ve znění zákona č. 30/2000 Sb.

⁹⁴ § 220 odst. 3 OSŘ ve znění zákona č. 30/2000 Sb.

⁹⁵ § 221 odst. 3 OSŘ ve znění zákona č. 30/2000 Sb.

to, aby (až na zákonem stanovené výjimky) věc, kterou soud rozhodoval, prošla každou instancí soudního řízení jen jednou. Odvolací soud by primárně měl napadené rozhodnutí potvrdit, je-li ve výroku věcně správné. „*Omezení kasačního principu v odvolacím řízení je provedeno především nahrazením dosud demonstrativního výčtu důvodů zrušení prvostupňového rozhodnutí výčtem taxativním, jakož i obsahovou úpravou předpokladů kasace a odpovídajícím rozšířením možnosti odvolacího soudu napadené rozhodnutí změnit.*“⁹⁶ Zrušení je proto přípustné v souladu s § 219a a § 221 OSŘ jen v případech věcné nesprávnosti napadeného rozhodnutí za současné existence některého z taxativně vymezených důvodů.⁹⁷ Změna prvoinstančního rozhodnutí ve věci samé odvolacím soudem přichází v úvahu, jestliže není možné jeho potvrzení nebo zrušení a současně existuje některý z důvodů vymezených v § 220 OSŘ.

Dále tato novela upravuje znění § 205a odst. 1 OSŘ, čímž upravuje pravidla uplatňování novot v odvolacím řízení. Ty jsou přípustné kromě jiného tehdy, kdy soud v řízení v prvním stupni sice správně zjistil skutkový stav, avšak podle názoru odvolacího soudu jej nesprávně právně posoudil, a proto je potřeba v odvolacím řízení prokazovat jiné skutečnosti.⁹⁸

Další oblast dotčená zmíněnou novelou je problematika dokazování v odvolacím řízení upravená v § 213 OSŘ, jejímž smyslem je prověření správnosti skutkových zjištění a závěrů, ke kterým dospěl soud prvního stupně.⁹⁹ Nově může odvolací soud dokazování doplnit o důkazy navržené účastníky řízení v případě, kdy to považuje za potřebné ke zjištění skutkového stavu věci. Doplnění dokazování neprovede jen tehdy, kdy by se jednalo o rozsáhlé dokazování a ke skutečnosti, která má být prokázána, nebylo dosud provedené žádné nebo jen nedostatečné dokazování.¹⁰⁰

⁹⁶ WALTR, R. *Nová právní úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu*. Právní zpravodaj. 2005, č. 2, str. 3. ISSN 1212-8694

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ § 213a OSŘ ve znění zákona č. 59/2005 Sb.

Novela OSŘ č. 59/2005 Sb. má význam i z hlediska doručování předvolání k jednání před odvolacím soudem, jelikož zakotvuje potřebu doručení předvolání v dostatečném předstihu – zpravidla deseti dnů přede dnem konání jednání, což má účastníkům umožnit dostatečně se na jednání připravit.¹⁰¹ Dále pak byl do § 212a OSŘ vložen odst. 6 upravující přezkum usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé, který stanovuje, že takové usnesení lze „přezkoumat jen z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení.“ Nakonec je potřeba zmínit i nový § 114c OSŘ upravující tzv. přípravné jednání, jehož hlavním smyslem je urychlení soudního řízení a v tomto směru i posílení významu „následného jednání, u něhož se mají účastníci dovědět řešení své kauzy, nikoliv to, že se jednání odročuje“¹⁰². Význam tohoto institutu ve vztahu k odvolání spočívá v jeho důležitosti pro koncentraci řízení (viz níže).

Nesmíme opomenout ani tzv. souhrnnou novelu č. 7/2009 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 7. 2009. Jejím hlavním cílem bylo v zájmu zrychlení a zefektivnění soudního rozhodování zjednodušit procesní předpisy a odstranit zásadní problémy zatěžující soudní proces, odlehčit soudům a bojovat proti průtahům soudního řízení. Nevynechala však ani změnu právní úpravy doručování nebo například posílení postavení notáře v dědickém řízení, kde notář plní funkci tzv. soudního komisaře.¹⁰³ Tato novela si kladla za cíl také úpravu pravidel protokolace soudního řízení a dalších úkonů, které podléhají protokolaci, a to především zavedením protokolace prostřednictvím záznamových zařízení. Smyslem bylo „kromě jiného úkony soudu zprůhlednit a zobjektivizovat, zamezit nekonečným dohadům o tom, že nebylo protokolováno to, co při úkonu zaznělo (a naopak), neboť technické zařízení umožní zaznamenat jejich doslovný průběh“¹⁰⁴.

Souhrnná novela OSŘ prohloubila také prvky koncentrace řízení zavedené výše zmíněnou velkou novelou občanského soudního řádu, přinesla její novou koncepci a těmito změnami „pro účastníky řízení a jejich zástupce zavádí mnohem větší

¹⁰¹ § 215 odst. 1 OSŘ

¹⁰² JIRSA, J. *Perspektivy českého civilního procesu*. Právní rozhledy. 2008, č. 12, str. 430. ISSN 1210-6410

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony

¹⁰⁴ JIRSA, J. *Proč bychom se souhrnné novely báli? (aneb – existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)*. Bulletin advokacie. 2009, č. 6, str. 22. ISSN 1210-6348

*zodpovědnost za včasné zjištění skutkového stavu*¹⁰⁵. Jedná se především o úpravu institutu tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b OSŘ, zněnu právní úpravy přípravného jednání obsaženou v § 114c OSŘ a také další změny koncentrace řízení. Zatímco pravidla koncentrace řízení ze zákona dle § 118b OSŘ byla zpřísněna, institut soudcovské koncentrace ve smyslu § 118c OSŘ byl úplně zrušen. Uvedenými změnami byla částečně prolomena tzv. zásada jednotnosti řízení neboli zásada arbitrárního pořádku, jelikož až do účinnosti souhrnné novely OSŘ bylo možné předkládat soudu rozhodné skutečnosti a označovat důkazy k jejich prokázání až do okamžiku vyhlášení prvostupňového rozhodnutí, pokud zákon nebo soud nestanovily něco jiného. Po 1. 7. 2009 to již možné nebylo.

Předmětná novela OSŘ se dotkla i právní úpravy odvolání v tzv. bagatelních věcech, a to tím, že hodnotu peněžního plnění, které představuje hranici pro uplatnění odvolání, zvýšila na částku 10 000 Kč, a to především s ohledem na rostoucí výši životního minima a reálných příjmů.¹⁰⁶ Podle některých názorů se však nejednalo o krok správným směrem, jelikož částku 10 000 Kč lze považovat za příliš vysokou, vedoucí k tomu, že *„soud si věc zjednoduší a místo toho, aby prováděl dokazování, prostě rozhodne, jak se mu líbí, protože nemusí být vystaven tlaku přezkoumání odvolací instancí, případně dovolacím soudem“*¹⁰⁷. S názorem, že částka 10 000 Kč je příliš vysoká se ztotožňuje i samotná autorka předkládané rigorózní práce, jak bude pojednáno níže.

Do dalšího vývoje právní úpravy odvolání v civilním řízení zasáhl i Ústavní soud, který svým náležením ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09 zrušil s účinností od 1. 4. 2011 § 220 odst. 3 OSŘ, který odvolacímu soudu umožňoval změnit usnesení, kterým prvostupňový soud odmítl nebo zamítl návrh na vydání předběžného opatření nebo kterým zastavil řízení o takovém návrhu, a to v případě, že nebyly dány podmínky pro jeho potvrzení nebo zrušení. Důvodem zrušení tohoto ustanovení byl dle Ústavního soudu spatřován jeho rozpor se zásadou rovnosti účastníků v tom, že tehdy platná právní úprava

¹⁰⁵ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy. 2009, č. 17, str. 611. ISSN 1210-6410

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony

¹⁰⁷ VLK, V. *Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. pokusem o opravu o. s. ř.* Bulletin advokacie. 2009, č. 11, str. 41. ISSN 1210-6348

neumožňovala účastníkovi, kterému byla předběžným opatřením uložena povinnost, aby ve stejném rozsahu jako návrhvatel uplatnil před odvolacím soudem své námitky a tvrzení.

I přes sílí kritiku odborné veřejnosti, která požadovala nahrazení nekonečných novelizací OSŘ zcela novým kodexem upravujícím civilní řízení, nebyly tyto touhy uspokojeny a taktéž v pozdějších letech docházelo k přijímání dalších zákonů, které přinášely dílčí, větší či menší, zásahy do OSŘ. Tyto neustálé změny, kromě jiného, vedly ke zmatečnosti právní úpravy prohlubující rozdíly mezi sporným a nesporným řízením. Proto se odborné názory klonily čím dál tím více spíše k řešení osamostatnění právní úpravy těchto dvou druhů řízení, jak tomu bylo až do roku 1950, kdy řízení sporné upravoval civilní řád soudní z roku 1895 a řízení nesporné samostatný zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného.¹⁰⁸

Hlasy odborné veřejnosti¹⁰⁹ byly vyslyšeny v době rekonstrukce občanského práva hmotného prostřednictvím přijetí tzv. nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.¹¹⁰, zákona o obchodních korporacích¹¹¹ a zákona o mezinárodním právu soukromém¹¹². Zatímco OZ komplexně upravuje oblast soukromoprávních vztahů zahrnující absolutní a relativní majetková práva, statusová práva osob a rodinněprávní otázky, které byly původně upravené v samostatném zákoně o rodině¹¹³, zákon o obchodních korporacích se soustředí na právní úpravu problematiky obchodních společností a družstev. Nakonec třetí rekonstrukční právní předpis zahrnuje regulaci soukromoprávních otázek s přeshraničním prvkem. Tato trojice právních předpisů tak český právní řád obohacuje o množství nových právních institutů, změny institutů stávajících a s tím související změny v odborné terminologii.

¹⁰⁸ WINTEROVÁ, A. *K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky)*. Právní rozhledy. 2012, č. 23 až 24, str. 836. ISSN 1210-6410

¹⁰⁹ ZOULÍK, F., DVORÁK, B. *K vývoji a perspektivám českého civilního procesu*. Právní fórum. 2009, č. 1, str. 4. ISSN 1214-7966

¹¹⁰ OZ

¹¹¹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

¹¹² Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Nová rozsáhlá právní úprava občanského práva hmotného si vyžádala harmonizaci provedených změn v hmotněprávní oblasti s právní úpravou občanského soudního řízení, jelikož OZ a OSŘ jsou tzv. komplementární právní předpisy, tzn. že se vzájemně doplňují. Tato úprava byla provedena zásadní novelizační normou č. 293/2013 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2014 a přináší čtyři kategorie změn. První z nich představují změny, které jsou důsledkem nového přístupu k občanskému právu, což se v OSŘ projevuje novým zněním jeho základních ustanovení, které zdůrazňují ochranu soukromých práv a odrážejí základní zásady práva hmotného. Do druhé kategorie lze zařadit změny vyvolané rekodifikací, jako např. změny v oblasti věcné příslušnosti (podstatně se omezuje výčet věcí, ve kterých je v prvním stupni věcně příslušným soudem soud krajský)¹¹⁴, dále pak umožnění osobě s duševní poruchou nebo obtížemi při rozhodování, aby se během soudního řízení mohla radit s tzv. podpůrcem¹¹⁵, nebo nová úprava řízení o žalobě z rušené držby¹¹⁶. Třetí oblast změn představuje nové názvosloví vložené do OSŘ za účelem sjednocení s terminologií hmotněprávních předpisů. Např. původní pojmy jako způsobilost k právům a povinnostem nebo způsobilost k právním úkonům nahrazují termíny právní osobnost¹¹⁷ a svéprávnost¹¹⁸. Zavaděna je však i nová terminologie, která není přímým důsledkem hmotněprávní rekodifikace, např. pojem obchodní věci je nahrazen výrazem věc týkající se vztahů mezi podnikateli vyplývající z podnikatelské činnosti.¹¹⁹

Nejpodstatnější čtvrtou změnou je však oddělení právní úpravy sporného a nesporného řízení, které se, jak bylo popsáno výše, objevilo již na začátku 20. století v podobě dvou samostatných právních předpisů. V roce 1950 však byly s účinností občanského soudního řádu č. 142/1950 oba zrušeny a nahrazeny principem jednotnosti řízení, který byl následně převzat i OSŘ. Přesto se „v obou z nich objektivně dané zvláštnosti některých nesporných řízení prosazovaly, aniž tak byly pojmenovány“¹²⁰. Po

¹¹⁴ § 9 odst. 2 OSŘ ve znění zákona č. 293/2013 Sb.

¹¹⁵ § 116a OSŘ ve znění zákona č. 293/2013 Sb.

¹¹⁶ § 176 až § 180 OSŘ ve znění zákona č. 293/2013 Sb.

¹¹⁷ § 19 OSŘ ve znění zákona č. 293/2013 Sb.

¹¹⁸ § 11 odst. 1 písm. f) OSŘ ve znění zákona č. 293/2013 Sb.

¹¹⁹ LAVICKÝ, P. *K chystaným změnám občanského soudního řádu*. Rekodifikace a praxe. 2013, č. 5, str. 4. ISSN 1805-6822

¹²⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 357. ISBN 978-80-7502-298-1

obnovení demokracie v roce 1989 se v rámci novelizačních procesů OSŘ do právní úpravy dále častěji vnášejí prvky typické pro sporné řízení a s tím spojené výjimky pro řízení nesporné, co vede k prohlubování rozdílů mezi těmito druhy nalézacího řízení. K obnovení oddělené právní úpravy sporného a nesporného řízení tak dochází až s účinností od 1. 1. 2014, kdy sporné řízení je nadále upraveno v OSŘ výrazně novelizovaném zákonem č. 293/2013 Sb. a řízení nesporné je upraveno samostatným zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů¹²¹. Samotná důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb. za hlavní důvody takto oddělené právní úpravy označuje kromě rekonstrukce soukromého práva hmotného též historické souvislosti a věcné rozdíly mezi sporným a nesporným řízením projevující se v základních zásadách těchto řízení. Sekundárními důvody jsou pak nepřehlednost a nevyváženost OSŘ, které jsou důsledkem víc jak stovky novelizací OSŘ.¹²² Na tomto místě je nutno vyjádřit autorčin názor, že oddělení právní úpravy řízení sporného a nesporného bylo velmi vhodným řešením, které přispělo k zřehlednění právní úpravy.

Zatímco nesporné řízení upravuje samostatný právní předpis, ZŘS, sporné řízení se řídí obecnou právní úpravou obsaženou v OSŘ. „*Dále však nový právní předpis upravuje i řízení tradičně sporná, např. rozvod manželství a jiná (zejména rodinněprávní) řízení, která dosud byla považována za kontradiktorní. Důvodem pro přesunutí je ovšem specifická jejich předmětu, pro kterou vykazují řadu procesně institucionálních odlišností oproti klasickému sporu.*“¹²³ Vzájemný vztah těchto dvou právních předpisů je postaven na principu subsidiarity zakotveném v § 1 ZŘS. Jeho odst. 3 je postaven na principu tzv. obecné subsidiarity, projevujícím se v tom, že OSŘ jako obecný právní předpis se v nesporném řízení aplikuje tehdy, chybí-li zvláštní právní úprava v ZŘS coby speciálním právním předpise.¹²⁴ Současně však následující odst. 4 zakotvuje tzv. zbytkovou subsidiaritu, podle které, „*nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu*“. Dle

¹²¹ ZŘS

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

¹²³ JURÁŠ, M. *Působnost civilněprocesních předpisů a příslušnost soudů po 1. 1. 2014*. Právní rozhledy. 2014, č. 3, str. 88. ISSN 1210-6410

¹²⁴ LAVICKÝ, P. *Nová úprava nesporných řízení*. Rekonstrukce a praxe. 2013, č. 11, str. 2. ISSN 1805-6822

důvodové zprávy má jít o případy, kdy komplexní právní úprava určitého institutu obsažená v OSŘ je v ZŘS doplněna o výjimky a další podmínky aplikovatelné právě v řízení nesporném.¹²⁵

Vzhledem k výše uvedenému tak nezbytností popisované novely OSŘ bylo odstranění těch ustanovení OSŘ, která upravovala problematiku nesporných a jiných zvláštních řízení, tedy především části třetí, hlavy páté OSŘ a jiných ustanovení upravujících výjimky z obecné právní úpravy, jako byla např. možnost zahájit řízení bez návrhu, tzv. druhá a třetí definice účastníků nesporného řízení a jiných zvláštních řízení.

Adekvátně však byla upravena i právní úprava odvolání. Jedná se však spíše o změny formální, jež reagují na vynětí právní úpravy nesporných řízení a jejich zařazení do samostatného právního předpisu. V důsledku změny definice účastníka řízení a odstranění ustanovení umožňujícího zahájení řízení bez návrhu dochází k úpravě znění § 202 odst. 1 OSŘ vymezujícího usnesení, proti nimž je odvolání nepřípustné, a § 212a odst. 2 OSŘ upravujícího otázku přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně. Jak již bylo zmíněno výše, pro oblast nesporného řízení, které je nově upraveno v samostatném zákoně, je zachován princip úplné apelace, což se promítá i ve změně znění § 212a odst. 3 OSŘ. Také je upraveno znění § 203 OSŘ upravujícího právo státního zastupitelství podat odvolání, jelikož jeho právo vstoupit do již zahájeného řízení je nově upraveno v samostatném právním předpise. Problematika vztahu sporného a nesporného řízení ve vztahu k institutu odvolání bude blíže popsána níže v části třetí.

Z pozdějších novelizačních prací lze zmínit ještě zákon č. 296/2017 Sb., který s účinností od 1. 11. 2019 vložil do právní úpravy odvolání nový § 220a OSŘ, čímž zákonodárce reagoval na kritiku Evropského soudu pro lidská práva, který „*České republice vytkl, že nemá účinný prostředek nápravy v případě, že je usnesení o nařízení předběžného opatření zrušeno, nikoli ale pro nezákonnost, nýbrž s ohledem na to, že pominuly důvody, pro které bylo nařízeno.*“¹²⁶ V rozsudku ze dne 11. 12. 2014, sp. zn.

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

43643/10 Evropský soud pro lidská práva požaduje, aby česká právní úprava odvolání umožňovala apelačnímu soudu rozhodnout, že usnesení o nařízení předběžného opatření je nezákonné, přestože v době takového rozhodnutí je již toto usnesení zrušené nebo bezpředmětné. Z výše uvedených důvodů český zákonodárce v novém § 220a OSŘ umožňuje odvolacímu soudu, aby v případě odmítnutí odvolání proti usnesení o předběžném opatření z důvodu jeho předchozího zrušení, zániku nebo pozbytí účinku současně deklaratorním výrokem rozhodl i o jeho nezákonnosti.

Ke dni uzavření rukopisu této práce nadále pokračuje opakovaně kritizovaný proces neustálé novelizace OSŘ a v současné době je v různých fázích legislativního procesu hned několik novel OSŘ. Lze zmínit např. připravovanou novelu zrušující po více než sedmdesáti letech institut přísedících, neboť laický prvek se v rámci rozhodování civilních sporů dle důvodové zprávy k tomuto návrhu zákona jeví jako nehospodárný a nepřínosný.¹²⁷ Za snad nejvýznamnější lze pak považovat novelu připravovanou v souvislosti s intenzivně diskutovaným vládním návrhem zákona o hromadném řízení, který by umožnil uplatňovat vícero osobám stejné nebo obdobné nároky vůči jednomu žalovanému. Důvodová zpráva považuje za hlavní účel předkládané normy „*přijmout jediný zákon, který souhrnně a komplexně upraví hromadné vymáhání práv. Zákon by měl umožnit v jednom řízení projednat stejné či obdobné nároky vyplývající z právních poměrů mezi podnikatelem a spotřebitelem.*“¹²⁸ Tento právní institut by tak mohl podpořit jednak jednotnost soudního rozhodování o obdobných věcech, na druhé straně i odstranění překážek uplatňování individuálních nároků bagatelní povahy.¹²⁹

Na závěr je nutno zmínit, že dosud nedošlo k tolik žádané rekonstrukci právní úpravy civilního procesu, i když „*je více než zřejmé, že současný stav právní úpravy civilního procesu je do budoucna neudržitelný a že příprava a přijetí nové úpravy jsou nevyhnutelnou nutností*“¹³⁰. Dobrou zprávou však je, že v roce 2016 Ministerstvo

¹²⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který byl rozeslán poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR jako sněmovní tisk 736/0

¹²⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, který byl rozeslán poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR jako sněmovní tisk 775/0

¹²⁹ HAMUEÁKOVÁ, K., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. *Kolektivní ochrana práv v nově navrhované úpravě*. Bulletin advokacie. 2018, č. 12. str. 17. ISSN 1210-6348

¹³⁰ LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B. *Pro futuro*. Právní rozhledy. 2015, č. 5, str. 153. ISSN 1210-6410

spravedlnosti ustavilo Komisi pro rekonfiguraci civilního práva procesního složenou z uznávaných odborníků z oblasti procesního práva, a to jak ze sféry akademické, tak i z praxe, která již vypracovala věcný záměr nového civilního řádu soudního.¹³¹

¹³¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 358. ISBN 978-80-7502-298-1

3. Obecná charakteristika odvolání v českém právním řádu

Odvolání, které lze obecně charakterizovat jako procesní úkon, který umožňuje legitimovaným subjektům domáhat se přezkumu rozhodnutí soudu, představuje jediný řádný opravný prostředek, který v současnosti český právní řád v oblasti civilního procesu zná. Lze jej vymezit jako univerzální neboli obecný řádný opravný prostředek, kterým lze napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyklučuje¹³².

Přestože odvolání je jednotným a univerzálním řádným opravným prostředkem, může být tato jednotnost jen zdánlivá. Důvodem je skutečnost, že různá pravidla přezkumné činnosti odvolacího soudu se aplikují ve vztahu k různým druhům napadeného rozhodnutí. Odlišný je postup v případě přezkumu rozhodnutí ve věci samé, které bylo vydáno v rámci řízení sporného, a odlišný je pro rozhodnutí pocházející z řízení nesporného. Obdobně odvolací soud odlišně postupuje v rámci přezkumu prvostupňového usnesení procesní povahy a usnesení soudu prvního stupně vydaného v řízení o výkon rozhodnutí. Odlišnost právní úpravy se však vztahuje nejen na samotný přezkum napadeného rozhodnutí, ale i na jiné aspekty odvolacího řízení jako takového, např. postup účastníků řízení prvostupňového soudu nebo i samotný průběh odvolacího řízení.¹³³

Institut odvolání je v českém právním řádu zakotven jak pro oblast řízení sporného, tak i pro sféru nesporného řízení, jež považujeme za druhy tzv. nalézacího řízení, které lze stručně vymezit jako druh civilního procesu, jehož cílem je nalézat právo ve smyslu právního posouzení souzeného případu. Děje se tak prostřednictvím autoritativního soudního rozhodování, které zjišťuje, co je právo nebo právo takzvaně vytváří. Zatímco základním účelem sporného řízení je rozhodnout spor o právo, v nesporném řízení je soudu svěřena ochrana veřejných společenských zájmů. Jak bylo popsáno výše v části druhé věnované historickému vývoji právní úpravy, s účinností od 1. 1. 2014 došlo k obnovení oddělené právní úpravy sporného a nesporného řízení, kdy nesporné řízení

¹³² § 201 OSŘ

¹³³ DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2001, č. 9, mimořádná příloha, str. 1. ISSN 1210-6410

upravuje samostatný právní předpis, ZŘS, a sporné řízení se řídí obecnou právní úpravou obsaženou v OSŘ, přičemž vzájemný vztah těchto dvou právních předpisů je postaven na principu subsidiarity.

3.1. Odvolání v nesporném řízení

Právní úprava řízení v nesporných věcech, jak již bylo zmíněno výše, je obsažena v samostatném právním předpise, kterým je ZŘS. Ten upravuje nejen typické druhy nesporného řízení, ale i tzv. zvláštní řízení čili řízení, která nejsou typicky nespornými řízeními, avšak zákonodárce je vyňal z obecné úpravy sporného řízení obsažené v OSŘ a podřídil je zvláštní úpravě tohoto druhu nalézacího řízení. § 2 ZŘS obsahuje taxativní výčet těchto řízení, z čehož plyne, že rozšířit okruh zvláštních řízení je možné jen formou změny tohoto zákona.

Samotný ZŘS lze rozdělit na dvě části, obecnou a zvláštní. Zatímco zvláštní část obsahuje speciální právní úpravu jednotlivých druhů zvláštních řízení, upravuje obecná část instituty společné pro všechna zvláštní řízení upravená tímto zákonem, kterými se odlišují od právní úpravy řízení sporného. V důsledku vztahu speciality mezi OSŘ a ZŘS se pak aplikují na zvláštní řízení ustanovení OSŘ upravující otázky, jejichž úprava v ZŘS chybí, např. základní ustanovení OSŘ¹³⁴, ustanovení upravující otázky způsobilosti a zastoupení účastníků¹³⁵ nebo právní úprava úkonů soudu a účastníků¹³⁶. Naopak právní úprava OSŘ vztahující se k řízení v prvním stupni bude aplikovatelná na zvláštní řízení jen omezeně, jelikož poměrně rozsáhlá právní úprava obsažená ve zvláštním předpise má před ní přednost.

Co se týče samotného institutu odvolání, jeho úpravu obsahuje ZŘS v jediném § 28, který zakotvuje odlišnosti oproti právní úpravě odvolání ve sporném řízení. Prvním zásadním rozdílem je možnost uplatňování novot v řízení před odvolacím soudem, což znamená, že nesporné řízení je postavené na principu úplné apelace na rozdíl od řízení

¹³⁴ § 1 až § 6 OSŘ

¹³⁵ § 18 až § 35a OSŘ

¹³⁶ § 36 až § 58 OSŘ

sporného ovládaného apelací neúplnou. Důvod lze spatřovat především v zájmu úplného zjištění skutkového stavu, a to bez omezení vytvářených koncentrací řízení. Ve zvláštních řízeních soudních je totiž kladen důraz nejen na zájmy samotných účastníků řízení, ale i na zájem veřejný. „V odvolacím řízení platí, že mohou být tvrzeny nové skutečnosti a navrhovány nové důkazy. Odvolací soud proto nemůže odmítnout zabývat se skutečností jen proto, že nebyla uplatněna před soudem prvního stupně. Stejně tak provede nový důkaz, vyjde-li tato potřeba najevo v odvolacím řízení.“¹³⁷

Další rozdíl umožňuje odvolacímu soudu v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, přezkum napadeného rozhodnutí v celém rozsahu, jelikož apelační soud není v nesporném řízení vázán rozsahem navrhovaným odvolatelem.¹³⁸ Je však třeba zdůraznit, že se nejedná o povinnost odvolacího soudu, ale o jeho právo, které může využít v případech, kdy existují důvody opodstatňující takový postup v řízení.¹³⁹ Naproti tomu v řízeních, která jsou zahajována na návrh, odvolací soud přezkoumává napadené rozhodnutí jen v mezích, kterých se dovolává účastník řízení. Přesto však soud v rámci principu úplné apelace může provádět důkazy a přihlížet ke skutečnostem, které nebyly do té doby v řízení uplatněny.

Nakonec třetí rozdíl umožňuje apelačnímu soudu, aby se odvoláním zabýval a napadené rozhodnutí přezkoumal i tehdy, není-li v odvolání uveden žádný důvod, a to ani přes výzvu odvolacího soudu. V takovém případě lze mluvit o tzv. blanketním odvolání.¹⁴⁰

Ve zbytku bude aplikována právní úprava OSŘ s výjimkou speciálních ustanovení, která se vztahují ke konkrétním druhům zvláštních řízení. Jako příklad lze uvést § 394 až § 397 ZŘS upravující instituty lhůty k podání odvolání, přípustnosti odvolání, zpětvzetí odvolání a odvolacího řízení v případě napadení rozhodnutí, které bylo vydáno v řízení o rozvod manželství.

¹³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

¹³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. 8 Cmo 9/2016

¹³⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3986/16

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

3.2. Odvolání v sporném řízení

Z právní úpravy sporného řízení vyplývá, že odvolání jako univerzální řádný opravný prostředek umožňuje, aby jím byl napaden nepravomocný rozsudek nebo usnesení okresního soudu nebo krajského soudu, které bylo vydáno v řízení prvního stupně, s výjimkou případů, kdy to zákon výslovně vylučuje.¹⁴¹ Z působnosti odvolání je vyloučen jen platební rozkaz a rovněž i směnečný a šekový platební rozkaz. Výjimku tvoří pouze jejich výrok o nákladech řízení, který napadnout odvoláním lze.¹⁴² Platební rozkaz lze napadnout odporem¹⁴³, směnečný a šekový platební rozkaz pak námitkami¹⁴⁴. Ani odpor, ani námitky však za opravný prostředek považovat nelze, jedná se spíše o formu ochrany proti rozhodnutí, které bylo vydáno ve zvláštní formě zkráceného řízení.

Z uvedeného plyne, že „*odvolání jako procesní institut je také výrazem snahy zákonodárce zabránit justičním omylům tím, že je garantován přezkum každého rozhodnutí další soudní instancí (s výjimkami zákonem předvídanými, jako jsou např. bagatelní věci či procesní rozhodnutí, kde ustupuje tento zájem zájmu efektivity soudního řízení)*.“¹⁴⁵ Česká právní úprava dnes tedy nerozlišuje řádný opravný prostředek proti rozsudku a samostatně proti usnesení, jako to bylo před rokem 1950, kdy se proti usnesení bylo možné bránit tzv. rekusem. „*O jeho znovuzavedení se uvažovalo v souvislosti s přijetím ZŘS, nicméně při jeho přípravě bylo zhodnoceno, že jde o změnu v civilním procesu tak zásadní, že není vhodné ji činit v rámci „pouhé“ harmonizace procesního práva s novým právem hmotným.*“¹⁴⁶

Univerzální charakter odvolání však spočívá i v tom, že slouží k nápravě jak skutkových, tak i právních vad napadeného rozhodnutí, navíc umožňuje zhojit i procesní

¹⁴¹ § 201 OSŘ

¹⁴² § 174 odst. 2 OSŘ, § 175 odst. 6 OSŘ

¹⁴³ § 174 OSŘ

¹⁴⁴ § 175 OSŘ

¹⁴⁵ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 20. ISBN 978-80-7598-375-6

¹⁴⁶ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 364. ISBN 978-80-7400-279-3

vady řízení, které vydání napadeného rozhodnutí předcházelo.¹⁴⁷ Tento opravný prostředek můžeme zařadit do apelačního systému, konkrétně je v rámci sporného řízení vystavěn na principu neúplné apelace (viz výše), který úzce souvisí s koncentrací řízení. O této problematice bude blíže pojednáno níže.

K uplatnění odvolání OSŘ předpokládá splnění určitých podmínek označovaných jako podmínky přípustnosti odvolání. Lze je rozdělit do dvou kategorií, a to na podmínky subjektivní a objektivní. Subjektivní podmínky přípustnosti se, jak již vyplývá z jejich označení, vztahují k subjektu, který odvolání uplatňuje. Na druhé straně objektivní podmínky přípustnosti se vážou na samotné rozhodnutí, které je odvoláním napadeno.

Odvolání proti meritornímu rozhodnutí soudu lze podat jen ze zákonem stanovených důvodů, jejichž výčet v § 205 OSŘ je však velice široký a různorodý. Vymezení odvolacího důvodu je však nepostradatelnou částí samotného odvolání, proto pokud ani přes výzvu soudu odvolatel odvolání neodůvodní některým ze zákonem stanovených důvodů, nelze napadené rozhodnutí přezkoumat a soud odvolání odmítne.¹⁴⁸ Jak bude vysvětleno níže, uvedené neplatí pro odvolání směřující proti nemeritornímu rozhodnutí prvoinstančního soudu.

Je-li odvolání podáno osobou, která je k tomu zákonem oprávněna, a také ve lhůtě, kterou k podání určuje zákon, lze s odvoláním spojovat dva důležité účinky, a to účinek suspenzivní¹⁴⁹ a devolutivní¹⁵⁰. První jmenovaný účinek brání tomu, aby napadené rozhodnutí nabylo právní moci. Devolutivní účinek pak spočívá v tom, že o odvolání, až na zákonem stanovené výjimky v případě tzv. autoremedury, rozhoduje soud, který je nadřízený soudu prvního stupně, jenž napadené rozhodnutí vydal. Oběma účinkům se bude předkládaná práce blíže věnovat níže v části šesté.

¹⁴⁷ LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 209. ISBN 978-80-210-7601-3

¹⁴⁸ DAVID, L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1085 str. ISBN 978-80-7357-460-4

¹⁴⁹ § 206 OSŘ

¹⁵⁰ § 10 OSŘ

Právní úpravu institutu odvolání v civilním sporném řízení nalezneme v části čtvrté, hlavě první, v § 201 až § 226 OSŘ. Tato právní úprava vymezuje také úkony soudu prvního stupně v rámci odvolacího řízení a také postup odvolacího soudu včetně možností jeho rozhodnutí. Právní úprava je obsažena i v jiných právních předpisech, obsahujících odlišnosti od obecné právní úpravy OSŘ, např. v zákoně č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů nebo v zákoně č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů.

4. Přípustnost odvolání

K uplatnění odvolání s cílem přezkumu napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně stanovuje OSŘ určité předpoklady, které označujeme jako podmínky přípustnosti odvolání. Rozdělujeme je do dvou skupin v závislosti na tom, jestli se vážou k subjektu, který odvolání podává, nebo k samotnému rozhodnutí, které je odvoláním napadáno. V prvním případě tak mluvíme o subjektivních podmínkách přípustnosti odvolání, v případě druhém o podmínkách objektivních.

4.1. Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání

Pod pojmem subjektivní podmínky přípustnosti odvolání rozumíme podmínky, které se vztahují k subjektu, který odvolání uplatňuje. Lze tedy mluvit o předpokladech, na jejichž základě je možné vymezit okruh subjektů, které jsou procesně legitimované odvolání podat. Takto určenou skupinu subjektů přitom tvoří výlučně účastníci řízení. V sporném řízení jsou jimi dle § 90 OSŘ žalobce a žalovaný, kteří jsou vzájemnými odpůrci, což lze odvodit ze samotné podstaty sporného řízení. Z hlediska určení, který z účastníků řízení je oprávněn napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním pak platí, že je to výlučně ten účastník, kterému nebylo napadeným rozhodnutím vyhověno, ať již částečně, nebo úplně¹⁵¹. Musí se tedy jednat o účastníka, kterému byla napadeným rozhodnutím způsobena na jeho právech újma, kterou lze napravit rozhodnutím odvolacího soudu. Existence případné újmy způsobené odvolateli je přitom posuzována výlučně z procesního hlediska, jelikož nahlížení z hmotněprávního pohledu by bylo posuzováním nároku ve věci samé.¹⁵² „*Účastníkovi přísluší podat odvolání i v případech, bylo-li účastníkovi přisouzeno více, než se domáhal, aniž šlo o případ, kde soud není vázán návrhem.*“¹⁵³ V neposlední řadě se musí jednat o účastníka, který se práva na odvolání nevzdal.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1760/2001

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2323/1999

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2637/2003

Kromě žalobce a žalovaného coby účastníků tzv. meritorního řízení však můžeme při zkoumání subjektivní legitimace k podání odvolání hovořit i o tzv. osobách na řízení zúčastněných, které jsou účastny určité části řízení, ve které se rozhoduje o jejich právech a povinnostech. Může to být např. svědek v okamžiku rozhodování o jeho nároku na svědecké nebo znalec v případě rozhodování o znalečném, přičemž takové osoby jsou oprávněny napadnout odvoláním příslušné rozhodnutí rozhodující o jejich nárocích.¹⁵⁴

Na tomto místě je však potřeba zmínit i případy tzv. společenství účastníků čili případy, kdy na téže straně sporu vystupuje několik účastníků současně. Jelikož všichni účastníci tzv. subjektivní kumulace jsou účastníky řízení, každý z nich je oprávněn napadnout rozhodnutí soudu odvoláním za zákonem stanovených podmínek. Účinky uplatnění odvolání se budou lišit pro účastníky samostatného a nerozlučného společenství. Podá-li odvolání účastník samostatného společenství, kde v řízení jedná každý z nich samostatně sám za sebe¹⁵⁵, z povahy tohoto druhu subjektivní kumulace bude mít podání odvolání účinky jen vůči němu samotnému, jelikož „*je oprávněn podat odvolání jen za sebe*“¹⁵⁶. Na druhé straně napadení rozhodnutí odvoláním jedním členem nerozlučného společenství, pro které jsou typická společná práva a povinnosti, bude vyvolávat účinky i vůči všem ostatním členům, přestože takový nerozlučný společník nepotřebuje k podání odvolání souhlasu ostatních společníků.

Dále zákon umožňuje podání odvolání i tzv. vedlejšímu účastníkovi neboli vedlejšímu intervenientovi čili třetí osobě, která není ani žalobcem, ani žalovaným, a přestože jedná sama za sebe, v řízení se připojuje na stranu žalobce, anebo žalovaného podle toho, na čím vítězství má právní zájem.¹⁵⁷ Napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním může jen tehdy, když se jím podporovaný účastník odvolání nevzdal a když s podáním odvolání vedlejším účastníkem souhlasí.¹⁵⁸ „*Samozřejmým předpokladem je, že jím podporovanému účastníkovi nebylo napadeným rozhodnutím soudu prvního stupně plně vyhověno, popřípadě že mu byla tímto rozhodnutím způsobena*

¹⁵⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 37. ISBN 978-80-7400-774-3

¹⁵⁵ § 91 odst. 1 OSŘ

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1520/98

¹⁵⁷ § 93 OSŘ

¹⁵⁸ § 203 odst. 1 OSŘ

jiná určitá újma na jeho právech, kterou lze odstranit zrušením nebo změnou napadeného rozhodnutí.“¹⁵⁹

V souvislosti s vedlejším účastenstvím může dojít i k situaci, kdy vedlejší účastník vstupuje do řízení až po vyhlášení prvostupňového rozhodnutí, které napadne odvoláním, se kterým jím podporovaný účastník souhlasí, avšak odvolací soud současně na návrh dle § 93 odst. 2 OSŘ rozhodne, že vedlejší účastenství není v daném případě přípustné. V popsané situaci tak dochází k tomu, že jakmile usnesení, kterým soud rozhodl o nepřípustnosti vedlejší intervence, nabyde právní moci, vstupuje do role odvolatele se všemi právními účinky s tím spojenými účastník podporovaný vedlejším účastníkem, který předmětné odvolání uplatnil.¹⁶⁰

Okruh subjektů aktivně legitimovaných k podání odvolání uzavírá dle § 203 OSŘ státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. V případě státního zastupitelství se tak může stát ve věcech, ve kterých je státní zastupitelství oprávněno dle zákona do řízení vstoupit, případně podat návrh na jeho zahájení¹⁶¹. Druhou podmínkou je, že musí do řízení vstoupit dřív, než uplyne lhůta k podání odvolání všem účastníkům daného řízení, nevstoupilo-li státní zastupitelství do řízení již před soudem prvního stupně. Jestli bylo účastno již prvoinstančního řízení, soud první instance doručuje své rozhodnutí i státnímu zastupitelství, které jej může napadnout ve lhůtě patnácti dnů od jeho doručení stejně jako ostatní účastníci řízení. Nakonec může nastat i situace, kdy je řízení v prvním stupni zahájeno na návrh státního zastupitelství. V takovém případě má státní zastupitelství postavení účastníka řízení a jeho oprávnění k uplatnění odvolání je založeno § 201 OSŘ, tudíž se v takovém případě § 203 odst. 2 OSŘ neuplatní.¹⁶²

¹⁵⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1612. ISBN 978-80-7400-107-9

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 260/2005

¹⁶¹ § 35 OSŘ

¹⁶² ZÁRUBA, J. *Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu*. Státní zastupitelství. 2014, č. 6, str. 13. ISSN 1214-3758

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových je legitimován k podání odvolání hned v několika různých postaveních. Dle § 35a OSŘ může v případech a za podmínek, které stanoví zvláštní právní předpis, podat návrh na zahájení řízení nebo do již zahájeného řízení vstoupit. Obdobně jako ve výše popsaném případě státního zastupitelství, jestliže Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových podává návrh na zahájení řízení, vystupuje v něm jako účastník řízení, a proto i jeho právo k podání odvolání se odvozuje z § 201 OSŘ. Jestli však odvolání uplatňuje jako subjekt, který do řízení vstoupil, je potřeba postupovat dle § 203 odst. 3 OSŘ. To znamená, že pokud do řízení vstoupil již v rámci řízení před soudem prvního stupně, je mu prvostupňové rozhodnutí doručeno a může je napadnout ve lhůtě patnácti dnů od jeho doručení. Jestliže ale soudu oznamuje svůj vstup do řízení až poté, co bylo rozhodnutí soudu první instance vyhlášeno (vydáno), je nutné, aby tak učinil ještě před uplynutím odvolací lhůty všem účastníkům řízení. Nakonec zákon připouští ještě třetí možnost, a to s ohledem na § 21a odst. 1 písm. a) OSŘ, dle kterého Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových může v občanském soudním řízení zastupovat v případech stanovených zvláštním právním předpisem stát, případně i obce¹⁶³. V takovém případě má v řízení postavení účastníka řízení, který je oprávněn napadnout rozhodnutí soudu dle § 201 OSŘ, případně vedlejšího intervienta, jehož legitimaci k podání odvolání zakládá § 203 odst. 1 OSŘ.

V praxi ostatně může dojít i k situaci, kdy subjektivní legitimace k podání odvolání svědčí třetí osobě, která nebyla účastníkem řízení, ale prvostupňovým rozhodnutím došlo k újmě na jejich právech nebo k uložení povinnosti takové osobě. Účastníkem se tak stává až okamžikem doručení rozhodnutí soudu prvního stupně a je tedy oprávněna napadnout je odvoláním. Může se jednat např. o znalce, o jehož nároku na znalečné rozhodnul soud předmětným rozhodnutím.¹⁶⁴

Na závěr je potřeba ještě dodat, že ani podání odvolání, ani účast v samotném odvolacím řízení není podmíněna tzv. advokátním přímem neboli povinným právním

¹⁶³ § 13a odst. 1 zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁴ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 21. ISBN 978-80-7598-375-6

zastoupením, jak tomu bylo v minulosti.¹⁶⁵ V rámci úvah *de lege ferenda* by však bylo na místě, aby zákonodárce obnovení tohoto institutu zvážil. Hlavní přínos by dle názoru autorky spočíval především ve zvýšené ochraně práv účastníků řízení, kteří se bez právní pomoci často v právní úpravě ztrácejí a neumějí si s jednotlivými úkony, právy a povinnostmi poradit. Neméně významným přínosem by v souvislosti s tím bylo i možné urychlení samotného soudního řízení a komunikace soudu s účastníkem řízení prostřednictvím jeho odborně zdatného právního zástupce.

4.2. Objektivní podmínky přípustnosti odvolání

Základní předpoklad, ze kterého lze vyvodit objektivní podmínky přípustnosti odvolání lze formulovat následovně: „*Odvoláním lze napadnout rozsudek nebo usnesení soudu prvního stupně, pokud nejde o případ, kdy zákon odvolání nepřipouští, a to v zákonné lhůtě.*“¹⁶⁶ Z uvedeného vyplývá, že třemi základními objektivními podmínkami přípustnosti odvolání jsou existence rozhodnutí soudu prvního stupně, které dosud nenabylo právní moci, přípustnost odvolání proti napadenému rozhodnutí a v neposlední řadě dodržení zákonem stanovené lhůty k podání odvolání.

4.2.1. Existence nepravomocného rozhodnutí soudu prvního stupně

Odvolání, které bývá často označováno jako jednotný nebo univerzální řádný opravný prostředek, se vyznačuje širokou možností uplatnění, jelikož jím lze napadnout jak rozsudek, tak i usnesení a v neposlední řadě i výrok o nákladech řízení obsažený v platebním rozkaze, směnečném nebo šekovém platebním rozkaze.¹⁶⁷ Proti samotnému platebnímu rozkazu, případně směnečnému nebo šekovému platebnímu rozkazu jako celku odvolání použít nelze.¹⁶⁸

¹⁶⁵ ZOULÍK, F., DVORÁK, B. *K vývoji a perspektivám českého civilního procesu*. Právní fórum. 2009, č. 1, str. 2. ISSN 1214-7966

¹⁶⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 519. ISBN 978-80-7502-298-1

¹⁶⁷ § 174 odst. 2 a § 175 odst. 6 OSŘ

¹⁶⁸ § 174 a § 175 OSŘ

Zákon z hlediska popisované podmínky přípustnosti odvolání vyžaduje kumulativní splnění dvou podmínek – musí se jednat o rozhodnutí, které bylo vydáno okresním nebo krajským soudem, a musí být vydáno v řízení v prvním stupni. Obecně tedy platí, že za prvostupňový soud lze z hlediska věcné příslušnosti považovat obecně okresní soudy¹⁶⁹, resp. v obvodu hlavního města Prahy obvodní soudy¹⁷⁰ a v obvodu města Brna Městský soud v Brně¹⁷¹. V zákonem stanovených případech však jako soudy první instance rozhodují i soudy krajské¹⁷², v Praze pak Městský soud v Praze¹⁷³. Jedná se o věci vymezené v § 9 odst. 2 OSŘ, např. spory o určení nezákonnosti stávky nebo výluky, spory vyplývající z práva duševního vlastnictví nebo spory z přeměn právnických osob. Dále pak krajské soudy „rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech vkladu práva k nemovitým věcem“¹⁷⁴.

§ 9 odst. 3 OSŘ uvádí, že v případech, kdy to stanoví zvláštní právní předpis, rozhoduje v pozici soudu prvního stupně i Nejvyšší soud České republiky. Je tomu tak např. v případě uznání cizího pravomocného rozhodnutí ve věcech rozvodu manželství, prohlášení manželství za neplatné, zákonného odloučení nebo určení, zda tu manželství je, či nikoli, je-li alespoň jedním z účastníků řízení český občan.¹⁷⁵ Proti takovým rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky, byť vydaným v řízení v prvním stupni však není odvolání přípustné, jak vyplývá z dikce § 201 OSŘ, který explicitně připouští odvolání jen proti prvostupňovým rozhodnutím okresních a krajských soudů.

Z § 201 OSŘ a judikatury Nejvyššího soudu¹⁷⁶ lze dále vyvodit, že odvolání není přípustné ani proti rozhodnutím krajských a vrchních soudů, které vydaly v roli nadřízeného nebo společně nadřízeného soudu např. rozhodnutí o přikázání věci jinému soudu dle § 12 OSŘ nebo rozhodnutí o vyloučení soudce nebo přisedícího v souladu s §

¹⁶⁹ § 9 odst. 1 OSŘ

¹⁷⁰ § 9 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷¹ § 9 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² § 9 odst. 2 OSŘ

¹⁷³ § 9 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁴ § 249 odst. 2 OSŘ

¹⁷⁵ § 51 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 627/2004

16 OSŘ¹⁷⁷. Stejně tak není přípustné ani proti rozhodnutím vydaným v rámci odvolacího řízení, ať už se jedná o konečné rozhodnutí odvolacího soudu nebo o rozhodnutí nemeritorní povahy, jako jsou např. usnesení o uložení pořádkové pokuty¹⁷⁸ nebo usnesení o nepřipuštění vedlejšího účastníka¹⁷⁹, neboť i tato rozhodnutí jsou považována za rozhodnutí vydaná odvolacím soudem. Pokud přesto účastník řízení podá odvolání proti rozhodnutí, které bylo vydáno v rámci odvolacího řízení, o zastavení řízení rozhodne Nejvyšší soud České republiky.¹⁸⁰

Dalším zákonným předpokladem pro uplatnění odvolání je, že napadené rozhodnutí musí být nepravomocné. Právní mocí obecně rozumíme vlastnost rozhodnutí projevující se v jeho konečnosti, závaznosti a nezměnitelnosti. Konečnost rozhodnutí je vlastnost spočívající v tom, že z pohledu řízení, ze kterého vzešlo, je to rozhodnutí definitivní. Mluvíme tedy o tzv. formální právní moci, zatímco závaznost a nezměnitelnost rozhodnutí představují projevy tzv. materiální právní moci. Závaznost rozhodnutí předpokládá, že se budou v souladu s ním chovat jak účastníci řízení, případně jiné zákonem stanovené osoby, tak i soudy, správní a jiné orgány veřejné moci.¹⁸¹ Nezměnitelností rozhodnutí pak rozumíme nemožnost opětovně rozhodovat ve smyslu zásady *ne bis in idem* o stejném nároku, s výjimkou napadení rozhodnutí mimořádným opravným prostředkem za současného respektování zákonem stanovených podmínek.¹⁸²

Rozhodnutí nabývá právní moci marným uplynutím lhůty k podání odvolání. Ta obecně v případě rozsudku i usnesení činí patnáct dní a její počátek představuje okamžik doručení rozhodnutí. Jelikož ale k doručení nedochází ve vztahu ke všem účastníkům ve stejný okamžik, rozlišuje se tzv. relativní a absolutní právní moc. V prvním případě se jedná o rozhodnutí, které nabylo právní moci jen ve vztahu ke konkrétnímu účastníkovi, jehož odvolací lhůta již marně uplynula. Absolutně pravomocným se rozhodnutí stává až

¹⁷⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1592. ISBN 978-80-7400-107-9

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 433/2002

¹⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2003, sp. zn. 26 Cdo 8/2003

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1566/2012

¹⁸¹ § 159a OSŘ

¹⁸² DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 52. ISBN 978-80-7400-095-9

tehdy, je-li pravomocné vůči všem účastníkům, tzn. že odvolací lhůta marně uplynula všem z nich.

4.2.2. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí

Obecně platí, že odvolání je přípustné proti rozsudkům i usnesením. Výjimku představují případy, kdy zákon explicitně stanoví, že v daném případě odvolání přípustné není. Rozlišujeme přitom dvě kategorie tzv. nepřípustnosti odvolání, které vymezuje § 202 OSŘ ve spojení s § 205b OSŘ. Jednak jsou to rozsudky a usnesení, proti kterým odvolání uplatnit nelze (viz výše), na druhé straně pak stojí jiná část rozhodnutí, než je jeho výrok, kterou nelze odvoláním napadnout. „*Z principu univerzality odvolání je třeba vyvodit, že vyloučení přípustnosti odvolání musí být v zákoně uvedeno výslovně a že při pochybnostech v tomto směru je třeba odvolání považovat spíše za přípustné než nepřípustné.*“¹⁸³

4.2.2.1. Nepřípustnost odvolání proti rozsudku

Co se týče nepřípustnosti odvolání proti rozsudkům, lze vymezit tři případy, kdy jeho napadení odvoláním není možné; jedná se o rozsudek vydaný v případě tzv. bagatelních věcí a za určitých okolností pak rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání. V případě dvou posledně jmenovaných institutů lze místo absolutní nepřípustnosti odvolání mluvit o značně omezené přípustnosti, jejímž důvodem je ochrana smyslu a účelu těchto druhů rozhodnutí. Rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání tak lze napadnout jen z důvodů dle § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ, kterými se zabývá níže část pátá v sekci věnované odvolacím důvodům.

Pod pojmem bagatelních věcí v kontextu přípustnosti odvolání rozumíme řízení, jehož předmětem je v době vydání napadeného rozsudku peněžité plnění nepřevyšující částku 10 000 Kč, přičemž k příslušenství pohledávky, tedy k úrokům, úrokům z prodlení

¹⁸³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1600. ISBN 978-80-7400-107-9

a nákladům spojeným s uplatněním pohledávky¹⁸⁴ se v tomto případě nepřihlíží¹⁸⁵. Jestliže však dojde k situaci, kdy příslušenství pohledávky tvoří samostatný předmět řízení bez současného uplatnění samotného nároku, posuzuje se jeho hodnota z hlediska přípustnosti odvolání jako každý jiný předmět řízení.¹⁸⁶ Odvolání tedy bude přípustné, když částku 10 000 Kč bude převyšovat hodnota příslušenství pohledávky, které je požadováno jako kapitalizovaná částka, případně když je nárokováno za určité pevné období. Je-li však příslušenství požadováno za neohrazené období, v důsledku čehož jeho hodnotu nelze v době rozhodování určit, odvolání bude nepřipustné.¹⁸⁷

Rozhodující pro posouzení hodnoty předmětu řízení je tedy okamžik vydání rozhodnutí prvostupňového soudu, což může být hodnota značně odlišná od té, kterou uvedl žalobce v žalobě, jelikož je potřeba vzít v potaz právo žalobce žalobu v průběhu řízení za zákonem stanovených podmínek změnit¹⁸⁸ nebo vzít částečně zpět¹⁸⁹. Rovněž v tomto směru není podstatné, zda soud svým rozhodnutím žalobu zcela zamítl nebo jí vyhověl jen částečně. Dále platí, že *„pokud některý z více nároků na zaplacení peněžité částky se samostatným skutkovým základem nepřevyšuje částku 10 000 Kč, je odvolání proti rozsudku ve vztahu k tomuto nároku přípustné, převyšuje-li uvedenou částku součet nároků, o nichž soud v rozsudku rozhodl“*¹⁹⁰.

Nakonec je potřeba zdůraznit, že zákon z hlediska nepřipustnosti odvolání v bagatelních věcech explicitně zmiňuje jen plnění peněžité. To znamená, že v případě, že předmětem řízení je plnění nepeněžité, § 202 odst. 2 OSŘ se neuplatní a odvolání bude přípustné, i když hodnota nepeněžitého plnění nepřesahuje částku požadovaných 10 000 Kč. Odvolání bude možné podat stejně tak i v případě, že předmětem řízení je současně plnění peněžité nepřesahující hodnotu 10 000 Kč a plnění nepeněžité, například vydání

¹⁸⁴ § 513 OZ

¹⁸⁵ § 202 odst. 2 OSŘ

¹⁸⁶ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 31 Co 45/2011

¹⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2983/2006

¹⁸⁸ § 95 OSŘ

¹⁸⁹ § 96 OSŘ

¹⁹⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 754. ISBN 978-80-7400-673-9

věci. Odvoláním bude možné napadnout obě části takového rozhodnutí.¹⁹¹ Pro případ tzv. alternativního petitu, označovaného také jako *alternativa facultas*, kdy žalobce v žalobě formuluje eventuální požadavek pro případ, že by nebylo možné splnění požadavku primárního, Nejvyšší soud judikoval, že soud „o *eventuálním petitu rozhoduje jen v případě, že primární petit zamítne*“¹⁹². Pro posouzení přípustnosti odvolání v takovém případě tak bude rozhodující, o kterém petitu soud prvního stupně rozhodoval.

Ústavní soud se ve své judikatuře věnoval otázce bagatelních věci hned několikrát. Dovedil např., že není-li odvolání dle výše uvedeného přípustné proti výroku rozsudku vydanému v bagatelní věci, nelze jej uplatnit ani proti tzv. vedlejším výrokům daného rozhodnutí, např. proti výroku o lhůtě ke splnění uložené povinnosti, výroku o příslušenství pohledávky, výroku upravujícím otázku předběžné vykonatelnosti rozhodnutí nebo výroku týkajícímu se nákladů řízení¹⁹³, a to ani tehdy, kdyby hodnota, která je předmětem přidruženého výroku, přesahovala částku 10 000 Kč nebo kdyby soud takové přidružené rozhodnutí činil např. doplňujícím rozhodnutím.¹⁹⁴ V jiném nálezu pak uvedl, že „v *případě rozhodnutí obecného soudu o promlčení práva není z hlediska ochrany základních práv stěžovatele určující, že se jedná o tzv. bagatelní věc, neboť rozhodující je aspekt kvalitativní (porušení principů spravedlivého procesu). Kvantitativní vyjádření předmětu sporu (bagatelnost) proto nemusí být s ohledem na kvalitativní stránku věci určující, jeví-li se věc z hlediska zachování ústavnosti natolik významná, že „přesahuje“ kauzu samotnou.*“¹⁹⁵

Nelze však opomenout ani výjimky ze zásady nepřípustnosti odvolání v bagatelních věcech. Konkrétně platí, že v případě rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání je odvolání za splnění níže uvedených podmínek přípustné i u tzv. bagatelních věcí.¹⁹⁶ Rovněž se otázka hodnoty předmětu řízení neposuzuje ani v případě napadení usnesení

¹⁹¹ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 83. ISBN 978-80-7400-774-3

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2887/2004

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 498/12

¹⁹⁴ LOCKENBAUER, J. *Odvolací soud v řízení o bagatelních věcech*. Právní rozhledy. 2012, č. 10, str. 369. ISSN 1210-6410

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 2018/15

¹⁹⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 755. ISBN 978-80-7400-673-9

nebo výroku platebního rozkazu, směnečného nebo šekového platebního rozkazu o nákladech řízení, jelikož § 202 odst. 2 OSŘ zmiňuje explicitně rozhodnutí ve formě rozsudku. Na tomto místě lze polemizovat, zda je uvedený přístup zákonodárce správný a zda neodporuje logice věci, že výrok o nákladech řízení lze napadnout odvoláním v případě platebního rozkazu nebo usnesení, a to bez ohledu na výši předmětu řízení, ne však již v případě, že soud rozhodoval ve formě rozsudku v tzv. bagatelních věcech. Dle autorky této práce by měl být uvedený přístup v budoucnu přehodnocen i s ohledem na skutečnost, že v případě zastoupení účastníka řízení advokátem může částka nákladů řízení dosahovat značné výše, proto nemožnost obrany v případě rozhodnutí ve formě rozsudku nelze považovat za správnou.

Závěrem lze k otázce nepřipustnosti odvolání proti rozsudkům v tzv. bagatelních věcech zmínit, že podle názoru odborné veřejnosti došlo díky tomuto institutu civilního procesu ke zrychlení soudního řízení, zároveň však došlo ke zvětšení odpovědnosti soudů prvního stupně v rámci jejich rozhodovací činnosti, jelikož případné nedostatky jeho rozhodnutí již není možné zhojit v odvolacím řízení.¹⁹⁷ Hlavní smysl této výjimky z jinak univerzální povahy odvolání tak spočívá v tom, že se jedná „o tak málo významné věci, v nichž ke správnému a spravedlivému rozhodnutí postačuje řízení v jediném stupni“¹⁹⁸. V případě bagatelních věcí tak můžeme mluvit o prolomení zásady dvouinstančnosti řízení.¹⁹⁹

Touto otázkou se následně zabýval i Ústavní soud, který v usnesení ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2186/14 konstatoval, že z hlediska ústavněprávního nemusí být soudní řízení v civilních věcech povinně dvoustupňové. Jednostupňové řízení v tzv. bagatelních věcech proto neprolamuje ústavní meze a nelze v něm spatřovat porušení rovnosti práv ve srovnání s ostatními případy, kdy odvolání zákon připouští. Rovněž Ústavní soud v dalších rozhodnutích zdůraznil, že nepřipustnost odvolání v bagatelních věcech a jednoinstančnost řízení v těchto věcech neporušuje princip proporcionality mezi

¹⁹⁷ PAVLÍČEK, T. *Některé aspekty odvolání v bagatelních věcech*. Soudní rozhledy. 2014, č. 3, str. 86. ISSN 1211-4405

¹⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁹⁹ MACKOVÁ, A. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie. 2000, č. 8, str. 26. ISSN 1210-6348

panstvím práva na straně jedné a efektivitou rozhodování a právní jistotou na straně druhé.²⁰⁰ Současně však zdůraznil, že blíží-li se částka, která je předmětem řízení, hodnotě 10 000 Kč a z důvodu bagatelnosti je v tomto případě odvolání nepřipustné, lze prostřednictvím ústavní stížnosti dosáhnout i přezkumu věcné správnosti napadeného rozhodnutí, např. prověření platného uzavření smlouvy.²⁰¹ Uvedený závěr by však dle některých názorů nemusel obstát dnes, jelikož k němu Ústavní soud České republiky dospěl před víc než jedenácti lety, kdy částka 10 000 Kč s ohledem na její nezanedbatelnou výši dle jeho názoru představovala výrazný zásah do majetkových práv účastníků řízení.²⁰² Samotná hodnota předmětu řízení, dle které se posuzuje přípustnost odvolání, je totiž i dnes diskutovaným tématem.²⁰³ Tato hranice byla zákonem č. 7/2009 Sb. zvýšena z původních 2 000 Kč na 10 000 Kč. Lze se však domnívat, že se v mnoha případech může jednat o hranici příliš vysokou, která může bránit přístupu k ochraně práv účastníka řízení, pro kterého se v žádném případě nemusí jednat o částku zanedbatelnou, a to i s ohledem na výše uvedený problém nemožnosti napadení výroku o náhradě nákladů řízení.

4.2.2.2. Nepřípustnost odvolání proti usnesení

Dle obecné zásady lze, s výjimkou případů, kdy to zákon explicitně vylučuje, usnesení odvoláním napadnout vždy. Výjimky vymezuje jednak § 202 odst. 1 OSŘ, ale i jiné ustanovení OSŘ, např. § 17, kde se jedná o usnesení, kterým soud rozhoduje o vyloučení zapisovatele, znalce, tlumočnicka nebo jiného zaměstnance soudu, nebo § 250a odst. 2, který upravuje usnesení o přibrání účastníka do řízení. Nepřípustnost odvolání proti usnesení soudu zmiňuje na různých místech i ZŘS ve vztahu k nespornému řízení²⁰⁴. Nakonec nepřipustnost odvolání proti některým usnesením lze dovozovat i z judikatury, např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3866/2009 uvádí, že

²⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. III. ÚS 150/03

²⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 1980/08

²⁰² Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08

²⁰³ LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 210. ISBN 978-80-210-7601-3

²⁰⁴ § 129 ZŘS

odvolání je nepřipustné proti usnesení, kterým vrchní soud „určil, které soudy jsou k projednání a rozhodnutí věci příslušné v prvním stupni“.

Jak již bylo zmíněno výše, vyloučení možnosti bránit se proti rozhodnutí soudu odvoláním je prolomením zásady dvouinstančnosti soudního řízení. Ústavní soud však judikoval, že takový přístup není v rozporu s ústavními zásadami a principy, a to nejen v případě tzv. bagatelních věcí, ale rovněž ve vztahu k usnesením, u kterých odvolání není přípustné.²⁰⁵

Taxativní výčet § 202 odst. 1 OSŘ zahrnuje usnesení, kterými soud rozhoduje o procesních otázkách. Přesto, že nemají zásadnější vliv na meritorní rozhodnutí, zákon umožňuje bránit se proti nim i jinou cestou než uplatněním odvolání, a to napadením meritorního rozhodnutí s poukazem na chybné usnesení, které dle názoru odvolatele ovlivnilo rozhodnutí ve věci samé. Odvolání proti samotnému usnesení by však v níže uvedených případech představovalo zpomalení procesu – v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení, případně lze důvod jeho nepřipustnosti spatřovat v ne příliš zásadním zásahu do práv účastníků řízení z hlediska důležitosti předmětu takového rozhodnutí.

Usnesení, proti kterým je odvolání nepřipustné, OSŘ rozděluje do čtrnácti kategorií. První z nich tvoří usnesení, kterými se upravuje vedení řízení, a rozumíme jimi rozhodnutí o procesních otázkách, jejichž vyřešení je potřebné pro rychlejší postup v rozhodovacím procesu. Tento druh usnesení zákon nijak nedefinuje, proto je potřeba v každém jednotlivém případě zkoumat s ohledem na význam a smysl daného rozhodnutí, zda má charakter usnesení o vedení řízení, nebo nikoli. Posuzovacím kritériem bude nepochybně způsob a rozsah vlivu takového rozhodnutí na práva účastníků řízení. Důležitou vlastností těchto usnesení je, že soud jimi není vázán²⁰⁶ a může je kdykoliv změnit, případně o dané věci rozhodnout novým rozhodnutím jinak. Za usnesení, kterými se upravuje vedení řízení, lze označit např. usnesení, kterým se prodlužuje lhůta

²⁰⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 96/2006

²⁰⁶ § 170 odst. 2 OSŘ

k provedení úkonu²⁰⁷, usnesení, kterým jsou věci spojené k společnému projednání, případně usnesení, kterým je určitá věc naopak vyloučena k samostatnému projednání²⁰⁸, dále usnesení o nařízení²⁰⁹ nebo odročení jednání²¹⁰ nebo usnesení, kterým je přiznáno osvobození od soudních poplatků²¹¹. Do této kategorie lze zařadit i usnesení o prominutí pořádkové pokuty²¹², ne však již usnesení, kterým je pořádková pokuta uložena, jelikož v takovém případě již mluvíme o rozhodnutí, kterým je ukládána povinnost, a proto jej lze napadnout odvoláním²¹³.

Do druhé skupiny zařazuje OSŘ usnesení, kterým předseda senátu vyzývá účastníka k doplnění nebo opravě podání, které je neúplné, nesrozumitelné nebo neurčité, přičemž současně ke splnění této povinnosti určí lhůtu a účastníka poučí, jak je potřeba při doplnění nebo opravě postupovat.²¹⁴ Nejedná se tedy o usnesení, kterým soud odmítá vadné podání²¹⁵ a proti kterému odvolání přípustné je, jelikož takovým rozhodnutím již soud neřeší otázky vedení řízení, ale řízení ukončuje.

Odvolání není přípustné ani proti usnesení, kterým je prominuto zmeškání lhůty a k jehož vydání zákon vyžaduje splnění několika podmínek. Především je potřeba ve lhůtě patnácti dnů ode dne, kdy pominula překážka, která vedla ke zmeškání zákonné (propadné) lhůty (ne lhůty soudcovské)²¹⁶, podat návrh, kterému současně soud může přiznat odkladný účinek a spojit s ním zmeškaný úkon. Zároveň je potřeba, aby ke zmeškání lhůty došlo z omluvitelného důvodu.²¹⁷ Obecně pak platí, že prominutí zmeškání lhůty je možné jen v případě tzv. zákonné propadné lhůty pod podmínkou, že to není zákonem vyloučeno. V tomto případě nepřipustnosti odvolání by však *de lege ferenda* mohl zákonodárce zvážit změnu právní úpravy, jelikož prominutí zmeškání lhůty

²⁰⁷ § 55 OSŘ

²⁰⁸ § 112 OSŘ

²⁰⁹ § 115 OSŘ

²¹⁰ § 119 OSŘ

²¹¹ § 138 OSŘ

²¹² § 53 odst. 2 OSŘ

²¹³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. Cpj 159/79

²¹⁴ § 43 odst. 1 OSŘ

²¹⁵ § 43 odst. 2 OSŘ

²¹⁶ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250 občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 25. ISBN 978-80-7598-375-6

²¹⁷ § 58 OSŘ

je výrazným zásahem do řízení a práv druhé strany sporu, které by měla být dána možnost bránit se proti usnesení, kterým soud zmeškání lhůty prominul. Nakonec lze ještě podotknout, jak vyplývá přímo z dikce § 202 odst. 1 písm. c) OSŘ, že odvoláním se lze bránit v případě, že by soud usnesením návrhu na prominutí zmeškání lhůty nevyhověl.

Čtvrtou kategorií tvoří usnesení, které úzce souvisí s dispoziční zásadou, která ovládá sporné řízení. Jedním z jejich základních projevů je, že účastník řízení je oprávněn v průběhu řízení měnit návrh na jeho zahájení čili žalobu. Jelikož se ale jedná o zásadní zásah do průběhu řízení, zákon podmiňuje možnost takové změny souhlasem soudu.²¹⁸ Ať už soud usnesením změnu návrhu připustí nebo ne, odvolání je v obou případech nepřijatelné. Autorka s tímto případem nepřijatelnosti odvolání souhlasí, neboť jak lze vyvodit i z komentářové literatury, „*i když soud nepřipustil změnu návrhu, nemůže tím být žalobce závažným způsobem poškozen, neboť svůj nárok může bezodkladně uplatnit u soudu samostatnou žalobou nebo jiným návrhem na zahájení řízení*“²¹⁹.

Odvoláním se nelze bránit ani proti usnesení, kterým soud rozhodnul o svědečném²²⁰ nebo o nárocích jiných třetích osob, kterým v souvislosti s uložením povinnosti v procesu dokazování vznikají náklady²²¹. Výše takových nákladů je však zanedbatelná ve srovnání s náklady odvolacího řízení v případě, že by bylo přípustné, proto v zájmu zachování zásady hospodárnosti řízení není odvolání proti rozhodnutím o těchto nárocích přípustné. Naopak náklady znalce nebo tlumočnicka spojené s podáním znaleckého posudku, resp. provedením tlumočnického úkonu jsou nepochybně vyšší, proto rozhodnutí o znalečném a tlumočném napadnout odvoláním lze.²²²

OSŘ nepřipouští odvolání ani proti usnesení schvalujícímu soudní smír, kterým rozumíme dohodu účastníků řízení ohledně jejího předmětu, a ukončujícímu tak soudní řízení. Soudní smír je možné uzavřít jen v případech, kdy to povaha věci nevyklučuje, a

²¹⁸ § 95 OSŘ

²¹⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1601. ISBN 978-80-7400-107-9

²²⁰ § 139 odst. 1 OSŘ

²²¹ § 139 odst. 3 OSŘ

²²² § 139 odst. 2 OSŘ

je-li soudem schválen, jsou s ním spojeny právní účinky pravomocného rozsudku. I přesto, že usnesení proti schvalujícímu usnesení je nepřipustné, může dojít k jeho následnému zrušení, a to pro jeho neplatnost dle ustanovení hmotného práva. Zrušující rozsudek lze vydat na návrh podaný ve lhůtě tři let od právní moci takového usnesení. Avšak naopak, jestli soud soudní smír pro jeho rozpor s právními předpisy usnesením neschválí, lze se proti takovému usnesení bránit odvoláním.²²³

Do sedmé kategorie lze zařadit usnesení o zamítnutí návrhu na přerušování řízení. Obecně lze soudní řízení přerušit v případech vymezených v § 109 a § 110 OSŘ, např. závisí-li rozhodnutí soudu na otázce, kterou není oprávněn v daném řízení řešit, či požádal-li soud Soudní dvůr Evropské unie, aby rozhodl o předběžné otázce, anebo jestli to účastníci společně soudu navrhnou. Pokud soud takový návrh zamítne, není možné jej napadnout odvoláním, jelikož se nejedná o zásadní zásah do práv účastníků řízení, který by odůvodňoval zpomalení dalšího postupu v řízení, které by rozhodování o odvolání nepochybně přineslo. Odvolání je však přípustné proti usnesení, kterým soud řízení přerušuje²²⁴, což odvolacímu soudu umožňuje prozkoumat, zda podmínky pro takový zásah do hospodárnosti řízení skutečně existují.

Odvoláním nelze napadnout ani usnesení označované také jako tzv. kvalifikovaná výzva k vyjádření k žalobě, jíž soud v zákonem stanovených případech žalovanému ukládá dle § 114b OSŘ povinnost písemně se vyjádřit ve věci, a jestliže nárok žalobce neuznává, současně uvést i skutečnosti, na kterých stojí jeho obrana, a taktéž důkazy k jejich prokázání. Důvodem nepřipustnosti odvolání v tomto případě je rozpor s hlavním účelem popsání institutu, kterým je snaha o urychlení řízení, případně boj proti obstrukcím, které by mohl žalovaný vytvářet. Odvolací řízení by v takové situaci soudní řízení naopak zpomalovalo. Nevyhovění této výzvě soudu má při splnění zákonných podmínek za následek fikci uznání nároku žalobce²²⁵ a rozhodnutí ve věci rozsudkem pro uznání dle § 153a odst. 3 OSŘ. Přestože se proti usnesení dle § 114b OSŘ žalovaný

²²³ § 99 OSŘ

²²⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 1968, sp. zn. Pls 6/67

²²⁵ § 114b odst. 5 OSŘ

nemůže bánit odvoláním, zákon mu umožňuje namítnout nesplnění podmínek pro jeho vydání prostřednictvím odvolání proti rozsudku pro uznání dle § 205b OSŘ.

Dále není možné bránit se odvoláním ani proti tzv. opravnému usnesení, kterým dochází k opravě rozhodnutí soudu, kdy dle § 164 OSŘ „*předseda senátu opraví v rozsudku kdykoliv i bez návrhu chyby v psaní a počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti. (...) Není-li možné provést opravu ve stejnopisech rozhodnutí, vydá o tom opravné usnesení.*“ Takové opravy nezasahují výrazným způsobem do práv účastníků řízení, proto i tady by případné odvolací řízení představovalo neopodstatněný průtah v soudním řízení. Výjimku z popsané nepřipustnosti odvolání představuje opravné usnesení v případě, že se oprava vztahuje k výroku rozhodnutí²²⁶, kdy přípustnost odvolání vyslovil i Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 27. 6. 2001, sp. zn. 26 Cdo 503/2001.

Desátou skupinu usnesení, proti kterým je odvolání nepřipustné, tvoří usnesení, kterými soud rozhoduje o neúčinnosti doručení. Takové rozhodnutí soud vydává na návrh účastníka v případě, že účastníkovi nebo jeho zástupci omluvitelný důvod bránil v tom, aby se mohl s doručovanou písemností seznámit.²²⁷ Naopak, jestliže byl takový návrh zamítnut, odvolání přípustné je.

§ 202 odst. 1 písm. k) OSŘ neumožňuje odvoláním napadnout ani usnesení, jímž „*byla uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazů.*“ Uložení takové povinnosti předpokládá § 141 OSŘ v případě, že lze očekávat vznik nákladů v souvislosti s provedením důkazu, který účastník sám navrhne soudu, případně který nařídí provést soud v zájmu účastníka, nebo je potřeba jej provést o skutečnosti, kterou účastník uvedl. Nesložil-li účastník požadovanou zálohu, důkaz nelze provést. Přesto má účastník možnost bránit se, byla-li mu povinnost složit zmíněnou zálohu uložena neoprávněně. Pokud kvůli nezaplacení zálohy soud důkaz neprovede a z tohoto důvodu účastník neunese důkazní břemeno a ve věci není úspěšný, může následně napadnout meritorní

²²⁶ § 202 odst. 1 písm. i) OSŘ

²²⁷ § 50d OSŘ

rozhodnutí soudu odvoláním, ve kterém může namítat, že mu povinnost dle § 141 OSŘ byla uložena neoprávněně.

Odvolání je nepřipustné také proti usnesení, kterým soud vyhověl návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu. Opravným prostředkem proti evropskému platebnímu rozkazu je sice odpor²²⁸, současně je však prostředkem obrany i návrh na přezkum, který je možné ve výjimečných případech dle čl. 20 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, podat k soudu, který předmětný evropský platební rozkaz vydal²²⁹. Povolením přezkumu evropského platebního rozkazu se tento stává od počátku neplatným. Naopak odvolání je přípustné v opačném případě, kdy soud usnesením návrh na přezkum evropského platebního rozkazu odmítá.

Předposlední kategorií usnesení, proti kterým se nelze bránit odvoláním, představují usnesení, kterými soud nařizuje první setkání s mediátorem. Jedná se o institut, který může předseda senátu uplatnit v případech, kdy je to účelné a vhodné, a ke splnění této povinnosti přerušit řízení až na dobu tři měsíců.²³⁰ Přípuštěním odvolání a průtahů, které by odvolací řízení s sebou neslo, by tedy byl popřen samotný smysl tohoto institutu. Je-li návrh účastníka na nařízení prvního setkání s mediátorem soudem prvního stupně zamítnut, jedná se o usnesení o vedení řízení, a proto odvolání není přípustné ani v tomto případě.²³¹

Taxativní výčet usnesení, u kterých je odvolání nepřipustné uzavírá OSŘ v § 201 odst. 1 písm. n) usnesením, kterým je zrušen platební rozkaz. K takovému rozhodnutí soud přistupuje v případě, kdy není možné platební rozkaz doručit i jen jednomu žalovanému, jelikož zákon striktně vyžaduje doručení platebního rozkazu do vlastních rukou bez možnosti náhradního doručení.²³² V popsaném případě není odvolací řízení

²²⁸ Čl. 16 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

²²⁹ § 174b odst. 2 OSŘ

²³⁰ § 100 odst. 2 OSŘ

²³¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 23 Co 156/2014

²³² § 173 OSŘ

potřebné, jelikož po zrušení platební rozkazu soudní řízení nekončí, ale pokračuje způsobem, určeným zákonem.

4.2.2.3. *Přípustnost odvolání proti výroku rozhodnutí*

Pod pojmem rozhodnutí se obecně rozumí procesní úkon soudu, jehož podstatou je „výrok soudu, který má závazné právní důsledky, stanovené objektivním právem“²³³. Lze tedy mluvit o dvou jeho základních vlastnostech, kterými jsou autoritativnost a závaznost soudního rozhodnutí. Z hlediska obsahu můžeme soudní rozhodnutí rozdělit na několik částí. První z nich je záhlaví obsahující formální náležitosti, jako např. označení rozhodnutí z hlediska formy, označení soudu, soudců, účastníků a případně jejich zástupců a předmětu řízení. Dalšími částmi soudního rozhodnutí jsou zpravidla: výrok, známý také jako enunciát, odůvodnění, poučení, místo, datum a podpis. § 169 OSŘ pak vymezuje, kdy usnesení, jako jedna z forem soudního rozhodnutí, nemusí obsahovat všechny popsané části.

Nejpodstatnější částí však za všech okolností zůstává samotný výrok, který obsahuje rozhodnutí soudu v podobě řešení předmětné situace jako takové a který nabývá právní moci a je vykonatelný. Proto není přípustné, aby odvolání napadalo jen odůvodnění rozhodnutí²³⁴, protože se jedná o jeho část, prostřednictvím které soud sděluje důvody svého rozhodnutí ve vztahu ke skutkovým a právním závěrům, na kterých je rozhodnutí postaveno, nikoli však o rozhodnutí samotné. „*O odvolání jen proti důvodům jde pouze tehdy, je-li nepochybné, že odvolatel současně nepožaduje zrušení nebo změnu výroku rozhodnutí soudu prvního stupně, nesouhlasí-li s důvody a dovozuje-li též, že mělo být rozhodnuto jinak, je takovým odvoláním vždy napaden výrok rozhodnutí.*“²³⁵

Je však možné se bránit proti odůvodnění tehdy, když odvolání napadá důvody společně se samotným výrokiem rozhodnutí. OSŘ rovněž v § 165 odst. 1 účastníkovi

²³³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 256. ISBN 978-80-7502-298-1

²³⁴ § 202 odst. 3 OSŘ

²³⁵ DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu.* Právní rozhledy. 2001, č. 9, mimořádná příloha, str. 3. ISSN 1210-6410

umožňuje, aby soudu navrhl opravu odůvodnění, k čemuž je však nutné splnění dvou podmínek – je potřeba tak učinit předtím, než rozsudek nabyde právní moci, a jen v případě, kdy „*odůvodnění rozsudku nemá podklad ve zjištěném skutkovém stavu.*“ O takovém návrhu rozhoduje soud usnesením, přičemž jednání není potřeba v tomto případě nařizovat. Obdobně pak platí, že odvolání není prostředkem nápravy ani v případě, kdy dle názoru účastníka řízení v rozhodnutí soudu prvního stupně určitý výrok chybí. Uvedení na pravou míru se může domáhat návrhem na doplnění rozsudku dle § 166 OSŘ, ne však odvoláním.²³⁶

4.2.3. Lhůta pro podání odvolání

Při splnění všech zákonem stanovených podmínek se může soud podaným odvoláním zabývat jen tehdy, je-li podáno ve lhůtě, kterou zákon k jeho podání stanovuje. Další objektivní podmínkou přípustnosti odvolání je proto podání odvolání před uplynutím odvolací lhůty. Ta dle § 204 odst. 1 OSŘ činí obecně jak pro rozsudky, tak i pro usnesení a výroky platebních rozkazů o nákladech řízení patnáct dnů. Ve výjimečných případech, popsanych níže, zákon připouští, aby byla odvolací lhůta i delší, nikdy však nesmí být kratší.

První takový specifický případ souvisí se situací, kdy soud prvního stupně nesplnil řádně svou povinnost poučit účastníky o jejich procesních právech a povinnostech²³⁷, jež je specifikována ve vztahu k opravným prostředkům v § 157 odst. 1 OSŘ a § 169 odst. 1 OSŘ, ve kterých se vyžaduje, aby soud v rozhodnutí odvolatele poučil jednak o tom, zda je v daném případě opravný prostředek přípustný, následně o místě k jeho podání a o délce a počátku odvolací lhůty. Jestliže v důsledku špatného poučení soudem odvolatel podá odvolání po uplynutí zákonem stanovené lhůty, nastává fikce včasného podání odvolání²³⁸.

²³⁶ ELIÁŠ, K. *Právní úprava odvolání se zřetelem k obchodním věcem*. Právní rozhledy. 1993, č. 4, str. 112. ISSN 1210-6410

²³⁷ § 5 OSŘ

²³⁸ § 204 odst. 2 OSŘ

Výjimečně lze mluvit i o lhůtě pro podání odvolání v délce tří měsíců od okamžiku doručení prvostupňového rozhodnutí, a to za předpokladu, že napadené rozhodnutí neobsahuje poučení o odvolání, o lhůtě k jeho podání nebo o soudu, u kterého je potřeba je podat, popř. obsahuje-li chybné poučení o tom, že odvolání je nepřipustné, byť tomu tak není. Stejně důsledky vyvolává i situace, kdy je poučení o odvolání nečitelné²³⁹, případně kdy došlo k „*vyznačení doložky právní moci na doručovaném nepravomocném rozhodnutí*“ soudu prvního stupně²⁴⁰. To však neplatí v nesporných řízeních ve statusových věcech manželských²⁴¹ a ve statusových věcech partnerských²⁴², kdy i v případě nesprávného poučení zákon striktně vyžaduje dodržení patnáctidenní odvolací lhůty. Nakonec nesprávnost poučení může spočívat i v tom, že soud účastníka poučí, že rozhodnutí odvoláním napadnout lze, byť tomu tak není. Takové nesprávné poučení však nezakládá právo účastníka odvolání podat, a proto by takové odvolání bylo odmítnuto s odůvodněním, že podmínky přípustnosti odvolání stanovuje zákon a nelze je měnit poučením soudu.

Také je možné, že nesprávnost poučení se projeví tím, že soud účastníkovi sdělí delší lhůtu pro uplatnění odvolání, než plyne ze zákona. Jelikož účastník nesmí být zkrácen na svých právech v důsledku pochybení soudu, lhůta je považována za dodrženu, podá-li účastník odvolání nejpozději v poslední den lhůty, o které jej soud nesprávně poučil. Pokud soud v poučení nesprávně informuje, že lhůta je kratší, nepřihlíží se k tomu a přímo ze zákona se uplatní lhůta patnácti dnů.

Kromě samotné délky odvolací lhůty je důležité zabývat se i otázkou jejího běhu, pro kterou má zásadní význam, jestli došlo k doručení písemného, popřípadě elektronického vyhotovení rozhodnutí prvostupňového soudu, a pokud ano, kdy k němu došlo. Obecně platí, že rozhodnutí soudu prvního stupně se doručuje vždy účastníkům řízení. Vedlejší účastníkům, státnímu zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových pak jen v případě, že do řízení vstoupili dříve, než bylo rozhodnutí vyhlášeno (vydáno).

²³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96

²⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1580/2008

²⁴¹ § 380 a § 394 ZŘS

²⁴² § 399 odst. 2 ZŘS

Specifická pravidla pro doručování platí v případě, že účastník řízení, případně vedlejší účastník řízení je v řízení zastoupen. V takovém případě soud doručuje rozhodnutí jen jeho zástupci²⁴³. § 50b odst. 4 OSŘ však uvádí výčet případů, kdy soud doručuje jak zástupci, tak samotnému účastníkovi řízení. (Jedná se např. o situace, kdy účastníka v řízení zastupuje zákonný zástupce, případně opatrovník v situacích vymezených v § 50b odst. 4 písm. c) a d) OSŘ nebo když tak rozhodne soud.) V takových případech je nutné doručení oběma, v opačném případě rozhodnutí není považované za řádně doručené. Závěrem je nutno zmínit i případ, který se v praxi vyskytuje poměrně často, a to v situaci, kdy je účastník řízení zastoupen zástupcem na základě plné moci. V takovém případě doručuje soud jen zmocněnci, je-li mu udělena procesní plná moc²⁴⁴ nebo plná moc pro konkrétní úkon, která jej explicitně opravňuje k převzetí písemnosti²⁴⁵. Jestli však soud přesto doručí rozhodnutí jen účastníkovi místo jeho zmocněnce, jedná se o vadné a neúčinné doručení²⁴⁶. Naopak v případě doručení rozhodnutí oběma, přestože mělo být doručováno jen zmocněnci, odvolací lhůta plyne, a to od okamžiku pozdějšího doručení.²⁴⁷ Účinky řádného doručení nejsou spojené s doručením jiné osobě nebo sice správnému adresátovi, ale prostřednictvím jiné než určené osoby.²⁴⁸

Počátek běhu odvolací lhůty je obecně spojován se dnem řádného doručení písemného nebo elektronického vyhotovení rozhodnutí soudu prvního stupně. Došlo-li však k vydání tzv. opravného usnesení, kterým soud v souladu s § 164 OSŘ opravil výrok rozhodnutí, je počátkem běhu odvolací lhůty den nabytí právní moci takového opravného usnesení, a to i tehdy, uplynula-li již původní lhůta k podání odvolání a následně bylo vydáno opravné usnesení týkající se takového původního rozhodnutí²⁴⁹. To neplatí jen tehdy, kdy důsledkem opravy výroku nebyla jeho obsahová změna z hlediska práv a povinností nebo kdyby i přes chybu ve výroku bylo rozhodnutí bez opravy materiálně vykonatelné²⁵⁰. I opravné usnesení však musí splňovat podmínky poučovací povinnosti soudu dle § 169 odst. 1 OSŘ. V tomto případě by měli být účastníci řízení správně

²⁴³ § 50d odst. 1 OSŘ

²⁴⁴ § 50b odst. 2 OSŘ

²⁴⁵ § 50b odst. 3 OSŘ

²⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2722/99

²⁴⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. 93 Co 7/2014

²⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 183/67

²⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1998, sp. zn. 20 Cdo 917/98

²⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2402/2012

poučení, že odvolací lhůta plyne znovu od jiného okamžiku, v opačném případě by se jednalo o nedostatečné splnění poučovací povinnosti, které by mělo za následek prodloužení odvolací lhůty na 3 měsíce, jak je pospáno výše.²⁵¹ V obou uvedených případech počátku běhu odvolací lhůty pak platí, že prvním dnem této lhůty je den následující po dni, jenž se považuje za rozhodný pro počátek jejího běhu.²⁵²

Pravidla pro posuzování běhu odvolací lhůty se pak odlišně posuzují v případě různých druhů účastníků řízení. V případě samostatného společenství účastníků běží odvolací lhůta každému účastníkovi samostatně v závislosti od okamžiku doručení jednotlivých rozhodnutí. U tzv. nerozlučných společníků sice také běží odvolací lhůta každému z nich samostatně, současně však platí, že „*odvolání je podáno včas, běžela-li ještě lhůta pro odvolání kterémukoli z nich*“²⁵³. Co se týče vedlejšího účastníka řízení, jeho patnáctidenní odvolací lhůta běží samostatně, a to od okamžiku doručení napadeného rozhodnutí, byl-li účastný již řízení před soudem prvního stupně. Jestliže vstoupil do řízení až v průběhu běhu odvolací lhůty účastníka, kterého v řízení podporuje, pak je oprávněn odvolání podat jen do konce běhu jeho odvolací lhůty. V obou případech pak současně platí podmínka dle § 203 odst. 1 OSŘ, že odvolání může vedlejší účastník uplatnit jen tehdy, kdy se účastník, kterého v řízení podporuje, odvolání sám nevzdal nebo když nevyslovil nesouhlas s odvoláním vedlejšího účastníka.

Specifická pravidla pro běh odvolací lhůty se uplatňují i v případě, že soud nejdříve rozhodne rozsudkem dle § 152 odst. 2 OSŘ jen o části projednávané věci nebo o jejím základu a až následně druhým konečným rozhodnutím i o zbytku věci. V popsaném případě běží odvolací lhůta ve vztahu k oběma rozhodnutím samostatně.

V neposlední řadě je potřeba, aby bylo odvolání podáno včas u příslušného orgánu. Aby byla lhůta považována za dodrženu, je potřeba v jejím rámci odvolání podat u orgánu, který je povinen odvolání doručit (např. držitel poštovní licence, jiný

²⁵¹ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 56. ISBN 978-80-7400-463-6

²⁵² § 57 odst. 1 OSŘ

²⁵³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 525. ISBN 978-80-7502-298-1

provozovatel poštovních služeb, ne však dodavatel spěšných zásilek nebo soudní exekutor²⁵⁴) nebo u příslušného soudu²⁵⁵. Tím je soud, který napadené rozhodnutí vydal, nicméně odvolací lhůta je dodržena i tehdy, je-li odvolání podáno přímo u místně a funkčně příslušného soudu odvolacího, případně ústně do protokolu u nepříslušného soudu²⁵⁶. Ve vztahu k podání odvolání u držitele poštovní licence lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1473/2000, kterým Nejvyšší soud konstatoval, že „*pro zachování lhůty k podání opravného prostředku nepostačuje vhození poštou doručované zásilky do poštovní schránky, jestliže pošta neměla povinnost (podle údaje na poštovní schránce) téhož dne (jenz byl současně posledním dnem lhůty k podání opravného prostředku) zahájit přepravu zásilky.*“

Dnešní technologický pokrok umožňuje rovněž podání prostřednictvím datové schránky, kdy je pro posouzení zachování odvolací lhůty rozhodující, „*kdy účastník prokazatelně dodá své podání do veřejné datové sítě, nikoliv okamžik, kdy aplikace soudu datovou zprávu zpracuje nebo kdy se s jejím obsahem seznámí pověřený soudní zaměstnanec.*“²⁵⁷ Jak dále vyplývá z judikatury, je možné, aby bylo odvolání podáno i před doručením napadeného rozhodnutí, a tedy před tím, jak začne odvolací lhůta vůbec plynout. Musí se tak však zásadně stát až po vyhlášení rozhodnutí.²⁵⁸ S analyzovanou problematikou souvisí i možnost, že se v rámci doručovacího procesu vyskytne závada, která má za následek, že doručení nelze považovat za řádné, např. nebylo vhozeno do schránky na správné adrese, ale přesto se účastník o prvostupňovém rozhodnutí jiným způsobem dověděl, seznámil se s ním a napadl jej odvoláním. V takovém případě je dle názoru Nejvyššího soudu závada v doručování právně nevýznamná.²⁵⁹

V případě, že výše uvedené podmínky pro včasné podání odvolání nejsou splněny, a odvolání je sice podané v rámci odvolací lhůty, ale u jiného orgánu než vyžaduje zákon případně u nepříslušného soudu, ale jinak, než ústně do protokolu, je ještě možné

²⁵⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1618. ISBN 978-80-7400-107-9

²⁵⁵ § 57 odst. 3 OSŘ

²⁵⁶ § 208 odst. 2 OSŘ

²⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 3518/11

²⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1199/96

²⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006

zachovat odvolací lhůtu, a to tím, že orgán, u něhož bylo odvolání nesprávně podané, jej před uplynutím odvolací lhůty podá u prvostupňového nebo příslušného odvolacího soudu, případně jej předá orgánu s povinností doručení.²⁶⁰

V neposlední řadě je potřeba zmínit i další význam odvolací lhůty. V rámci jejího běhu totiž může odvolatel nejen odvolání podat, ale současně i rozšířit rozsah napadení rozhodnutí soudu prvního stupně. Jestliže se však odvolatel rozhodne rozsah napadení zúžit, lze již mluvit o částečném zpětvzetí odvolání, ke kterému je odvolatel oprávněn až do okamžiku rozhodnutí o odvolání.²⁶¹ Rovněž i po uplynutí odvolací lhůty je možné měnit jak odvolací návrhy, tak i odvolací důvody.²⁶²

Nakonec může nastat i situace, že odvolatel nebo jeho zástupce zmešká lhůtu k odvolání. V takovém případě může požádat o prominutí zmeškání lhůty, o kterém bude rozhodovat soud prvního stupně²⁶³ podle obecných pravidel stanovených v § 58 OSŘ. Soud rozhoduje na základě návrhu podaného ve lhůtě patnácti dnů ode dne, kdy odpadla překážka, která bránila splnění lhůty. Byla-li lhůta zmeškána z omluvitelného důvodu a je-li s návrhem spojen i zmeškaný úkon či v popisovaném případě odvolání, soud zmeškání lhůty promine, což má za následek stejné právní účinky, jako kdyby došlo k řádnému a včasnému podání odvolání. Omluvitelný důvod může mít různý charakter, např. se může jednat o situaci, kdy účastník řízení ihned po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně oznámil, že podává odvolání, ale soud jej v této situaci nepoučil, že odvolání musí být písemné. Účastník řízení se tak na základě uvedeného postupu soudu reálně domníval, že odvolání již podat nemusí.²⁶⁴ Tento postup však opět nelze uplatnit v nesporném řízení o statusových věcech manželských a partnerských, kdy ve vztahu k odvolání ZŘS prominutí zmeškání lhůty přímo vylučuje²⁶⁵.

²⁶⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 11 Cmo 285/2011

²⁶¹ § 207 odst. 2 OSŘ

²⁶² § 205 odst. 3 OSŘ

²⁶³ § 204 odst. 3 OSŘ

²⁶⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 58. ISBN 978-80-7400-774-3

²⁶⁵ § 380 a § 394 ZŘS

5. Podání odvolání

Obecně platí, že odvolací řízení je možné zahájit na základě podání odvolání u soudu, který napadené rozhodnutí vydal²⁶⁶, a to i v případě, že mu předcházelo řízení v prvním stupni zahájené z úřední povinnosti. Při splnění zákonných předpokladů v důsledku tohoto důležitého dispozičního úkonu k tomu legitimovaného subjektu dochází k zahájení odvolacího řízení, jehož cílem je přezkoumat rozhodnutí soudu vydané v řízení v prvním stupni.

5.1. Forma odvolání

Odvolání jako úkon účastníka řízení je dle § 42 odst. 1 OSŘ nutné podat v písemné formě, která je zachována jak v případě listinného, tak i elektronického podání telefaxem nebo prostřednictvím veřejné datové sítě, tedy formou tzv. datové zprávy, která může mít podobu běžného emailu, emailu podepsaného uznávaným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátě vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb nebo formu datové zprávy odeslané z tzv. datové schránky.

V případě elektronického podání učiněného telefaxem nebo běžným emailem však OSŘ dále v druhém odstavci § 42 vyžaduje, aby bylo podání ve lhůtě tří dnů doplněné, a to „*předložením originálu, případně písemným podáním shodného znění*“, a to buď podáním listinné formy, nebo emailem s uznávaným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátě vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb, případně odesláním z datové schránky. V opačném případě k odvolání soud nebude přihlížet. Dle výše uvedeného ve spojení s vyjádřením Ústavního soudu České republiky se povinnost doplnění podání „*nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis*“²⁶⁷. Lze tedy shrnout, že doplnění elektronického podání není potřeba při podání emailem podepsaným uznávaným elektronickým podpisem, nebo je-li datová zpráva odesílána z datové

²⁶⁶ § 204 odst. 1 OSŘ

²⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05

schránky toho, kdo podání činí, případně jeho zástupce. Je-li ale odesílána z datové schránky jiného subjektu, uznávaný elektronický podpis již potřeba je.²⁶⁸

Zmíněná lhůta k doplnění podání má charakter procesní lhůty, což znamená, že v souladu s § 57 odst. 3 OSŘ je dostačující, když je doplnění odvolání poslední den této lhůty odevzdáno orgánu s povinností doručení, případně podáno u příslušného soudu nebo odesláno z datové schránky. V případě doplnění emailem s uznávaným elektronickým podpisem je nutné, aby nejpozději v poslední den lhůty email soudu dorazil na emailovou adresu uvedenou na webových stránkách příslušného soudu. Doplnění je přitom nutné učinit vůči tomu samému soudu, vůči kterému směřovalo i podání první. Opožděné splnění povinnosti uložené výzvou soudu k doplnění podání však není bez významu. Původní podání, které nebylo včas doplněné, sice ztrácí veškeré právní účinky, jeho doplnění je však potřeba považovat za odvolání učiněné v písemné formě. Rozhodující je přitom skutečnost, jestli bylo učiněno v rámci původní odvolací lhůty, nebo nikoliv. Jestli ano, soud k němu přistupuje jako k řádně podanému odvolání, v opačném případě jej odmítne pro opožděnost dle § 208 odst. 1 OSŘ.²⁶⁹

5.2. Náležitosti odvolání

Náležitosti, které musí odvolání splňovat, lze rozdělit do dvou kategorií, a to na náležitosti obecné, které musí dle § 42 odst. 4 OSŘ splňovat každé podání k soudu, a náležitosti zvláštní, vztahující se k odvolání jako takovému.²⁷⁰

Do první skupiny patří náležitosti, ze kterých musí být patrné, kterému soudu je odvolání určeno, kdo jej podává, označení věci, které se týká, a co sleduje. Odvolání musí být dále datované a vlastnoručně podepsané. V případě podání odvolání v písemné formě je potřeba podání v takovém počtu stejnopisů, aby jedno vyhotovení obdržel soud a jedno každý z účastníků, je-li to potřeba. Neučiní-li tak, vyhotoví potřebný počet stejnopisů

²⁶⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

²⁶⁹ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 39. ISBN 978-80-7598-375-6

²⁷⁰ § 205 odst. 1 OSŘ

samotný soud, za což je účastník povinen soudu uhradit poplatek dle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.²⁷¹ Zvláštními náležitostmi odvolání, které odlišují odvolání od jiných podání, jsou pak označení rozhodnutí, které je odvoláním napadáno, rozsah jeho napadení, některý ze zákonem stanovených odvolacích důvodů vyjadřujících tvrzenou nesprávnost prvostupňového rozhodnutí nebo postupu soudu a odvolací návrh neboli odvolací petit vyjadřující to, čeho se odvolatel dovolává. Jak je uvedeno níže, u jednotlivých náležitostí odvolání pak platí, že k prokázání jejich existence postačuje, jestli je možné potřebné informace vyvodit z obsahu odvolání jako celku a s přihlédnutím k obsahu spisu.

Podrobnější rozbor jednotlivých náležitostí odvolání začne identifikací soudu, kterému je odvolání určeno. Podle názoru části odborné veřejnosti²⁷² je soudem, kterému je odvolání určeno soud odvolací. Jiní autoři²⁷³ naopak za tento soud považují soud, který napadené rozhodnutí vydal, přičemž skutečnost, že v konečném důsledku jej projedná a rozhodne o něm soud apelační, je podle nich jen důsledkem zákonných ustanovení. Autorka se přiklání k názoru prvně jmenovanému, a sice že odvolání je určeno soudu odvolacímu, přičemž soud první instance plní úlohu místa, kde je potřeba odvolání podat. V praxi se však většinou nejedná o složitou otázku, jelikož odvolatel často v odvolání uvádí, že odvolání je určeno odvolacímu soudu, a podává jej v souladu s § 204 odst. 1 OSŘ prostřednictvím soudu prvního stupně, který napadené rozhodnutí vydal. OSŘ však v § 208 odst. 2 připouští i podání odvolání přímo u odvolacího soudu, v takovém případě se tedy nebude jednat o vadu odvolání. O zásadní vadu, která by vyžadovala výzvu k doplnění, případně odmítnutí odvolání, se nebude zpravidla jednat ani tehdy, když údaj o soudu, kterému je odvolání určeno, zcela chybí, protože tento soud lze často identifikovat např. dle rozhodnutí, které je odvoláním napadené.²⁷⁴

²⁷¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 527. ISBN 978-80-7502-298-1

²⁷² DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1625. ISBN 978-80-7400-107-9

²⁷³ DAVID, L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl (§ 201 až 376).* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1083 str. ISBN 978-80-7357-460-4

²⁷⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 106. ISBN 978-80-7400-774-3

Kromě vymezení soudu, kterému je odvolání určeno, je potřeba i identifikace subjektu, který odvolání činí, a to zcela jednoznačným, nezaměnitelným způsobem. V případě fyzické osoby je to zpravidla jméno, příjmení, bydliště, případně rodné nebo identifikační číslo. Je-li odvolatelem právnická osoba, pak je nutné uvést alespoň její obchodní firmu nebo název, sídlo a identifikační číslo,²⁷⁵ a také údaje o tom, kdo za právnickou osobu jedná. „*Stejně jako v případě ostatních náležitostí odvolání je označení odvolatele dostatečně určité, jestliže je lze vyvodit i z ostatních části odvolání a s přihlédnutím k dosavadnímu obsahu spisu.*“²⁷⁶ Je potřeba dodat, že je-li odvolatel v souladu se zákonem zastoupen, je potřebná také identifikace jeho zástupce.

Označení podání vyjadřující, že se jedná o odvolání, není nevyhnutelné za předpokladu, že z obsahu odvolání lze vyvodit, že se skutečně jedná o tento řádný opravný prostředek. § 41 odst. 2 OSŘ totiž stanovuje, že úkony účastníků jsou posuzovány podle jejich obsahu, a ne označení.

Nevyhnutelnou náležitostí odvolání je však bezpochyby označení rozhodnutí soudu prvního stupně, které se odvoláním napadá. Běžně se tak děje uvedením soudu, který toto rozhodnutí vydal, data vydání (vyhlášení) a čísla jednacího, případně také shrnutím, o čem a jak bylo rozhodováno. Chybí-li ale takové přesné označení, lze zkoumat, jestli identifikaci napadeného rozhodnutí nelze odvodit z obsahu odvolání jako takového. Až v případě, že tento závěr není možné učinit, lze mluvit o vadě, pro kterou v řízení nelze pokračovat.

Aby bylo možné vést odvolací řízení, je nutno vymezit jeho předmět, který je dán tzv. kvalitativní a kvantitativní stránkou odvolání. V prvním případě hovoříme o vymezení odvolacího důvodu (bližšímu vymezení problematiky odvolacích důvodů se práce věnuje z důvodu přehlednosti a s ohledem na její rozsah samostatně v následující kapitole), tedy určení, v čem podle odvolatele spočívá nesprávnost napadeného rozhodnutí, ve druhém pak o určení rozsahu, v jakém je rozhodnutí soudu prvního stupně

²⁷⁵ § 79 odst. 1 OSŘ

²⁷⁶ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 118. ISBN 978-80-7400-774-3

napadeno. Vymezení rozsahu je možné hned několika způsoby. Může se tak stát označením výroků, které jsou napadány, obsahuje-li jich napadené rozhodnutí několik, nebo uvedením, že je rozhodnutí napadáno v celém rozsahu. Je však dostačující, když je možné tyto závěry vyvodit z obsahu odvolání, a soud tedy nemusí trvat na tom, aby odvolatel doplnil podání ve smyslu konkrétního pojmenování rozsahu napadení. Až v okamžiku, kdy tyto informace nelze vyvodit z obsahu odvolání, je na místě postup soudu dle § 43 OSŘ. (viz níže).²⁷⁷ Rozsahem napadení rozhodnutí soudu prvního stupně je odvolací soud vázan, a to až na zákonem stanovené výjimky, a může tedy napadné rozhodnutí přezkoumat jen v mezích navržených odvolatelem²⁷⁸. Proto navrhne-li odvolatel přezkum jednoho ze dvou výroků rozhodnutí, odvolací soud se může zabývat jen výrokiem napadeným. Současně však platí, že odvolací soud není vázán jen tím, který výrok prvostupňového rozhodnutí odvolatel napadá, ale i tím, proti jaké části tohoto výroku se brání, nesměruje-li odvolání proti celému výroku.²⁷⁹

Kvalitativní i kvantitativní stránka odvolání však není neměnná, jelikož § 205 odst. 3 a 4 OSŘ umožňují odvolateli měnit i bez souhlasu soudu odvolací důvody i samotný odvolací návrh, a to i potom, jakmile uplyne odvolací lhůta, a až do okamžiku tzv. konečného návrhu. Tím však nelze postupovat v rozporu se zákazem novot a pravidly koncentrace řízení dle § 118b a § 205a OSŘ (viz níže). Naopak, jen do uplynutí odvolací lhůty je možné měnit rozsah napadení rozhodnutí soudu prvního stupně. Jak již bylo uvedeno výše, tato možnost se týká výlučně možnosti rozšíření odvolacího návrhu, jelikož jeho zúžení za podmínek dle § 207 odst. 2 OSŘ představuje částečné zpětvzetí, vedoucí k zastavení části řízení ohledně zpětvzetého odvolání²⁸⁰.

V neposlední řadě je potřeba, aby odvolatel v odvolání uvedl tzv. odvolací návrh, tedy to, čeho se svým odvoláním ve vztahu k napadenému rozhodnutí domáhá. Tímto návrhem však odvolací soud není vázán, a proto navrhne-li odvolatel zrušení napadeného rozhodnutí, může jej odvolací soud změnit a naopak.²⁸¹ Je důležité zmínit i usnesení

²⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 369/2015

²⁷⁸ § 212 OSŘ

²⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1113/2000

²⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1443/2009

²⁸¹ § 221a OSŘ

Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1820/2003, ve kterém uvedl, že „je-li z odvolání zřejmé, které rozhodnutí a v jakém rozsahu odvolatel napadá, nebrání neurčité uvedení údaje o tom, čeho se odvolatel domáhá, pokračování v odvolacím řízení.“

Zákon dále z hlediska náležitostí odvolání vyžaduje, aby bylo odvolání datované a vlastnoručně podepsané odvolatelem, potažmo jeho zástupcem, je-li zastoupen, s výjimkou odvolání, které je podané prostřednictvím datové zprávy opatřené uznávaným elektronickým podpisem, nebo je-li považované za podepsané podle podmínek stanovených zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.²⁸² Podává-li odvolání advokát jako zmocněnec odvolatele, jeho podpis může být nahrazen otiskem podpisového razítka za předpokladu, že jeho vzor je uložený u soudu, kterému je odvolání určeno, tj. u příslušného odvolacího soudu, přičemž není podstatné, zda je takový otisk uložen u prvostupňového soudu, prostřednictvím kterého je odvolání uplatněno²⁸³. Nejvyšší soud však judikoval, že jestli odvolání není podepsané, lze mluvit o vadě podání, kterou lze zhojit postupem dle § 43 OSŘ²⁸⁴, v praxi se dokonce stává, že jestli je identita odvolatele jasná, soud umožní odvolateli odvolání podepsat při prvním jednání před odvolacím soudem²⁸⁵.

Co se týče data sepsání odvolání, procesněprávní předpisy mu nepřipisují zásadní význam. Podstatné je, zda je odvolání podané v odvolací lhůtě. Chybí-li datum odvolání, nejedná se o vadu, kvůli které by soud odvolání odmítnul.

Ne vždy však dochází k ideální situaci, kdy odvolání obsahuje všechny zákonem požadované náležitosti, případně kdy je lze vyvodit je z obsahu odvolání bez jakýchkoli pochybností. V takovém případě předseda senátu soudu prvního stupně postupuje dle §

²⁸² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

²⁸³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1626. ISBN 978-80-7400-107-9

²⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 29 Cdo 735/2009

²⁸⁵ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 39. ISBN 978-80-7598-375-6

43 odst. 1 OSŘ a § 209 OSŘ a odvolatele usnesením vyzve k opravení nebo doplnění odvolání. Jestli však ani přes výzvu odvolatel vady neodstraní a pro závažnost takové vady nelze v odvolacím řízení pokračovat, odvolací soud²⁸⁶ odvolání odmítne, přičemž proti tomuto rozhodnutí se nelze bránit odvoláním, jelikož se již nejedná o rozhodnutí soudu prvního stupně. Napadnout je však lze žalobou pro zmatečnost.²⁸⁷ V souvislosti s výzvou k odstranění vad odvolání ale zákon vyžaduje, aby ke splnění této povinnosti byla odvolateli stanovena konkrétní lhůta. Jestliže tak soud prvního stupně neučiní, případně je-li tato lhůta nepřiměřeně krátká, k odmítnutí odvolání dojít nemůže, naopak je potřeba učinit výzvu novou.²⁸⁸ Ústavní soud rovněž zdůrazňuje, že nelze odmítnout odvolání ani pro neodstranění vad, k jejichž nápravě odvolatel vůbec nebyl vyzván, případně o jejichž opravě nebyl poučen²⁸⁹ (blíže se touto otázkou zabývá níže kapitola 8.1. věnována úkonům soudu prvního stupně).

Na tomto místě si autorka dovoluje poukázat na určité nedostatky, kterými právní úprava v tomto případě trpí, jelikož je vůči odvolateli poměrně benevolentní, především ve vztahu k uvedení, resp. neuvedení odvolacího důvodu v případě odvolání, kterým je napadáno meritorního rozhodnutí soudu. Umožňuje totiž, aby v odvolací lhůtě podal účastník řízení tzv. blankentní odvolání a odvolací důvod doplnil až na základě výzvy soudu dle § 43 OSŘ. Takový postup však způsobuje zbytečné průtahy v řízení, kterým by šlo předcházet důrazem na větší odpovědnost účastníků řízení za předpokladu, že by právní úprava požadovala uvedení odvolacího důvodu hned při podání odvolání, a to pod sankcí odmítnutí odvolání, případně jeho neúčinnosti, v důsledku čehož by soud k odvolání nepřihlížel. Takový přístup by byl akceptovatelný, jelikož již dnes je dostačující, aby byl odvolací důvod vylíčen popisem skutečností zakládajících odvolací důvod bez nutnosti odkazu na příslušné zákonné ustanovení. Proto by nedocházelo ani k znevýhodnění účastníků, kteří nejsou právně zastoupeni, jelikož účastník řízení napadající rozhodnutí soudu prvního stupně vnímá a měl by být schopen popsat, v čem tkví jeho nespokojenost s rozhodnutím, případně řízením, ve kterém bylo vydáno, a to již v okamžiku jeho podání. Uvažovat by tak šlo i o rozšíření poučovací povinnosti soudu

²⁸⁶ § 209 OSŘ

²⁸⁷ § 229 odst. 4 OSŘ

²⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 61/98

²⁸⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 10. 1999, sp. zn. II. ÚS 142/99

prvního stupně, který by účastníka poučil nejen o přípustnosti odvolání, místě a lhůtě k jeho podání, ale i o povinnosti uvést v odvolání odvolací důvod.

V souvislosti s výzvou k odstranění vad dle § 43 OSŘ lze poukázat i na to, že ačkoliv zákon soudu ukládá stanovit ve výzvě lhůtu k odstranění, nestanovuje již její délku, jedná se tedy o tzv. lhůtu soudcovskou. Na tomto místě by tak *de lege ferenda* bylo možné uvažovat o stanovení takové lhůty přímo zákonem. Sjednotil by se tak přístup soudů, které dnes mohou určovat lhůtu různě. Sice se nejedná o žádný zásadní problém, nicméně taková změna by zvýšila předvídatelnost postupu soudů a nastolila by větší jistotu, kdyby účastník uplatňující odvolání již předem věděl, jakou dobu bude mít k dispozici k odstranění vad nebo doplnění odvolání, shledá-li je soud vadným nebo neúplným.

5.3. Odvolací důvody

Následující kapitola se bude blíže věnovat otázce odvolacích důvodů, které můžeme rozdělit do tří velkých skupin. § 205 odst. 2 OSŘ uvádí taxativní výčet první skupiny důvodů, kterými lze odůvodnit odvolání proti „*rozsudku nebo usnesení, kterými bylo rozhodnuto ve věci samé*“, a ty mohou mít dvojí charakter. Buď představují vadu řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, nebo je odvolatel spatřuje v nesprávnosti samotného rozhodnutí. Druhou skupinu tvoří odvolací důvody v případě, že je odvoláním napadeno nemeritorní rozhodnutí soudu. Nakonec do třetí kategorie lze zařadit specifické odvolací důvody, kterými lze dle § 205b OSŘ odůvodnit jen odvolání směřující proti rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání.

Otázce odvolacích důvodů se věnuje i judikatura Nejvyššího soudu, ze které vyplývá, že pokud odvolatel neuvede, v čem podle něj spočívá nesprávnost napadeného rozhodnutí (mluvíme o tzv. blanketním odvolání), nelze to považovat za překážku dalšího postupu v odvolacím řízení,²⁹⁰ s výjimkou případů, kdy je odvoláním napadeno meritorní rozhodnutí soudu²⁹¹. O blanketní odvolání se jedná i v případně uvádění důvodu pouhým

²⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 473/2002

²⁹¹ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 368. ISBN 978-80-7400-279-3

odkazem nebo citací příslušného zákonného ustanovení bez vylíčení konkrétních skutečností.²⁹²

K tomuto názoru Nejvyššího soudu je možné se přiklonit, jelikož je podstatné, aby v případech, kdy se jedná o meritorní rozhodnutí, odvolatel sám soud obeznámil s důvody svého nesouhlasu a neponechával tak toto vyhodnocení na soudu samotném. Na tomto místě je však potřeba zmínit, že ač je uvedení odvolacího důvodu důležité, není pro odvolací soud závazné²⁹³, jelikož je oprávněn přezkoumat prvostupňové rozhodnutí i z jiného důvodu, než jaký uvedl odvolatel. Jedná se však o jeho právo, ne povinnost, a proto „*skutečnost, že odvolací soud se otázkou v odvolacím řízení neuplatněnou nezabýval, nezakládá dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci*“²⁹⁴. Výjimku představují jen procesní vady řízení, které svou závažností zasahují do ústavou zaručených práv účastníka.²⁹⁵

5.3.1. *Rozhodnutí ve věci samé*

§ 205 odst. 2 OSŘ obsahuje taxativní výčet odvolacích důvodů, kterými lze odůvodnit odvolání proti meritornímu rozhodnutí, přičemž zákon nijak nelimituje odvolatele v tom, kolika odvolacími důvody může odvolání odůvodnit, což znamená, že může uplatnit jen jeden, více nebo všechny. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu navíc vyplývá, že ke splnění povinnosti uvést v odvolání odvolací důvod nepostačuje pouhý odkaz na příslušné zákonné ustanovení, případně jeho citace, ale je potřeba uvést ve vztahu k předmětu řízení konkrétní skutečnosti takový důvod, jenž zakládá a způsobuje tvrzenou nesprávnost rozhodnutí soudu prvního stupně nebo řízení, které mu předcházelo. Zároveň tak nelze připisovat k tíži odvolatele, když k vylíčení skutečností přiřadí nesprávně ustanovení zakotvující odvolací důvod dle zákona, případně konkrétní označení neuvede vůbec.²⁹⁶ S uvedeným názorem Nejvyššího soudu se lze ztotožnit, jelikož za situace, kdy odvolatel často není právně zastoupen a při sepisování odvolání

²⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3651/2015

²⁹³ § 212a odst. 1 OSŘ

²⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4131/2010

²⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 314/2019

²⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3651/2015

nevyhledá odbornou právní pomoc, by vyžadování podřazení konkrétních skutečností pod zákonné ustanovení mohlo být pro odvolatele příliš složité. Rovněž nutnost uvedení konkrétních skutečností, které vedou odvolatele k pocitu, že rozhodnutí nebo řízení, ve kterém bylo vydané, trpí vadou, je zajisté oprávněným požadavkem, umožňujícím soudu lépe pochopit důvod odvolatelovy nespokojenosti.

Odvolací důvody dle § 205 odst. 2 OSŘ můžeme dle jejich obsahu a smyslu rozdělit do čtyř skupin. První z nich tvoří vady týkající se podmínek řízení zakotvené v § 205 odst. 1 písm. a) OSŘ. Dalšími jsou vady procesní dle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, dále pak pochybení při zjišťování skutkového stavu dle § 205 odst. 2 písm. b), d), e) a f) OSŘ a nakonec právní pochybení dle § 205 odst. 2 písm. g) OSŘ.

První odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ lze charakterizovat jako vady procesních podmínek, které zahrnují: nesplnění podmínek řízení, rozhodování věcně nepřislušným prvostupňovým soudem nebo vyloučeným soudcem, případně přisedícím, nebo nesprávné obsazení soudu prvního stupně s výjimkou případu, kdy místo samosoudce rozhodoval senát. Jedná se o tak závažné vady, „*že je třeba nastolit nevyvratitelnou domněnku, že jejich existence vedla k nesprávnému rozhodnutí*“²⁹⁷, na rozdíl od ostatních vad procesního charakteru dle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, v případech kterých odvolací soud zkoumá, zda k nesprávnosti napadeného rozhodnutí vedly, nebo nikoliv.

Co se týče podmínek řízení, jejich splnění je odvolací soud povinen zkoumat z moci úřední kdykoliv v průběhu řízení, tedy i v řízení odvolacím. Odvolací důvod tedy sleduje situaci, kdy soud prvního stupně vydal napadené rozhodnutí, přestože měl řízení zastavit, neboť se v řízení vyskytly neodstranitelné podmínky řízení²⁹⁸, podmínky odstranitelné, které se nepovedlo odstranit²⁹⁹, nebo soud k námitce žalovaného zjistil, že věc má být projednána v rozhodčím řízení a jsou splněny další podmínky dle § 106 odst. 1 OSŘ.

²⁹⁷ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 124. ISBN 978-80-7400-774-3

²⁹⁸ § 104 odst. 1 OSŘ

²⁹⁹ § 104 odst. 2 OSŘ

Ve vztahu k věcné příslušnosti prvostupňového soudu se jedná o odvolací důvod jen tehdy, nebyla-li tato otázka vyřešená již před soudem prvního stupně, a to rozhodnutím vrchního nebo Nejvyššího soudu postupem dle § 104a OSŘ. V opačném případě se jedná o závažnou vadu řízení, která vede ke zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem³⁰⁰ a vrácení věci k novému řízení u věcně příslušného soudu³⁰¹. Jelikož OSŘ v tomto ustanovení zmiňuje explicitně nedostatek věcné příslušnosti, nelze odvolání odůvodnit nedostatkem místní příslušnosti prvoinstančního soudu. Tato skutečnost odpovídá § 105 OSŘ, dle kterého je tento nedostatek konvalidován, není-li zjištěn do zákonem určeného okamžiku.³⁰²

Dále § 205 odst. 1 písm. a) OSŘ jako odvolací důvod uvádí také vydání rozhodnutí vyloučeným soudcem nebo přisedícím. V této souvislosti je nutno zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4407/2013, ve kterém bylo konstatováno, že důvodnost námitky podjatosti je odvolací soud povinen zkoumat v odvolacím řízení vždy bez ohledu na to, zda nebo jak o ní již bylo rozhodnuto v řízení před soudem prvního stupně. Takovým rozhodnutím tedy odvolací soud není vázán. Je-li dle názoru odvolacího soudu námitka důvodná, napadené rozhodnutí zruší.³⁰³

Nakonec lze v odvolání namítat nesprávné obsazení soudu. To může mít různý charakter. Buď místo senátu rozhodoval samosoudce, anebo rozhodoval senát nebo samosoudce, který k tomu nebyl příslušný dle schváleného rozvrhu práce³⁰⁴. Druhý jmenovaný případ navíc Nejvyšší soud považuje za porušení ústavního práva nebýt odňat svému zákonnému soudci.³⁰⁵ „*Nesprávné obsazení soudu spočívá i v tom, že o otázce, o níž mohl rozhodnout pouze soudce, rozhodl vyšší soudní úředník, asistent soudce nebo justiční čekatel.*“³⁰⁶

³⁰⁰ § 219a odst. 1 písm. a) OSŘ

³⁰¹ § 221 odst. 1 písm. b) OSŘ

³⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3347/2016

³⁰³ § 219a odst. 1 písm. a) OSŘ

³⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008

³⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1316/2008

³⁰⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 344. ISBN 978-80-7380-714-6

Dalším odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ je nesprávná aplikace pravidel koncentrace řízení neboli skutečnost, že *„soud nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečností nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněné předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 části první věty za středníkem.“* Tento odvolací důvod je první, který lze podřadit pod kategorii pochybení soudu ve skutkových zjištěních. Spočívá v tom, že v řízení před soudem prvního stupně byla nesprávně aplikována pravidla koncentrace řízení, v důsledku čehož bylo vydáno rozhodnutí, které vychází z nesprávného předpokladu, že odvolatel neunesl břemeno tvrzení nebo břemeno důkazní, tzn. že soud neprovede důkaz nebo nepřihlédne ke skutečnosti, kterou účastník uvedl dřív, než nastala koncentrace řízení. Může se ale jednat i o případ, kdy soud neidentifikoval situaci, která představuje průlom koncentrace řízení, např. když účastník řízení nemohl bez své viny soudu předložit důkaz dřív, než nastala koncentrace, avšak k později uplatněnému důkazu soud nepřihlédl s odůvodněním, že to již není možné s ohledem na nastalou koncentraci řízení. Nelze však opomenout ani § 175 odst. 4 OSŘ, který upravuje právo žalovaného podat námitky proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu. Jsou-li uplatněny včas, soud k jejich projednání nařídí jednání. Avšak pokud je žalovaný namítne později, soud k nim již nepřihlíží. Učiní-li tak, jedná se o odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ.

Odvolání umožňuje napadnout i vady, které odvolatel spatřuje v tom, že soud v řízení, které vedlo k vydání napadeného rozhodnutí, nedodržel postup určený procesněprávními předpisy. Proto jakákoliv procesní vada řízení před soudem prvního stupně, která není vymezená v jiných ustanoveních a současně mohla vést k nesprávnému rozhodnutí ve věci, může být odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ. Jedná se tedy o širokou kategorii vad řízení procesního charakteru, které mají charakter odlišný od vad zmatečnosti, tedy že nespočívají v nedostatku procesních podmínek. Jde o jakousi zbytkovou kategorii, která se uplatní, nelze-li procesní vadu řízení podřadit pod jiný odvolací důvod procesního charakteru způsobující nesprávnost rozhodnutí ve věci. Tato kategorie může zahrnovat např. provedení důkazu nezákonným způsobem anebo se může jednat o porušení procesních práv odvolatele, např. když účastník řízení není k jednání obeslán vůbec, případně je o něm vyrozuměn pozdě, v důsledku čehož se řízení nemůže účastnit a soud v jeho nepřítomnosti vyslechne svědky a rozhodne ve věci samé. Tím

účastníkovi znemožní klást svědkovi otázky a vyjádřit se k jeho výpovědi. Odvolacím důvodem dle tohoto ustanovení může být i porušení pravidel koncentrace řízení, kdy na rozdíl od § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ dojde k přihlídnutí ke skutečnostem uvedeným, resp. k důkazům provedeným až po tzv. koncentračním bodu, přestože se nejednalo o zákonnou výjimku z koncentrace řízení.

Dále je možné rozhodnutí soudu prvního stupně napadnout z důvodu, že soud napadené rozhodnutí vydal na základě neúplně zjištěného skutkového stavu věci v důsledku toho, že neprovedl řádně a včas navržené důkazy, které byly potřebné k prokázání rozhodných skutečností, ač tomu nebrání koncentrace řízení³⁰⁷. Tento odvolací důvod řadíme do kategorie pochybení ve skutkových zjištěních, je však potřeba jej odlišovat od pochybení dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ. Zatímco v případě důvodu dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ soud k navrhovaným důkazům vůbec nepřihlíží, v popisovaném důvodu dle § 205 odst. 2 písm. d) OSŘ k nim sice může přihlídnout, ale neprovede je, protože je např. považuje za nadbytečné, což vede k neúplnému zjištění skutkového stavu. V souladu s § 157 odst. 2 OSŘ by pak soud měl v odůvodnění rozhodnutí vysvětlit, proč k provedení navrženého důkazu nedošlo. Na tomto místě je potřeba zmínit i nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2012/08, ve kterém konstatoval, že opomenutí důkazu téměř vždy zakládá protiústavnost a nepřezkoumatelnost rozhodnutí.

Z oblasti nedostatků ve skutkových zjištěních je i odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. e) OSŘ, kde nesprávnost napadeného rozhodnutí spočívá v tom, že „*soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním*“, jedná se tedy o vady v hodnocení důkazů. Na rozdíl od předchozího odvolacího důvodu soud v tomto případě sice přihlédl ke všem tvrzeným skutečnostem, provedl navržené důkazy, avšak na jejich základě dospěl k nesprávným skutkovým závěrům. Provedené důkazy tedy hodnotil nesprávně, tj. v rozporu s § 132 a následujícími OSŘ. Dle uvedeného ustanovení soud hodnotí důkazy jednotlivě a ve vzájemných souvislostech, přičemž musí přihlížet ke všemu, co vyšlo najevo v průběhu řízení a co uvedli samotní účastníci. Postupuje při tom dle vlastní úvahy, nesmí se však jednat o libovůli soudu. Odvolací soud

³⁰⁷ § 205 odst. 2 písm. d) OSŘ

však není vázán skutkový stavem, jak jej zjistil prvostupňový soud, odlišný závěr o skutkových zjištěních však musí opřít o opakování nebo doplnění dokazování³⁰⁸.

Předposledním odvolacím důvodem je takový, který opět řadíme do kategorie pochybení ve skutkových zjištěních společně s důvody dle § 205 odst. 2 písm. b), d) a e) OSŘ. Konkrétně jej lze uplatnit, když „*dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny*“³⁰⁹. Tento odvolací důvod navazuje na předchozí a rozšiřuje oprávnění odvolacího soudu zjistit skutkový stav jinak, než učinil soud prvního stupně. Zároveň však jeho význam spočívá v tom, že představuje výjimku ze zásady neúplné apelace, na které je odvolání ve sporném řízení vystavěno. Současně je však nutné, aby odvolatel postupoval dle taxativního výčtu podmínek obsažených v § 205a OSŘ (viz níže).

Taxativní výčet odvolacích důvodů uzavírá nesprávné právní posouzení věci.³¹⁰ V zásadě se jedná o situaci, kdy soud sice správně zjistil skutkový stav, ale došlo k nesprávné aplikaci hmotněprávních norem, např. aplikaci nesprávného předpisu, jeho chybný výklad, případně byla nesprávně posouzená otázka, která je rozhodující pro samotný výrok rozhodnutí, např. předběžná otázka³¹¹ nebo vázanost soudu rozhodnutím jiného orgánu, ne však již otázky, které správnost samotného výroku neovlivní, např. otázka místní příslušnosti soudu. Výjimečně ale lze pod tento odvolací důvod podřadit i pochybení soudu při aplikaci procesněprávní normy, např. § 150 OSŘ upravujícího otázku tzv. moderačního práva³¹².

5.3.2. *Nemeritorní rozhodnutí soudu*

Nelze zapomenout, že odvolání může směřovat i proti rozhodnutí nemeritornímu, např. proti usnesení o zastavení řízení, usnesení o odmítnutí žaloby nebo usnesení o

³⁰⁸ § 213 odst. 1 OSŘ

³⁰⁹ § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ

³¹⁰ § 205 odst. 2 písm. g) OSŘ

³¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 32 Cdo 170/2010

³¹² SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 376. ISBN 978-80-7400-279-3

zamítnutí návrhu na osvobození od placení soudních poplatků. Z gramatického výkladu § 205 odst. 2 OSŘ a § 205a OSŘ lze vyvodit, že zákon vymezuje odvolací důvody jen ve vztahu k rozhodnutí meritornímu.

Proto odvolací důvody v případě nemeritorního rozhodnutí nejsou zákonem nijak určeny a omezeny, a tak lze odvolání odůvodnit čímkoli, v čem odvolatel spatřuje nesprávnost rozhodnutí nebo postupu, jenž vedl k jeho vydání, samozřejmě s ohledem na procesní otázku, která je předmětem napadeného rozhodnutí.³¹³ Například odvolání proti opravnému usnesení lze „odůvodnit zásadně jen tím, že nejsou splněny předpoklady pro jeho vydání, tedy, že zde není důvod k opravě“³¹⁴. Odvolání proti nemeritornímu rozhodnutí nelze odmítnout ani v případě neuvedení žádného důvodu, jak vyplývá z § 212a odst. 2 OSŘ a z judikatury českých soudů (viz výše). To však neznamená, že odvolatel bude mít zaručeně ve věci úspěch. Vede to jen k tomu, že odvolací soud se bude odvoláním zabývat a přezkoumá je z hlediska jeho věcné správnosti společně s procesní stránkou tzv. miniřízení, které vedlo k vydání napadeného usnesení.

5.3.3. Rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání

Za další specifickou kategorií odvolacích důvodů lze považovat důvody dle § 205b OSŘ. Jejich zvláštní charakter však vyplývá z toho, že to jsou důvody, které se vztahují výlučně k rozsudku pro zmeškání a k rozsudku pro uznání, o kterých bylo již pojednáno výše v části čtvrté v souvislosti s otázkou přípustnosti odvolání.

Jak rozsudek pro uznání, tak i rozsudek pro zmeškání představují dva specifické druhy rozhodnutí, jelikož jejich vydání nepředchází dokazování, ale jsou vydávány při splnění zákonných předpokladů, a to na základě skutečností uvedených v žalobě, případně v jejím doplnění, přičemž soud nezkoumá pravdivost takových tvrzení. Z uvedeného důvodu lze tato rozhodnutí napadnout odvoláním jen na základě skutečností a důkazů, kterými má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání

³¹³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 764. ISBN 978-80-7400-673-9

³¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 700/2001

dle § 153a a § 153b OSŘ. Druhou kategorií odvolacích důvodů představují důvody dle § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ, tedy nesplnění podmínek řízení, rozhodnutí věcně nepřislušným nebo nesprávně obsazeným prvostupňovým soudem (ledaže místo samosoudce rozhodoval senát) nebo vyloučeným soudcem nebo přisedícím.

Rozsudek pro uznání lze vydat ve dvou případech dle § 153a OSŘ. První možností je, že žalovaný v průběhu řízení před soudem prvního stupně uzná nárok, případně základ nároku, který žalobce žalobou uplatňuje. Jestli však uplatněný nárok uzná jen částečně, rozhodnutí rozsudkem pro uznání zákon umožňuje jen na základě návrhu žalobce. Druhou podmínkou je, že se musí jednat o věci, ve kterých lze uzavřít a schválit smír. Druhou situací, kdy soud první instance může rozhodnout rozsudkem pro uznání, je fikce uznání nároku žalovaným, kdy žalovaný za podmínek dle § 114b OSŘ nevyhoví kvalifikované výzvě soudu k vyjádření, a vydání rozsudku pro uznání tedy představuje sankci žalovaného za jeho pasivitu³¹⁵ a není přitom porušením jeho práva na spravedlivý proces³¹⁶. Nejedná se přitom jen o situaci, kdy by se žalovaný nevyjádřil vůbec, ale též o případ, kdy vyjádření žalovaného je obecné a vágní a alespoň v základních rysech neuvádí rozhodující skutečnosti, na nichž staví svou obranu. Jak pouhé procesní námítky³¹⁷, tak i „*pouhý nesouhlas s žalobou nelze pokládat za kvalifikované vyjádření způsobilé zabránit následkům předvídaným v § 114b odst. 5 o.s.ř.*“³¹⁸.

Ústavní soud však současně zdůrazňuje, že rozhodnutí rozsudkem pro uznání představuje velice přísný institut, který zasahuje do procesních práv žalovaného, proto lze k němu přistoupit jen výjimečně, a to tehdy, kdy vyjádření žalovaného nevyvolává „*žádné pochybnosti o své nedostatečnosti, resp. o tom, že se žalovaný nehodlá řádně (tj. i bez obstrukcí) bránit nároku uplatněnému žalobou a když je zcela zřejmé, že je žalovaný k žalobě zcela lhostejný, případně je obstrukčně pasivní, zjevně taktizuje a jeho jednáním dochází k průtahům*“³¹⁹.

³¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4806/2017

³¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15

³¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3075/2017

³¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 604/2010

³¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17

Z výše uvedeného lze tedy vyvodit, že odvolacím důvodem ve vztahu k nesplnění podmínek pro vydání tohoto rozhodnutí může být např. nenaplnění předpokladů pro vydání kvalifikované výzvy, nedoručení kvalifikované výzvy žalovaného v souladu s § 114b odst. 4 OSŘ, stanovení lhůty k vyjádření kratší než třicet dnů nebo vydání kvalifikované výzvy až po prvním jednání ve věci.

Obdobně i rozsudek pro zmeškání soud vydává při splnění zákonných předpokladů, které v tomto případě vymezuje § 153b OSŘ. Jestliže je žalovanému řádně do vlastních rukou doručena žaloba a předvolání k jednání, a to ve lhůtě nejméně deseti dnů před samotným jednáním, přičemž se žalovaný bez vážného důvodu a omluvy nedostavil, byť byl o následcích poučen, a současně vydání rozsudku pro zmeškání navrhne žalobce, který se k jednání dostavil, soud považuje žalobcova tvrzení obsažena v žalobě za nesporná a rozhodne na jejich základě rozsudkem pro zmeškání.³²⁰ Opět se i tady musí jednat o věc, ve které je možné uzavřít smír. To znamená, že rozsudkem pro zmeškání soud vždy vyhová žalobě. Je-li rozsudek zamítavý, nejedná se proto o rozsudek pro zmeškání, nýbrž o řádný kontradiktorní rozsudek.³²¹ Předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání je přitom soud povinen posuzovat k okamžiku konání prvního jednání, a proto ani odvolací soud nemůže přihlížet k okolnostem, které v té době nebyly známé.³²²

Dle názoru Nejvyššího soudu je však podmínkou pro vydání tohoto druhu rozhodnutí vedle zákonných předpokladů i vhodnost takového postupu.³²³ Stejně tak i Ústavní soud zdůrazňuje, že rozsudek pro zmeškání sice představuje institut, jehož cílem je motivovat účastníky k aktivitě v jednání, soud však není povinen jej vydat ani při splnění zákonných předpokladů. Měl by vzít v úvahu např. to, zda se účastník prvního jednání neúčastnil vůbec, nebo se dostavil opožděně. Soud by měl zohlednit také „*předchozí procesní aktivitu žalovaného, tedy zda se vyjádřil k podané žalobě, zda navrhl důkazy ke své obraně atd. Soud by měl v každém jednotlivém případě přihlídnout rovněž k povaze předmětu sporu.*“³²⁴ Ve sporných nebo hraničních situacích, kdy není úplně zřejmé, jestli

³²⁰ § 153b odst. 1 OSŘ

³²¹ SEDLÁČEK, M. *Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy*. Právní rozhledy. 2020, č. 10, str. 358. ISSN 1210-6410

³²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 431/2003

³²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013

³²⁴ Nález Ústavní soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04

by rozsudek pro zmeškání měl být vydán, není dle názoru Ústavního soudu jeho vydání správné.³²⁵

V případě rozsudku pro zmeškání je však potřeba důsledně rozlišovat odvolací důvody dle § 206b OSŘ na jedné straně a důvody pro zrušení tohoto rozsudku dle § 153b odst. 4 OSŘ, který umožňuje, aby žalovaný, který z omluvitelných důvodů zmeškal první jednání ve věci, soudu navrhnul zrušení rozsudku pro zmeškání, a to před tím, než tento nabyde právní moci. Je-li podán jak návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání, tak i odvolání, nesmí odvolací soud o odvolání rozhodnout dříve, než je rozhodnuto o návrhu na zrušení.³²⁶

I v případě odvolání proti rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání platí možnost změnit odvolací důvody kdykoliv až do okamžiku rozhodnutí odvolacího soudu, jak stanovuje § 205 odst. 3 OSŘ. Dle § 212a odst. 1 OSŘ může dále odvolací soud tato rozhodnutí přezkoumat i z jiných důvodů, než jsou uvedené v odvolání, vždy však jen v mezích § 205b OSŘ.³²⁷ Naopak ani tady není odvolání přípustné v případě, že tímto způsobem rozhodoval odvolací soud, jelikož i tady platí základní zásada, že odvoláním lze napadnout jen rozhodnutí soudu prvního stupně. Výše popsané omezení odvolání ve vztahu k rozsudkům pro zmeškání a pro uznání se však nevztahuje k jejich výrokům o nákladech řízení, které odvoláním napadnout lze.³²⁸ Nelze opomenout ještě jednou výjimku vztahující se k těmto druhům rozhodnutí, a sice že v rámci odvolacího řízení v tomto případě neplatí principy neúplné apelace, jelikož podobně jako v řízení nesporném je v tomto případě odvolání vybudováno na prvcích apelace úplné.

Nakonec lze zmínit dvě rozhodnutí českých soudů, jež stojí za pozornost. První z nich vydal Nejvyšší soud a konstatoval v něm, že vydání rozsudku pro zmeškání se nepřičí dobrým mravům.³²⁹ Ve druhém pak Ústavní soud došel k závěru, že pokud odvolací soud

³²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

³²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1910/2000

³²⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 795. ISBN 978-80-7400-673-9

³²⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9.,* aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 520. ISBN 978-80-7502-298-1

³²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 26 Cdo 669/2003

v rámci odvolacího řízení, kdy odvolání směřuje proti rozsudku pro zmeškání, zjistí, že ve skutečnosti jde o „klasický“ kontradiktorní rozsudek, není protiústavní, když se soud přikloní k jeho úplnému přezkumu.³³⁰

5.3.4. *Novoty a koncentrace řízení*

Jak již bylo uvedeno výše, odvolání ve sporném řízení je postavené na zásadě neúplné apelace. Z uvedeného důvodu by proto dokazování mělo probíhat zásadně v řízení před soudem prvního stupně coby před tzv. skutkovou instancí a pouze výjimečně, v zákonem předvídaných případech, by mělo být zopakováno nebo doplněno v řízení odvolacím. Proto § 205a OSŘ vymezuje případy, kdy novoty mohou být odvolacím důvodem proti rozsudku nebo usnesení, kterým soud rozhodl ve věci samé.³³¹ Aby však byl systém neúplné apelace plně funkční, podmínky pro uplatňování novot platí nejen pro samotného odvolatele, ale podle § 211a OSŘ i pro ostatní účastníky odvolacího řízení.

Princip neúplné apelace však úzce souvisí i s institutem koncentrace řízení, jejíž prvky byly zavedeny zákonem č. 30/2000 Sb. a později výrazně posíleny novelou OSŘ č. 7/2009 Sb. s účinností od 1. 7. 2009. Hlavním účelem koncentrace řízení je přispět k zrychlení a větší efektivitě řízení před soudem prvního stupně, a to tím, že do zákonem stanoveného okamžiku bude vymezen okruh skutečností, které jsou sporné, a důkazů k jejich prokázání, což soudu umožní, aby ve věci samé rozhodl ideálně v průběhu jednoho jednání. Podstatou koncentrace řízení je tedy povinnost účastníků řízení tvrdit rozhodné skutečnosti a označovat důkazy k jejich prokázání v řízení před soudem prvního stupně jen do zákonem stanoveného okamžiku; k později uplatněným skutečnostem a důkazům soud, až na zákonem stanovené výjimky, přihlížet nebude a nevezme je v potaz ani při svém rozhodnutí. V následném odvolacím řízení mohou být uváděny jen v případě výjimek uvedených v § 205a OSŘ, jinak k nim odvolací soud přihlížet nebude.³³² Je však třeba podotknout, že koncentrace se vztahuje výlučně na sporné nebo pochybné skutkové okolnosti a netýká se tedy okolností procesních, které mohou být zpravidla uplatňovány

³³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15

³³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 28 Cdo 3204/2014

³³² HAMUEÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 98. ISBN 978-80-87212-51-6

i v řízení odvolacím.³³³ Lze tedy shrnout, že koncentrace řízení představuje důležitý právní institut, který umožňuje efektivnější a rychlejší rozhodování soudů, které je nepostradatelné z pohledu naplnění funkce soudního řízení, neboť „soudní řízení plní řádně svoji funkci jen v případě, že věc je projednávána v přiměřené lhůtě“³³⁴.

České civilní právo procesní dnes zná jen tzv. zákonnou koncentraci řízení. Soudcovská koncentrace, kdy o zkoncentrování rozhoduje soud, dnes v právní úpravě zakotvena není. Koncentrace tak nastává přímo ze zákona. Takzvaným koncentračním bodem v řízeních, ve kterých se konalo přípravné jednání dle § 114c OSŘ, je jeho skončení, případně konec lhůty, která byla poskytnuta soudem účastníkům ke splnění procesních povinností. Institut přípravného jednání se přitom uplatňuje tehdy, kdy k přípravě jednání nepostačují výzvy dle § 114a a § 114b OSŘ. Pokud se přípravné jednání nekonalo, rozhodujícím okamžikem pro splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní je ukončení prvního jednání v dané věci, avšak i v tomto případě může soud účastníkům poskytnout dodatečnou lhůtu ke splnění jejich procesních povinností.³³⁵ O třetím mezníku lze mluvit tehdy, dojde-li k přistoupení nebo záměně účastníka. Účinky koncentrace řízení jsou v takovém případě spojovány se „skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo“³³⁶.

K později uplatněným skutečnostem nebo důkazům může soud přihlédnout jen v zákonem stanovených případech prolamujících koncentraci, a to tehdy, jedná-li se o skutečnosti nebo důkazy, které mohou zpochybnit věrohodnost již provedených důkazů a které nastaly až po tzv. koncentračním bodě, a pokud je účastník bez svého zavinění nemohl uvést včas nebo byl vyzván k doplnění skutkových tvrzení nebo předložení důkazů dle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ. Uvedené omezení však neplatí ani v případě, že

³³³ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 234. ISBN 978-80-7400-279-3

³³⁴ LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 104. ISBN 978-80-210-7601-3

³³⁵ § 118b odst. 1 OSŘ

³³⁶ § 118b odst. 2 OSŘ

účastníci nebyli ve shora uvedených případech o těchto skutečnostech řádně poučeni vůbec nebo byli poučeni nesprávně³³⁷.

Nelze však opomenout ani § 119a OSŘ, který předsedovi senátu ukládá povinnost, aby před skončením jednání, při němž má dojít k rozhodnutí ve věci, poučil účastníky o jejich povinnosti uvést rozhodné skutečnosti a důkazy k jejich prokázání před vyhlášením rozhodnutí, neboť v opačném případě mohou být odvolacím důvodem jen za splnění podmínek § 205a OSŘ. Samozřejmě kromě poučení musí soud účastníkům splnění této povinnosti umožnit a v případě dodatečných přednesů je při rozhodnutí zohlednit. Na tomto místě je však ještě třeba podotknout, že poučovací povinnost soudu dle § 119a OSŘ se vztahuje jen na účastníky přítomné při posledním jednání. V případě nepřítomnosti účastníka řízení, případně rozhoduje-li soud bez nařízení jednání, nemá soud možnost tuto povinnost splnit, a proto se bez dalšího nejedná o důvod pro uplatnění novot v odvolacím řízení.³³⁸

Co se týče vztahu mezi koncentrací k okamžiku skončení přípravného nebo prvního jednání a koncentrací k okamžiku vydání (vyhlášení) prvostupňového rozhodnutí, podle některých odborných názorů je první jmenovaná koncentrace (zavedená později zákonem č. 7/2009) ve vztahu *lex specialis* ke koncentraci uvedené jako druhé. Proto se podle těchto názorů koncentrace dle § 119a OSŘ uplatní jen tehdy, nedošlo-li ke koncentraci dle § 118a odst. 1 OSŘ v důsledku nesplnění poučovací povinnosti soudu³³⁹, nebo v případě, že nastala některá ze situací dle § 118b odst. 1 OSŘ prolamující koncentraci řízení.³⁴⁰ Proto ve vztahu k § 119a OSŘ lze mít za to, že „bylo-li řízení koncentrováno, směřuje samozřejmě poučení soudu jen k uplatnění takových tvrzení a důkazů, které jsou (byly) v době do vyhlášení (vydání) rozhodnutí přípustné“³⁴¹.

³³⁷ § 118b odst. 3 OSŘ

³³⁸ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 118. ISBN 978-80-87212-51-6

³³⁹ § 118b odst. 3 OSŘ

³⁴⁰ SVOBODA, K. *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže*. Bulletin advokacie. 2009, č. 3, str. 22. ISSN 1210-6438

³⁴¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1642. ISBN 978-80-7400-107-9

Lze tedy konstatovat, že princip neúplné apelace, obnovený novelou č. 30/2000 Sb., je v důsledku koncentrace řízení uplatňován jen omezeně. Zákaz novot v odvolacím řízení se totiž ve svém důsledku vztahuje jen na ty skutečnosti a důkazy, které bylo možné v prvostupňovém řízení uplatnit jako některou z výjimek z koncentrace řízení, konkrétně – „jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném, a nebylo-li provedeno, po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 až 3“³⁴². Pro všechny ostatní skutečnosti a důkazy se totiž zákaz jejich uplatnění vztahoval již k zákonem vymezenému okamžiku v řízení před soudem prvního stupně.

Na základě výše uvedeného lze vztah koncentrace řízení a neúplné apelace charakterizovat jako vztah speciality § 205a OSŘ k § 118b OSŘ, což znamená, že novoty jsou za podmínek dle § 205a OSŘ v odvolacím řízení přípustné i tehdy, kdy již došlo ke koncentraci řízení před soudem prvního stupně.³⁴³

Důležitým pojmem, který je nutno v této souvislosti vymezit, je pojem tzv. novot. Pod pojmem nové skutečnosti rozumíme skutečnosti, které v rámci řízení před soudem prvního stupně nebyly uplatněny, tzn. nebyly uvedeny ani jinak nevyšly najevo, např. při dokazování.³⁴⁴ Někteří autoři však kladou důraz na odpovědnost a aktivitu účastníků řízení, a proto za nové nepovažují skutečnosti, které se v prvostupňovém řízení objevily v důsledku dokazování, ale nebyly uplatněny samotným účastníkem.³⁴⁵ Autorka se přiklání k prvně uvedenému přístupu, a sice, že z hlediska posuzování novosti skutečností není rozhodná jen aktivita účastníků, ale je nutno přihlížet i k výsledkům řízení jako takového. Za novou však nelze považovat skutečnost, ke které v prvostupňovém řízení nebylo přihlédnuto v důsledku nastalé koncentrace řízení. Novými důkazy rozumíme

³⁴² § 118b odst. 1 OSŘ

³⁴³ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 47. ISBN 978-80-7598-375-6

³⁴⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 769. ISBN 978-80-7400-673-9

³⁴⁵ MAŘÁDEK, D. *Glosa k novým skutečnostem a důkazům v režimu neúplné apelace.* Právní rozhledy. 2017, č. 6, str. 220. ISSN 1210-6410

takové důkazy, které nebyly v rámci prvostupňového řízení navrženy nebo provedeny. Přitom se musí jednat o důkazy přesně konkretizované a specifikované. Současně ale platí, že „v případě, že důkaz byl za řízení před soudem prvního stupně některým z účastníků označen (alespoň natolik konkrétně, aby mohl být individualizován), byl z hlediska § 205a OSŘ před soudem prvního stupně uplatněn (a nejde tedy o nový důkaz v odvolacím řízení) bez ohledu na to, jak s ním soud prvního stupně naložil“³⁴⁶. Dle názoru Nejvyššího soudu se nejedná o nový důkaz, jestliže jej účastník prvoinstančního řízení sice navrhl, ale přestože byl k tomu soudem prvního stupně vyzván, nepředložil jej, ač tak mohl a měl udělat³⁴⁷, nebo později v řízení vzal svůj důkazní návrh zpět, případně soudu sdělil, že na jeho provedení netrvá³⁴⁸. Novým důkazem není ani důkaz navržený v rozporu s principy koncentrace řízení, ke kterému z tohoto důvodu soud nepřihlédl.

Jak ve vztahu k novým skutečnostem, tak i ve vztahu k novým důkazům je podstatnou zásadou pravidlo, že odvolací soud přihlíží k novotám tehdy, když jsou v odvolacím řízení uplatněny³⁴⁹, a to výlučně v souladu s § 205a OSŘ, ať již jako odvolací důvod uplatněný odvolatelem, nebo jako skutečnosti nebo důkaz, uplatněné jiným účastníkem řízení³⁵⁰. Jsou-li nové skutečnosti nebo důkazy uplatněny v rozporu z uvedenými pravidly, odvolací soud k nim dle § 213 odst. 5 OSŘ nepřihlíží.³⁵¹ Nakonec je nutno uvést, že níže uvedené platí jen ve vztahu k rozhodnutím meritorním. Jelikož nemeritorní rozhodnutí jsou postavené na tzv. procesních skutečnostech, na které se pravidla koncentrace řízení a neúplné apelace nevztahují, v odvolání proti rozhodnutí, kterým nebylo rozhodnuto ve věci, lze uvádět i nové procesní skutečnosti, které mohly vést k nesprávnosti napadeného rozhodnutí.

První možností, kdy nové skutečnosti a důkazy mohou být odvolacím důvodem proti rozsudku nebo usnesení, kterým soud první instance rozhodnul ve věci samé, je situace, kdy se novoty „týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce

³⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2172/2014

³⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 ICdo 30/2014

³⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3444/2008

³⁴⁹ MIKULCOVÁ, L. *Neúplná apelace podle občanského soudního řádu ve světle občanského práva hmotného*. Právní rozhledy. 2003, č. 5, str. 242. ISSN 1210-6410

³⁵⁰ § 211a OSŘ

³⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004

(přisedícího) nebo obsazení soudu“³⁵². Smyslem této výjimky z neúplné apelace je tedy poukázat na závažné pochybení v oblasti procesních podmínek, a nikoli zpochybňovat skutkový stav, jak jej zjistil soud prvního stupně.

Dále jsou novoty způsobilé být odvolacím důvodem dle § 205a písm. b) OSŘ, je-li jejich cílem prokázat vady řízení, které mohly vést k nesprávnému rozhodnutí soudu prvního stupně. Může se jednat např. o nesprávnou aplikaci pravidel koncentrace řízení, kdy soud provedl důkaz, ač tak udělat neměl, což vedlo k nesprávnému zjištění skutkového stavu věci a následně nesprávnému rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud však judikoval, že pokud v důsledku nepoučení účastníka soudem dle § 118a odst. 3 OSŘ účastník nepředloží soudu důkaz, nejedná se o vadu řízení, kterou by bylo možné uplatnit jako odvolací důvod dle § 205a písm. b) OSŘ.³⁵³

Dle § 205a písm. c) OSŘ mohou být odvolacím důvodem i novoty, kterými „*má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně.*“ Příkladem nového důkazu, který lze podřadit pod § 205a písm. c) OSŘ je například výslech svědka, jehož účelem je zpochybnit věrohodnost svědecké výpovědi provedené v řízení před soudem prvního stupně nebo důkaz, který má prokázat, že listina není pravá nebo že znalec v souvislosti se zpracováním znaleckého posudku přijal úplatek. Na tomto místě je potřeba zmínit judikaturu Nejvyššího soudu, ve které je uvedeno, že pokud odvolatel uplatní v odvolání, případně v odvolacím řízení nové skutečnosti a důkazy, jejichž cílem je, aby odvolací soud zjistil skutkový stav odlišně od soudu první instance, nejedná se o zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků ve smyslu § 205a písm. c) OSŘ.³⁵⁴ Tento závěr později potvrdil i Ústavní soud³⁵⁵, a to přes svůj dřívější odlišný názor.³⁵⁶ Na závěr je ještě potřeba připomenout, že účastníci jsou oprávněni navrhnout důkazy ke zpochybnění důkazů již provedených i v řízení před soudem první instance, a to za podmínek dle § 118b odst. 1 OSŘ a § 119a OSŘ.

³⁵² § 205a písm. a) OSŘ

³⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. 29 Odo 377/2004

³⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2529/2009

³⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 4129/12

³⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 125/05

Odvolacím důvodem mohou být dle § 205a písm. d) OSŘ i nové skutečnosti nebo důkazy, jejichž účelem je splnění některé ze základních procesních povinností účastníka řízení, a to povinnosti tvrdit rozhodné skutečnosti nebo povinnosti důkazní. Základním předpokladem však je, že účastník řízení neunesl břemeno tvrzení nebo břemeno důkazní, a tedy neměl ve věci úspěch v důsledku nesplnění poučovací povinnosti soudu dle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ³⁵⁷. Můžeme tedy mluvit o poučení o materiální stránce koncentrace, jejímž obsahem je vymezení obsahu procesních povinností, tedy určení toho, kdo a co má tvrdit a prokazovat v průběhu řízení před soudem prvního stupně. Také nepoučení účastníka řízení dle § 119a odst. 1 OSŘ o pravidlech a podstatě neúplné apelace neboli o tzv. formální stránce koncentrace, může být důvodem pro uvedení novot jako odvolacího důvodu dle § 205a písm. e) OSŘ. Oba tyto důvody lze považovat za speciální ve vztahu k § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ a § 205a písm. b) OSŘ, jelikož umožňují, aby účastník splnil svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní, což mu nebylo umožněno soudem prvního stupně. Zákon tedy chrání práva účastníků tím, že neumožňuje, aby došlo ke koncentraci, když účastník nebyl řádně poučen.³⁵⁸

Ustanovení § 205a písm. d) OSŘ se však nevztahuje na situaci, kdy jak účastník řízení, tak ani jeho zástupce se nedostavili k přípravnému, resp. prvnímu jednání, během kterých soud svou poučovací povinnost provedl ve vztahu k zúčastněným účastníkům. Jestliže soud v souladu se zákonem rozhodl, vůči nepřítomnému účastníkovi nebyl poučovací povinnosti vůbec vázán, jelikož takovou možnost vůbec neměl. Proto zde neplatí výjimka ze zákazu novot dle § 205a písm. d) OSŘ.³⁵⁹ Obdobně nelze uplatnit § 205a písm. e) OSŘ tehdy, když účastník nebyl poučen dle § 119a OSŘ z důvodu své neomluvené nepřítomnosti³⁶⁰. Koncentrace řízení se totiž vztahuje i na účastníky nepřítomné při jednání, v němž došlo k poučení. Výjimky ze zákazu novot tak platí pro případy, kdy soud neučinil poučení vůbec.³⁶¹

³⁵⁷ § 205a písm. d) OSŘ

³⁵⁸ JIRSA, J. *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*. Právní rozhledy. 2011, č. 5, str. 156. ISSN 1210-6410

³⁵⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 771. ISBN 978-80-7400-673-9

³⁶⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 11 Cmo 294/2001

³⁶¹ WINTEROVÁ, A. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4, str. 18. ISSN 1210-6348

Nakonec § 205a písm. f) OSŘ umožňuje jako odvolací důvod použít též novoty, které nastaly (vznikly) až po vyhlášení (vydání) prvostupňového rozhodnutí. Jedná se tedy o skutečnosti, které jsou nové nejen ve vztahu k řízení jako takovému, jelikož v něm dosud nebyly uvedeny, ale jsou nové i z pohledu časového, jelikož v průběhu řízení před soudem prvního stupně vůbec neexistovaly. Tyto nové skutečnosti a důkazy mohou být i důvodem pro napadení již pravomocného rozhodnutí mimořádným opravným prostředkem, žalobou na obnovu řízení, avšak smyslem tohoto odvolacího důvodu je, „*aby se rozhodnutí, které nemůže na základě nových skutečností nebo důkazu obstát, odstranilo co nejdříve, ještě před tím, než nastane jeho právní moc, jejíž prolomení žalobou na obnovu řízení přinese zpochybnění právní jistoty, kterou pravomocné rozhodnutí ve vztazích účastníků nastolilo*“³⁶². Nelze však zapomenout ani na zásadu, dle které odvolací soud provádí dokazování jen tehdy, není-li rozsáhlé a nevede-li k průtahům v odvolacím řízení. Proto uplatnění tohoto odvolacího důvodu může v některých situacích vést ke zrušení napadeného rozhodnutí a jeho vrácení prvostupňovému soudu, což je postup typický pro kasační systém a v řízení odvolacím by měl být spíše výjimkou.³⁶³

Na závěr této kapitoly je v souvislosti s problematikou novot v odvolacím řízení nutno zmínit otázku uplatnění námitky promlčení a námitky započtení před odvolacím soudem. V případě první jmenované Nejvyšší soud judikoval, že „*při posuzování důvodnosti námitky promlčení vznesené až v odvolacím řízení se nepřihlíží k nepřipustně uplatněným novým skutečnostem a důkazům*“³⁶⁴. Z uvedeného vyplývá, že námitkou promlčení, kterou lze obecně vznést kdykoliv v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení, tj. i v průběhu řízení odvolacího, se bude odvolací soud zabývat jen tehdy, lze-li závěr o tom, že došlo k promlčení práva, vyvodit ze skutkového stavu zjištěného v řízení před soudem prvního stupně³⁶⁵. „*Námitka promlčení, resp. promlčení nároku však není způsobilým důvodem odvolání. Nelze ji podřadit pod § 205 odst. 2 písm. g)*

³⁶² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9.*, aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 531. ISBN 978-80-7502-298-1

³⁶³ MACKOVÁ, A. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie. 2000, č. 8, str. 29. ISSN 1210-6348

³⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odp 879/2002

³⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015

OSŘ³⁶⁶ a její vznesení v souladu se zákonem v odvolacím řízení neumožňuje ostatním účastníkům, aby dle § 211a OSŘ vznášeli v řízení nové důkazy a skutečnosti, kterými chtějí námitku promlčení vyvrátit³⁶⁷.

Zákon účastníkovi umožňuje v soudním řízení i uplatnění námitky započtení, k jejímuž uplatnění po koncentraci řízení se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4182/2016, když konstatoval, že v případě, že účastník řízení učiní mimo soudní řízení právní úkon směřující k započtení až po koncentraci řízení, může soud přihlížet k tvrzení o existenci započtené vzájemné pohledávky, která měla vzniknout a být splatnou ještě před koncentrací a zároveň přihlížet i k důkazům, přestože tyto nebyly navrženy a existence pohledávky nebyla tvrzena před koncentrací. Námitka započtení je tak považována za novou skutečnost dle § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ a odvolací soud je tak povinen se jí zabývat a provádět související důkazy, i když byla uplatněna až v odvolacím řízení.³⁶⁸ Mluvíme zde však výlučně o formě procesní obrany v mezích žalobního petitu, a nikoliv o vzájemné žalobě, jelikož započtení pohledávky proti pohledávce žalobce uplatněné v odvolacím řízení není ve smyslu § 216 odst. 1 OSŘ možné. „§ 216 OSŘ vylučující použití § 98 OSŘ v odvolacím řízení je třeba vykládat tak, že v odvolacím řízení není možné vznést vzájemný návrh dle § 98 OSŘ, námitka započtení, která bude kryta výjimkami z neúplné apelace, však v odvolacím řízení vyloučena není.“³⁶⁹

³⁶⁶ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 382. ISBN 978-80-7400-279-3

³⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 100/2006

³⁶⁸ REMEŠ, J. *Námitka započtení vznesená až po koncentraci řízení (a v odvolacím řízení)*. Soudce. 2020, č. 2, str. 16. ISSN 12115347

³⁶⁹ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 384. ISBN 978-80-7400-279-3

6. Účinky odvolání

S odvoláním, které je podáno včas oprávněnou osobou a řádně v souladu se všemi zákonnými podmínkami, spojuje zákon dva důležité účinky, a to účinek suspenzivní³⁷⁰ a devolutivní³⁷¹.

6.1. Suspenzivní účinek

Suspenzivní účinek, označovaný také jako účinek odkladný, spočívá v tom, že v důsledku podání přípustného odvolání včas a k tomu oprávněným odvolatelem dochází až do doby pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu k odkladu právní moci napadeného rozhodnutí.³⁷² Není-li splněn některý z předpokladů dle § 206 odst. 1 OSŘ, např. je-li odvolání podáno opožděně, osobou k tomu neoprávněnou nebo proti rozhodnutí, proti kterému odvolání není přípustné, právní účinky odvolání nenastávají.³⁷³ Naopak však z judikatury vyplývá, že „suspenzivní účinek odvolání nastává i tehdy, je-li odvolací řízení následně zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku z odvolání“³⁷⁴.

Zároveň platí, že pokud je vykonatelnost rozhodnutí vázána na jeho právní moc, tedy je-li rozhodnutí vykonatelné současně s právní mocí, případně má-li vykonatelnost nastat až po ní, projevuje se suspenzivní účinek i v odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Typicky se tak děje v případě rozsudků, které jsou vykonatelné marným uplynutím lhůty k plnění³⁷⁵, pro kterou je pak dle § 160 odst. 1 OSŘ rozhodujícím pro její začátek právě právní moc daného rozhodnutí. Výjimkou jsou rozsudky, které jsou ze zákona nebo podle soudního rozhodnutí předběžně vykonatelné a stávají se vykonatelnými uplynutím lhůty k plnění, která plyne od doručení tomu, kdo je podle rozsudku povinen plnit, a to bez ohledu na právní moc takového rozsudku.³⁷⁶ Obdobně

³⁷⁰ § 206 OSŘ

³⁷¹ § 10 OSŘ

³⁷² § 206 odst. 1 OSŘ

³⁷³ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 377. ISBN 978-80-7400-279-3

³⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 20 Cdo 35/2009

³⁷⁵ § 161 odst. 1 OSŘ

³⁷⁶ § 160 odst. 4 OSŘ

rozsudky dle § 160 odst. 3 OSŘ, kterými soud ukládá povinnost vyklizení obydlí až po tom, jak je zajištěno náhradní bydlení. V tomto případě běží lhůta k vyklizení ode dne, kdy je náhradní bydlení zajištěno. V neposlední řadě je potřeba zmínit i usnesení, které je rovněž vykonatelné bez ohledu na právní moc, a to vyhlášením (vydáním) nebo doručením³⁷⁷ s výjimkou případů, kdy zákon nebo soud určí, že se stává vykonatelným až po nabytí právní moci. Podstata uvedených výjimek spočívá v tom, že je možné nařídit a provést výkon takového rozhodnutí, i když není pravomocné.³⁷⁸

6.1.1. Rozsah suspenzivního účinku

Obecně platí, že suspenzivní účinek se vztahuje k celému rozhodnutí soudu prvního stupně napadenému odvoláním. To znamená, že odvolání odkládá právní moc celého takového rozhodnutí, resp. jeho výrokové části³⁷⁹. Avšak jelikož rovněž v odvolacím řízení platí tzv. dispoziční zásada, odvolatel může napadnout odvoláním jen určité části rozhodnutí. V takovém případě účinky odvolání nastávají ve vztahu k napadenému rozhodnutí zásadně jen v rozsahu jeho napadení, což znamená, že působí jen vůči odvolateli a jen vůči napadené části rozhodnutí. Proto je velice důležité, aby odvolatel v odvolání přesně vymezil rozsah napadení rozhodnutí soudu prvního stupně.³⁸⁰ Na základě uvedeného lze dovodit, že z obecné zásady pospané výše, existují jisté výjimky, které lze chápat jako případy tzv. oddělené právní moci, zakotvené v § 206 odst. 2 a 3 OSŘ, kdy suspenzivní účinek nepůsobí na rozhodnutí jako celek. Její podstata spočívá v rozdělení výroku na část, která právní moci nenabyde, jelikož byla napadena odvoláním, a část, která odvoláním dotčena není, a proto k odkladu její právní moci nedojde. Část rozhodnutí, na kterou suspenzivní účinky odvolání nedopadají, je pak vyloučena z přezkumné činnosti odvolacího soudu.³⁸¹

³⁷⁷ § 171 OSŘ

³⁷⁸ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1650. ISBN 978-80-7400-107-9

³⁷⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 534. ISBN 978-80-7502-298-1

³⁸⁰ DOLEŽÍLEK, J. *Z nové procesní judikatury Nejvyššího soudu*. Soudní rozhledy. 1999, č. 9, str. 286. ISSN 1211-4405

³⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 30 Cdo 368/2014

Prvním případem, kdy dochází k tzv. oddělené plné moci, je případ, kdy soud prvního stupně napadeným rozhodnutím rozhodl o několika právech se samostatným skutkovým základem, přičemž odvoláním je napadeno jen rozhodnutí soudu o některém z nich. O samostatném skutkovém základu lze v tomto případě mluvit, když soud rozhodne společně v jednom rozhodnutí o právních věcech, které vycházejí z různých skutkových tvrzení a které lze z hmotněprávního hlediska uplatnit samostatně, přičemž je nepodstatné, jestli se tak stane jedním nebo více výroky v rámci téhož rozhodnutí. Děje se tak např. v případě tzv. objektivní kumulace nároků, tedy uplatní-li žalobce jednou žalobou více nároků nebo když soud spojí ke společnému řízení dle § 112 odst. 1 OSŘ věci, ohledně kterých bylo řízení zahájeno samostatně. O vícero právech se samostatným skutkovým základem rozhoduje soud např. tehdy, rozhodne-li jedním rozhodnutím o nároku na náhradu škody a o nároku na náhradu plnění ze smlouvy nebo o zaplacení pohledávky ze smlouvy a současně i o smluvní pokutě³⁸².

Dále lze hovořit o oddělené plné moci v souvislosti s tzv. samostatným společenstvím účastníků řízení, kdy každý člen takového společenství, které tvoří více účastníků řízení na téže straně sporu, jedná v řízení, a tedy i podává odvolání sám za sebe³⁸³, a tedy o každém z nich soud rozhoduje samostatně. Podal-li odvolání jen některý ze společníků, dochází k oddělení právní moci výroků, které se týkají odvolatele. Jestliže samostatný společník napadne odvoláním jen část rozhodnutí, které se týká jiného společníka, soud jej odmítne z důvodu podání osobou neoprávněnou.³⁸⁴ Naopak v případě tzv. nerozlučného společenství napadení prvoinstančního rozhodnutí jedním společníkem vyvolává právní účinky i vůči všem ostatním, proto zde oddělení právní moci není možné.³⁸⁵

Uvedené výjimky z pravidla, že odklad plné moci se zásadně týká celého výroku napadeného rozhodnutí, však *„neplatí v případě, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právních předpisů*

³⁸² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 1997, sp. zn. 1 Cmo 744/96

³⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 1999, sp. zn. 2 Odon 176/97

³⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1998, sp. zn. 2 Odon 154/97

³⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 1529/08

vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky³⁸⁶. V případě první výjimky tak účinky odvolání dopadají na závislý výrok bez toho, aby byl napaden, jelikož v případě tzv. závislosti výroků je dle § 212 písm. a) OSŘ soud povinen prozkoumat oba takové výroky³⁸⁷. K určení, zda se jedná o závislý výrok, nebo nikoli, je potřeba vycházet z povahy právního vztahu. Proto je např. výrok o náhradě škody vyplývající z neplatného usnesení valné hromady závislý na určení, zda takové usnesení je skutečně neplatné. Zákon např. kogentně určuje způsob zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví dle § 1147 OSŘ³⁸⁸, kde i Ústavní soud potvrdil, že „rozhodnutí odvolacího soudu se vztahuje vždy na celý výrok ve věci a žádná jeho část nenabývá oddělené právní moci“³⁸⁹.

Popsané výjimky se tedy projeví v tom, že ač je odvoláním napaden jen jeden výrok rozhodnutí, právní moci nenabyde ani výrok druhý, který je na něm závislý, nebo výrok, u kterého zákon vyžaduje, aby byl přezkoumán společně s výrokem napadeným.

K efektu tzv. oddělené plné moci dochází nakonec také tehdy, směřuje-li odvolání jen „proti výroku o nákladech řízení, o příslušenství pohledávky, o lhůtě k plnění nebo o předběžné vykonatelnosti rozsudku“³⁹⁰. Nedotčené výroky napadeného rozhodnutí proto právní moci nabydou.

Z judikatury lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém se vyjádřil k suspenzivnímu účinku ve spojitosti s rozhodováním soudu o tzv. eventuálním petitu. Jestliže soud prvního stupně vyhověl tzv. primárnímu petitu a současně zamítl petit eventuální, dojde v důsledku podání odvolání proti rozhodnutí o primárním petitu k odkladu právní moci i ve vztahu k rozhodnutí o petitu eventuálním.³⁹¹

³⁸⁶ § 206 odst. 2 OSŘ

³⁸⁷ NYPL, M. *Rozhodování odvolacího soudu o nenapadeném výroku závislém na výroku napadeném*. Právní rozhledy. 2011, č. 11, str. 409. ISSN 1210-6410

³⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 879/2005

³⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 315/05

³⁹⁰ § 206 odst. 3 OSŘ

³⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2887/2004

6.1.2. Štěpení práva

Dále můžeme v souvislosti se suspenzivním účinkem odvolání hovořit i o tzv. štěpení práva. Jedná se o jev, který nastává, když soud jedním výrokem rozhodne o dělitelném plnění postaveném na jednom skutkovém základě, přičemž odvolání směřuje jen proti části takového výroku a způsobuje tedy rozštěpení původně jednoho práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem. Odpověď na otázku, jak se v této situaci projeví suspenzivní účinek, však není jednoznačná. Jeden názor tvrdí, že pokud odvolání směřuje jen proti části výroku, nelze jako důsledek dispozičního úkonu odvolatele připustit štěpení práva na část výroku, která napadená je, a na část, která napadená není. Opačný názor, se kterým se ztotožňuje i autorka předkládané práce, však štěpení práva připouští s odůvodněním, že se jedná o řešení plně v souladu s dispoziční zásadou, a proto se k napadené části účinky odvolání vztahují, zatímco v nedotčené části výroku se účinky neprojeví. Příznivcem druhého uvedeného názoru je i soudní praxe.³⁹²

Příkladem tzv. štěpení práva může být rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci částku 5 000 Kč a současně část žaloby ohledně zaplacení další částky ve výši 4 000 Kč zamítl. V případě, že žalobce odvoláním napadne zamítavý výrok prvostupňového rozhodnutí, avšak jen co do rozsahu 3 000 Kč, dojde ve vztahu k výroku zamítajícímu částku 4 000 Kč k rozštěpení původně jednotného práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem. Účinky odvolání se tak projeví jen ve vztahu k části zamítavého výroku vztahující se k částce 3 000 Kč, zatímco část výroku ohledně zbylých 1 000 Kč nabyde právní moci.³⁹³

6.2. Devolutivní účinek

Devolutivní neboli odvalovací účinek odvolání spočívá v tom, že odvolání projednává a rozhoduje o něm soud, který je nadřízený soudu prvního stupně, jenž napadené rozhodnutí vydal, a jehož rozhodnutí je pro prvostupňový soud závazné. To

³⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 681/09

³⁹³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1652. ISBN 978-80-7400-107-9

znamená, že o odvolání proti rozhodnutí okresního soudu rozhoduje krajský soud a v případě, že napadené rozhodnutí vydal jako soud prvního stupně soud krajský, funkci apelačního soudu plní příslušný vrchní soud.³⁹⁴ Lze tak mluvit o projevu principu dvouinstančnosti soudního řízení, který je v případě odvolání prolomen nepřipustností odvolání v případech stanovených zákonem, jak bylo již výše popsáno.

Na základě výše uvedeného lze tedy konstatovat, že devolutivní účinek je plně v souladu se smyslem a účelem odvolání jako opravného prostředku, jelikož umožňuje objektivní přezkum napadeného rozhodnutí soudem odlišným od toho, který jej vydal. Proto také § 14 odst. 2 OSŘ zakotvuje zvláštní druh vyloučení soudce pro podjatost, který spočívá v tom, že v rámci odvolacího řízení je z projednání a rozhodnutí o odvolání vyloučen soudce, který se věcí zabýval v rámci prvostupňového řízení.

Devolutivní účinek je spojen s každým odvoláním napadajícím prvostupňové rozhodnutí s výjimkou zákonem stanovených případů, kdy je oprávněn o odvolání rozhodnout prvostupňový soud, který napadené rozhodnutí vydal. Kromě případů níže popsané autoremedury soud prvního stupně také odmítne opožděně podané odvolání³⁹⁵. Vyjma tyto zákonné výjimky dochází vždy k nastoupení devolutivního účinku, a to i v případě, že je potřeba odvolání odmítnout, když je podáno osobou neoprávněnou nebo proti rozhodnutí, proti kterému je nepřipustné³⁹⁶. Toto rozhodnutí totiž společně s rozhodnutím o odvolání v meritu činí výlučně odvolací soud.

6.2.1. Autoremedura

Pojem autoremedura pojmenovává výjimku z devolutivního účinku odvolání, který lze charakterizovat jako opravu napadeného rozhodnutí ve prospěch odvolatele, a to soudem, který jej vydal. Jedná se o institut, který na jedné straně zaručuje efektivní a rychlé rozhodnutí o odvolání³⁹⁷ a na straně druhé chrání práva odvolatele. Je však možné

³⁹⁴ § 10 OSŘ

³⁹⁵ § 208 odst. 1 OSŘ

³⁹⁶ ELIÁŠ, K. *Právní úprava odvolání se zětelem k obchodním věcem*. Právní rozhledy. 1993, č. 4, str. 115. ISSN 1210-6410

³⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3616/2010

uplatnit jej jen v případě, kdy je odvolání přípustné, bylo podáno včas a k tomu oprávněnou osobou.³⁹⁸

Jelikož se jedná o zásadní výjimku oproti běžnému průběhu odvolacího řízení, je přípustnost autoremedury vázána na splnění zákonných předpokladů dle § 210a OSŘ. První podmínkou je, že odvolání musí směřovat proti rozhodnutí z taxativního výčtu stanoveného zákonem. Autoremedura je tak přípustná jen v případě odvolání proti „*usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek nebo usnesení, z něhož nenabyla dosud práva osoba jiná než odvolatel, nebo usnesení, kterým bylo uloženo pořádkové opatření nebo usnesení o odmítnutí žaloby, popřípadě jiného návrhu na zahájení řízení, nebo usnesení o odmítnutí odvolání, nebo rozhodnutí vydané podle části šesté*“³⁹⁹. V praxi se může jednat o situaci, kdy soud uloží účastníkovi řízení povinnost zaplatit soudní poplatek. Ten se však brání odvoláním, ve kterém věrohodně prokáže, že splňuje podmínky pro osvobození od uložené povinnosti. Proto přímo soud prvního stupně může o odvolání rozhodnout a napadené usnesení změnit tak, že povinnost zaplatit soudní poplatek se neukládá. Za usnesení, ze kterého dosud nenabyla práva třetí osoba, lze považovat např. usnesení, kterým soud dle § 138 OSŘ přiznává účastníkovi řízení osvobození od soudních poplatků. Druhým předpokladem uplatnění tohoto institutu je, že soud prvního stupně bez nutnosti postoupení odvolání odvolacímu soudu vyhoví odvolacímu návrhu v plném rozsahu. Jsou-li uvedené předpoklady naplněny, je prvostupňový soud povinen autoremeduru uplatnit. V opačném případě, např. nelze-li vyhovět odvolání v celém rozsahu, věc předloží odvolacímu soudu v souladu se zákonem.⁴⁰⁰

Zvláštním případem autoremedury je i rozhodnutí předsedy senátu nebo samosoudce dle § 374 odst. 3 OSŘ, kdy plně vyhoví odvolání proti rozhodnutí, které vydal soudní komisař, justiční čekatel, asistent soudce nebo pověřený administrativní zaměstnanec

³⁹⁸ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 14 Co 159/2017

³⁹⁹ § 210a OSŘ

⁴⁰⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 787. ISBN 978-80-7400-673-9

anebo vyšší soudní úředník⁴⁰¹. O jisté formě tohoto institutu lze mluvit i v případě zrušení rozsudku pro zmeškání dle § 153b odst. 4 OSŘ.⁴⁰²

V případě, že prvostupňový soud rozhodne o odvolání postupem podle § 210a OSŘ nebo § 374 odst. 3 OSŘ, není jeho rozhodnutí považováno za rozhodnutí odvolacího soudu, ale pořád se jedná o rozhodnutí soudu prvního stupně, které je možné napadnout odvoláním. Avšak jak již bylo zmíněno výše, bránit se nemůže účastník, kterému soud uplatněním autoremedury plně vyhověl, proto toto právo náleží jen ostatním účastníkům řízení. Odvolání by nepřicházelo v úvahu jen tehdy, bylo-li by výsledkem autoremedury rozhodnutí, proti kterému je odvolání nepřípustné.

⁴⁰¹ § 9 odst. 1 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰² JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 72. ISBN 978-80-7598-375-6

7. Vzdání se a zpětvzetí odvolání

Možnost bránit se odvoláním proti rozhodnutí soudu prvního stupně je právem, nikoli však povinností účastníka řízení. Proto mu zákon umožňuje vzdát se odvolání, případně již podané odvolání vzít zpět. Oba úkony jsou projevem dispoziční zásady uplatňované i v odvolacím řízení, jelikož platí, že odvolací soud odvolání projedná a rozhodne o něm jen tehdy, kdy na tom odvolatel trvá.⁴⁰³ Nakonec lze konstatovat, že oba úkony lze uplatnit i v řízení nesporném, jelikož § 28 ZŘS neobsahuje žádnou zvláštní úpravu. Jak vzdání se odvolání, tak i zpětvzetí odvolání může účastník řízení učinit jen částečně, což má za následek, že účinky takového úkonu nastávají také jen ve vztahu k části napadeného rozhodnutí, která byla tímto úkonem zasažena.

7.1. Vzdání se odvolání

Poté, co bylo vyhlášeno (vydáno) rozhodnutí soudu prvního stupně, má účastník řízení za zákonem stanovených podmínek právo napadnout je odvoláním. § 207 odst. 1 OSŘ však současně účastníkovi umožňuje, aby se odvolání vzdal ze předpokladu, že je to účastník, který je jinak oprávněn odvolání podat⁴⁰⁴. To znamená, že oprávněn vzdát se odvolání je účastník, kterému soud napadeným rozhodnutím plně nevyhověl, případně mu byla prvostupňovým rozhodnutím způsobena jiná újma na jeho právech odstranitelná rozhodnutím odvolacího soudu o odvolání. Rovněž se práva na odvolání může vzdát vedlejší účastník, státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, jestliže jsou za zákonem stanovených podmínek oprávněni odvolání podat (viz výše). Práva na odvolání se však nelze vzdát tam, kde účastníkovi vůbec nevzniklo, protože soud první instance rozhodl rozhodnutím, proti kterému je odvolání nepřijatelné, např. v tzv. bagatelní věci nebo v případě, že účastník již odvolání podal. V takovém případě je však ještě může vzít zpět (viz níže).

⁴⁰³ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 155. ISBN 978-80-7400-774-3

⁴⁰⁴ DAVID, L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1109 str. ISBN 978-80-7357-460-4

Vzdání se odvolání musí být učiněno zásadně vůči soudu, a to nejdřív po vydání (vyhlášení) předmětného rozhodnutí, kdy zpravidla předseda senátu vyzve účastníky řízení k vyjádření, zda se odvolání vzdávají, či nikoliv⁴⁰⁵ (v případě, že se rozhodnutí nevyhlašuje, lze se vzdát odvolání po jeho doručení účastníkovi řízení), a nejpozději do doby, než rozhodnutí soudu prvního stupně nabyde právní moci, případně do doby podání odvolání jiným oprávněným účastníkem⁴⁰⁶. Zákon tedy neumožňuje, aby se účastník vzdal svého práva na podání odvolání dřív, než bude znát obsah rozhodnutí soudu prvního stupně. Jestli by tak přesto učinil, je takový úkon neúčinný a v souladu s § 41a odst. 3 OSŘ zůstává právo na podání odvolání účastníkovi zachované.⁴⁰⁷

Přípustné jsou dvě formy vzdání se odvolání. První je možnost vzdát se odvolání přímo v průběhu jednání, při kterém je rozhodnutí vyhlášeno. Účastník tak udělá ústně do protokolu a následně, při skončení daného jednání, soud účastníkovi doručí stejnopis rozhodnutí⁴⁰⁸. Druhou možností je vzdání se odvolání kdykoliv v průběhu odvolací lhůty v písemné formě podání vůči soudu, a to elektronicky nebo v listinné podobě za podmínek dle § 42 OSŘ (viz výše).

Vzdání se odvolání je neodvolatelný procesní úkon, což znamená, že jakmile se účastník práva podat odvolání účinně vzdá, již je nemůže v téže věci proti témuž rozhodnutí podat znovu. Učiní-li tak přesto, jedná se o odvolání podané neoprávněnou osobou, které proto odvolací soud dle § 218 písm. b) OSŘ odmítne.⁴⁰⁹ Nejvyšší soud však připouští, aby bylo vzdání se odvolání jako procesní úkon odvoláno, a to za předpokladu, že jeho procesní účinky ještě nenastaly, a tedy že odvolání vzdání se řádného opravného prostředku dojde soudu nejpozději se samotným vzdáním se odvolání.⁴¹⁰

⁴⁰⁵ § 156 odst. 1 OSŘ

⁴⁰⁶ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250 občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 58. ISBN 978-80-7598-375-6

⁴⁰⁷ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 379. ISBN 978-80-7400-279-3

⁴⁰⁸ § 158 odst. 3 OSŘ

⁴⁰⁹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 60 Co 225/2005

⁴¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

Důsledkem vzdání se odvolání je i ztráta práva na podání odvolání u vedlejšího účastníka, který podporoval toho účastníka, jenž se práva na odvolání vzdal. Nakonec z judikatury Nejvyššího soudu lze vyvodit, že v důsledku vzdání se odvolání (stejně jako při jeho zpětvzetí) je do budoucna vyloučena možnost napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně žalobou pro zmatečnost, jelikož tímto úkonem sám účastník řízení zabránil splnění předpokladu uplatnění tohoto mimořádného opravného prostředku, a to vyčerpáním řádného opravného prostředku.⁴¹¹ To však neplatí, jedná-li se o účastníka, který nebyl schopen samostatného jednání před soudem, a přesto mu nebyl prvostupňovým soudem ustanoven opatrovník, případně mezi zájmy účastníka a jeho opatrovníka existovala kolize, kterou soud prvního stupně neřešil ustanovením opatrovníka nového.⁴¹²

V případě, že se práva na odvolání vzdají všichni oprávnění účastníci řízení, nabývá rozhodnutí prvního stupně právní moci okamžikem, kdy je posledního z nich doručeno písemné vyhotovení rozhodnutí. Dle § 157 odst. 4 OSŘ se taková situace projevuje také v písemném vyhotovení rozhodnutí, v jehož odůvodnění „*soud uvede pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci.*“ K vydání tzv. zjednodušeného rozsudku však může soud přistoupit jen za předpokladu, že se odvolání vzdal účastník, v jehož neprospěch soud rozhodl, a protistraně soud plně vyhověl, proto pro svůj úspěch ve věci nemá právo odvolání podat.

7.2. Zpětvzetí odvolání

Pod zpětvzetím odvolání rozumíme dispoziční úkon odvolatele, jenž je projevem dispoziční zásady ovládající odvolací řízení. Může jej učinit jen k tomu oprávněný účastník řízení a zásadně v průběhu celého odvolacího řízení až do okamžiku, dokud odvolací soud o odvolání nerozhodne, tedy do okamžiku vyhlášení rozhodnutí, případně jeho vydání tam, kde vyhlášení není potřeba. Nevyžaduje se ani souhlas soudu, ani souhlas ostatních účastníků řízení, s výjimkou účastníka tzv. nerozlučného společenství

⁴¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2697/2016

⁴¹² Nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1582/16

(viz níže). Je-li odvolání vzato zpět až po rozhodnutí odvolacího soudu, odvolací soud usnesením rozhodne, že zpětvzetí je neúčinné.⁴¹³

Odvolání lze vzít zpět v zásadě ve stejné formě a s obecnými náležitostmi, jaké zákon vyžaduje pro podání jiného podání, jelikož nepředepisuje žádné náležitosti zvláštní. Takové podání je však považováno za zpětvzetí odvolání jen tehdy, není-li pochyb o jeho obsahu a smyslu.⁴¹⁴

Zpětvzetí odvolání představuje úkon neodvolatelný, proto v důsledku zpětvzetí odvolání odvolatel podle § 207 odst. 2 OSŘ ztrácí možnost uplatnit je znovu⁴¹⁵. Učiní-li tak, soud je odmítne podle § 218 písm. b) OSŘ jako podané osobou neoprávněnou. Výjimku představuje jen situace, kdy po zpětvzetí odvolání bylo vydáno opravné usnesení, jelikož takový zásah do napadeného rozhodnutí může podstatně změnit postavení odvolatele oproti době, kdy vzal odvolání zpět.⁴¹⁶ Po zpětvzetí odvolání nelze ani učinit úkon, kterým by bylo zpětvzetí vzato zpět⁴¹⁷, případně odvoláno poté, co bylo doručeno soudu⁴¹⁸. Lze je odvolat jen za předpokladu, že odvolání dojde soudu nejpozději současně se zpětvzetím.⁴¹⁹

V důsledku zpětvzetí odvolání odvolací soud v rozsahu zpětvzetí zastaví odvolací řízení, a je-li odvolací řízení tímto rozhodnutím ukončeno, rozhodne o nákladech řízení a napadené rozhodnutí nabyde právní moci stejným způsobem, jako by k tomu došlo, kdyby odvolání nebylo podáno vůbec⁴²⁰. (To neplatí v nesporném řízení o určení, zda tu manželství je, či není, o neplatnost manželství⁴²¹, o rozvod manželství⁴²² a obdobně v řízeních ve statusových věcech partnerských⁴²³, kde právní moc napadeného rozhodnutí

⁴¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 26 Cdo 228/2009

⁴¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Cdo 750/2002

⁴¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 716/2003

⁴¹⁶ DAVID, L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1111 str. ISBN 978-80-7357-460-4

⁴¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 846/2001

⁴¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Cdo 750/2002

⁴¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

⁴²⁰ § 222 odst. 1 OSŘ

⁴²¹ § 381 ZŘS

⁴²² § 396 ZŘS

⁴²³ § 399 odst. 2 OSŘ

nastává dnem právní moci usnesení o zastavení řízení). „*Usnesení soudu o zastavení odvolacího řízení nemá na právní moc napadeného rozhodnutí žádný vliv.*“⁴²⁴ Zpravidla tedy rozhodnutí nabyde právní moci zpětně k okamžiku uplynutí odvolací lhůty všem oprávněným účastníkům řízení a společně s právní moci častokrát nabyde i vykonatelnost, což může vést k situaci, že v důsledku zastavení odvolacího řízení se dlužník, který předtím neplnil, dostal automaticky do prodlení.⁴²⁵

Odvolatel však může vzít odvolání zpět také jen v určité části, pak je odvolací řízení zastaveno pouze v rozsahu částečného zpětvzetí odvolání. Přípustné je i to, aby odvolatel vzal zpět odvolání v rozsahu rozhodnutí ve věci samé, ale zachováno bude odvolání proti výroku o nákladech řízení, lhůtě k plnění nebo předběžné vykonatelnosti. Za částečné zpětvzetí odvolání s popsányými důsledky je pak považována i změna již podaného odvolání tím způsobem, že rozhodnutí soudu prvního stupně napadne v užším rozsahu⁴²⁶, což bylo potvrzeno i judikaturou Nejvyššího soudu.⁴²⁷

V případě samostatného společníka pak platí, že zpětvzetí odvolání vyvolá právní účinky jen vůči němu samotnému, proto i napadené odvolání nabyde právní moci jen v té části, která se k němu vztahuje. To však neplatí v případě nerozlučného společenství účastníků řízení. Jak již bylo uvedeno výše, úkon jednoho nerozlučného společníka působí i vůči všem ostatním společníkům, proto Ústavní soud vyvodil, že bez souhlasu ostatních může každý z nich jednat samostatně jen tehdy, kdy je to ke prospěchu ostatních. To však neplatí v případě zpětvzetí odvolání, které způsobuje pro všechny společníky ztrátu práva na nápravu nesprávného rozhodnutí soudu prvního stupně, proto je k takovému úkonu kteréhokoli nerozlučného společníka potřeba souhlasu ostatních společníků⁴²⁸.

⁴²⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 532. ISBN 978-80-7502-298-1

⁴²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 6/2002

⁴²⁶ LAVICKÝ, P. *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení.* Právní rozhledy. 2015, č. 7, str. 256. ISSN 1210-6410

⁴²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1443/2009

⁴²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 1529/08

Nakonec je třeba uvést pravidlo, že rozhodování odvolacího soudu v případě zpětvzetí odvolání má přednost před posuzováním subjektivní legitimace, včasnosti nebo přípustnosti takového odvolání. To znamená, že odvolací soud rozhodne o zastavení odvolacího řízení z důvodu zpětvzetí odvolání místo toho, aby odvolání odmítl jako podané osobou neoprávněnou. To má význam i pro samotného odvolatele v případě, že se jedná o odvolací řízení, které podléhá povinnosti zaplatit soudní poplatek, jelikož při zastavení řízení v důsledku zpětvzetí odvolání před prvním odvolacím jednáním soud prvního stupně zaplacený soudní poplatek odvolateli vrátí.⁴²⁹

7.2.1. *Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení*

Od zpětvzetí odvolání je nutno odlišit zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, ke kterému může za zákonem stanovených podmínek dojít i v průběhu odvolacího řízení, nejpozději však do okamžiku vyhlášení (vydání) rozhodnutí odvolacího soudu⁴³⁰. Jedná se tedy o dispoziční úkon účastníka řízení, který spočívá v tom, že účastník vezme návrh na zahájení řízení zpět poté, co o něm rozhodl soud první instance, ale ještě předtím, než se stane pravomocným, jelikož rozhodnutí soudu první instance bylo napadené odvoláním, jehož suspenzivní účinek brání nabytí právní moci. Je-li však odvolání podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo proti rozhodnutí, proti kterému je nepřipustné, suspenzivní účinek odvolání nenastane, odvolání je potřeba odmítnout, a tudíž nelze přihlídnout ke zpětvzetí návrhu na zahájení řízení.⁴³¹

V důsledku zpětvzetí návrhu na zahájení řízení odvolací soud dle § 222a odst. 1 OSŘ napadené rozhodnutí zruší v rozsahu zpětvzetí žaloby a řízení zastaví, což neplatí jen tehdy, je-li odvolání podáno opožděně, osobou neoprávněnou, případně proti rozhodnutí, proti kterému je odvolání nepřipustné, jelikož přednost má rozhodnutí soudu o odmítnutí

⁴²⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1662. ISBN 978-80-7400-107-9

⁴³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3601/2014

⁴³¹ DAVID, L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, str. 1169 ISBN 978-80-7357-460-4

odvolání⁴³². Jelikož je v tomto případě na rozdíl od zpětvzetí odvolání zrušeno i rozhodnutí soudu prvního stupně, nevzniká překážka rei iudicate a je možné v té samé věci podat nový návrh na zahájení řízení. Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. I. ÚS 264/01 zdůraznil, že „*k účinnému zpětvzetí žaloby musí dojít dříve, než odvolací soud o odvolání rozhodne.*“

Zákon však připouští i situaci, kdy odvolací soud dle § 222a odst. 2 OSŘ rozhodne, že zpětvzetí návrhu na zahájení řízení je neúčinné a nabytí právní moci takového rozhodnutí pokračuje v odvolacím řízení. Důvodem takového postupu je skutečnost, že ostatní účastníci řízení z vážných důvodů s tímto úkonem nesouhlasí, např. bylo-li napadeným rozhodnutím prvního stupně rozhodnuto o jejich úspěchu ve věci⁴³³, případně má-li účastník „*právní nebo jiný (morální, procesně ekonomický apod.) zájem na tom, aby o žalobě bylo meritorně rozhodnuto*“⁴³⁴. Jelikož ale zákon pojem vážné důvody nijak nedefinuje, je na posouzení odvolacího soudu, aby vzhledem k okolnostem daného případu posoudil vážnost důvodů vedoucích k nesouhlasu ostatních účastníků řízení se zpětvzetím návrhu na zahájení řízení.⁴³⁵

⁴³² JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 120. ISBN 978-80-7598-375-6

⁴³³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní.* 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, str. 348. ISBN 978-80-7380-714-6

⁴³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 3615/2009

⁴³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2149/2014

8. Odvolací řízení

Odvolání představuje řádný opravný prostředek, kterým lze napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně, které dosud nenabýlo právní moci. Proto řízení, ve kterém je odvolání projednáno a odvolací soud o něm rozhodne, lze považovat za pokračování řízení, jehož cílem je rozhodnout ve věci pravomocným, a tedy konečným, závazným a nezměnitelným rozhodnutím. Ve smyslu dispoziční zásady je však k zahájení odvolacího řízení zapotřebí vůle účastníka, přičemž k zahájení odvolacího řízení dochází dnem, kdy odvolání došlo soudu⁴³⁶.

*„Důsledkem tohoto pojetí je, že odvolací řízení se zásadně řídí pravidly obecně platnými pro řízení na prvním stupni, neboť je pokračováním řízení nalézacího.“*⁴³⁷ Z povahy odvolacího řízení však plynou i určité odlišnosti oproti řízení prvostupňovému, proto ve smyslu § 211 OSŘ má zvláštní právní úprava před obecnou přednost. Navíc OSŘ obsahuje i ustanovení, jejichž aplikace pro odvolací řízení je přímo vyloučena, a to v § 216 OSŘ. Jedná se v prvním případě o právní úpravu přistoupení a záměny účastníků řízení⁴³⁸, které nejsou možné, jelikož z povahy odvolacího řízení plněním funkce řízení přezkumného vyplývá, že k těmto změnám nemůže dojít až v řízení odvolacím, protože by to znamenalo popření výsledků řízení prvoinstančního⁴³⁹. Nepřípustný v odvolacím řízení je také vzájemný návrh dle § 97 OSŘ, jelikož uplatnění tohoto institutu vyžaduje provádění nového dokazování, což by bylo v rozporu s principem neúplné apelace odvolacího řízení. Co se týče námítky započtení dle § 98 OSŘ, ta je v odvolacím řízení, jak bylo zmíněno výše, přípustná jen ve formě procesní obrany v mezích žalobního petitu, a nikoliv v podobě vzájemné žaloby. V odvolacím řízení rovněž nelze uplatnit ani nový nárok⁴⁴⁰, který má odlišný skutkový základ než nárok původní. Jestli má však uplatňovaný nárok stejný skutkový základ, jedná se o změnu žaloby.⁴⁴¹ Nelze však připustit takovou změnu žaloby, která by již představovala uplatnění nového nároku.

⁴³⁶ § 211 OSŘ ve spojení s § 82 odst. 1 OSŘ

⁴³⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9.*, aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 537. ISBN 978-80-7502-298-1

⁴³⁸ § 92 OSŘ

⁴³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1506/2002

⁴⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2778/2009

⁴⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 5199/2009

Nelze uplatnit ani institut přerušeni řízení v případě, že se účastníci nebo některý z nich nedostaví k jednání⁴⁴². Přerušeni odvolacího řízení je tak možné jen na základě shodného návrhu účastníků řízení.

Dle § 213b OSŘ se i na odvolací soud vztahuje poučovací povinnost dle § 118a OSŘ, kterou lze obecně rozčlenit na čtyři významné dílčí poučovací povinnosti, kterými jsou výzva k doplnění skutkových tvrzení, jestliže účastník neuvedl všechny rozhodné skutečnosti nebo je uvedl neúplně⁴⁴³, výzva k doplnění skutkových tvrzení v situaci, kdy soud věc právně posoudil odlišně od účastníka⁴⁴⁴, výzva k navržení důkazů v případě, že soud zjistí, že účastník tak k prokázání svých skutkových tvrzení dosud neučinil⁴⁴⁵, a nakonec poučení o jiných procesních právech a povinnostech dle § 118a odst. 4 OSŘ v případě, že účastník není právně zastoupen. V případě, že poučovací povinnost si nesplnil soud první instance, je povinen takové poučení poskytnout odvolací soud⁴⁴⁶ a o následně navržené důkazy doplnit dokazování, pokud by se nejednalo o dokazování rozsáhlé (viz níže). Splnění této poučovací povinnosti, ke kterému dochází při odvolacím jednání, však nesmí vést k uplatnění novot v rozporu s § 205a OSŘ nebo § 211a OSŘ⁴⁴⁷ nebo k uplatnění takových procesních práv, které zákon v odvolacím řízení nepřipouští dle § 216 OSŘ.⁴⁴⁸

§ 213b OSŘ ve svém druhém odstavci pak dodává, že dojde-li k porušení poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ soudem první instance, jedná se o vadu řízení jen za předpokladu, že potřeba uvést další skutková tvrzení nebo označit nové důkazy vyplývá z odlišného právního názoru soudu apelačního. Dle názoru Nejvyššího soudu pak *„při splnění těchto předpokladů odvolací soud k této vadě přihlédne, i když nebyla uvedena v odvolání, neboť vždy měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a zákon odvolacímu soudu nedovoluje, aby sám zjednal nápravu, neboť by to v rozporu s § 213b*

⁴⁴² § 216 odst. 3 OSŘ

⁴⁴³ § 118a odst. 1 OSŘ

⁴⁴⁴ § 118a odst. 2 OSŘ

⁴⁴⁵ § 118a odst. 3 OSŘ

⁴⁴⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 804. ISBN 978-80-7400-673-9

⁴⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1747/2015

⁴⁴⁸ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 69. ISBN 978-80-7400-463-6

*odst. 1 vedlo k uplatnění nových skutečností nebo nových důkazů, ač to § 205a o.s.ř. neumožňuje*⁴⁴⁹. V takovém případě pak odvolací soud napadené rozhodnutí zruší dle § 219a odst. 1 OSŘ.⁴⁵⁰

Řízení o odvolání předpokládá účast jak soudu prvního stupně, který napadené rozhodnutí vydal, tak i soudu odvolacího, který o odvolání rozhodne s výjimkou případů tzv. autoremedury popsané výše. Jelikož prvně jmenovaný soud se odvoláním zabývá nejdřív, má svůj význam zákonný požadavek, aby odvolatel své odvolání podal právě u něj. Odvolací řízení pak lze rozdělit na tři základní úseky. První začíná dnem zahájení odvolacího řízení a končí okamžikem, kdy prvoinstanční soud předloží věc odvolacímu soudu. Tato fáze tak probíhá vesměs u soudu první instance. Druhá fáze, odehrávající se před apelačním soudem, trvá až do rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání a následného vypracování jeho rozhodnutí. Ve třetí fázi, označované jako další průběh řízení, se řízení vrací zpět k soudu prvoinstančnímu a zahrnuje doručení rozhodnutí odvolacího soudu, pokud tak neučinil soud apelační, ale také projednání a rozhodnutí věci, jestliže odvolací soud rozhodl o vrácení věci k dalšímu řízení, případně ji postoupil soudu věcně příslušnému.

8.1. Úkony soudu prvního stupně

Hlavním cílem úkonů, které v rámci odvolacího řízení zákon přisuzuje soudu první instance, není věcně posoudit odvolání, ale připravit vše potřebné tak, aby odvolací soud mohl odvolání projednat a rozhodnout o něm co možná nejrychleji a nejefektivněji. Na tomto místě je potřeba uvést, že úkony soudu prvního stupně lze delegovat na vyšší soudní úředníky⁴⁵¹ nebo asistenty soudců⁴⁵² a samotným soudcům tak umožnit věnovat se primárně jejich rozhodovací činnosti.

⁴⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1496/2007

⁴⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4478/2014

⁴⁵¹ § 11 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵² § 36a odst. 5 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudích, ve znění pozdějších předpisů

V první řadě se soud prvního stupně zaměřuje na posouzení toho, jestli bylo odvolání podáno včas v zákonem stanovené lhůtě. Jestliže dojde k závěru, že tomu tak není, je oprávněn odvolání odmítnout pro jeho opožděnost⁴⁵³, a to usnesením, proti kterému se lze bránit odvoláním, a současně rozhodne o náhradě nákladů odvolacího řízení. Toto rozhodnutí prvoinstančního soudu má přednost před jinými způsoby, kterými se odvolání končí, jelikož z hlediska hospodárnosti řízení není smysluplné přezkoumávat napadené rozhodnutí nebo se snažit o odstranění vad odvolání, když ostatně dojde k jeho odmítnutí.⁴⁵⁴ Výjimku tvoří jen rozhodnutí o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, které má před rozhodnutím o odmítnutí odvolání přednost, jelikož v případě zastavení řízení z uvedeného důvodu poplatková povinnost zaniká, avšak při odmítnutí odvolání pro opožděnost se zaplacený soudní poplatek nevrací.⁴⁵⁵ Proto prvoinstanční soud kontroluje, zda byl zaplacen soudní poplatek tam, kde to zákon vyžaduje.

V zásadě lze shrnout, že soudnímu poplatku podléhá odvolání směřující proti meritornímu rozhodnutí soudu, naopak, napadá-li odvolání procesní rozhodnutí, je takové řízení od soudního poplatku osvobozeno. V zákonem stanovených případech může být od povinnosti zaplatit soudní poplatek osvobozen i samotný odvolatel. V případě, že poplatek zaplacený nebyl a odvolatel tak neučinil ve formě kolkových známek vylepených na prvopisu odvolání, a nejedná-li se o případ, kdy je odvolatel nebo řízení od soudního poplatku osvobozeno, prvoinstanční soud odvolatele vyzve k zaplacení soudního poplatku, k čemuž stanoví alespoň patnáctidenní lhůtu. V případě marného uplynutí této lhůty soud odvolací řízení zastaví.⁴⁵⁶ Nelze opomenout ani případy tzv. autoremedury popsané výše v části věnované účinkům odvolání, kdy je soud prvního stupně oprávněn o odvolání rozhodnout, avšak výlučně v mezích a za podmínek stanovených zákonem.

Nenastane-li žádný z uvedených případů, je úkolem soudu prvního stupně v neposlední řadě i přezkum subjektivních a objektivních podmínek přípustnosti odvolání

⁴⁵³ § 208 OSŘ

⁴⁵⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 207. ISBN 978-80-7400-774-3

⁴⁵⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1665. ISBN 978-80-7400-107-9

⁴⁵⁶ § 9 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

a také obecných a zvláštních náležitostí odvolání. Jestliže dojde k závěru, že odvolání trpí vadou, je povinen odvolatele usnesením dle § 43 OSŘ vyzvat k jejímu odstranění. V usnesení soud prvního stupně uvede konkrétní vady, kterými odvolání trpí, a uvede, v čem daná vada spočívá, odvolatele poučí o tom, jak vady odstranit nebo odvolání doplnit⁴⁵⁷, k čemuž určí přiměřenou lhůtu, a nakonec uvede poučení o následcích nesplnění uložené povinnosti. V případě, že se vady odstranit nepovede nebo odvolání podala osoba neoprávněná, případně bylo odvoláním napadeno rozhodnutí, proti kterému je odvolání nepřijatelné, postoupí soud prvního stupně po uplynutí odvolací lhůty všem oprávněným účastníkům řízení věc odvolacímu soudu společně s předkládací zprávou.⁴⁵⁸

Je-li odvolatelem osoba k tomu oprávněná, která odvoláním v zákonem stanovené lhůtě včas napadla rozhodnutí, které odvoláním napadnout lze, a odvolání netrpí žádnými nedostatky, je cílem dalších úkonů soudu prvního stupně připravit jednání před odvolacím soudem. Dle § 210 odst. 1 OSŘ zajistí doručení odvolání ostatním účastníkům řízení za předpokladu, že odvoláním bylo napadeno rozhodnutí soudu ve věci samé.

Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že ve smyslu zachování ústavně zaručeného práva na rovnost účastníků je soud první instance povinen doručit odvolání ostatním účastníkům také v případě, že odvoláním je napaden jen výrok rozsudku o náhradě nákladů řízení.⁴⁵⁹ Směřuje-li odvolání proti nemeritornímu rozhodnutí soudu prvního stupně, je odvolání prvoinstančním soudem doručené jen těm účastníkům, jejichž práv a povinností se napadené rozhodnutí týká, a za předpokladu, že je to vhodné a účelné s ohledem na povahu věci nebo okolnosti případu. Je přitom potřeba posuzovat vždy konkrétní okolnosti daného případu tak, aby případným nedoručením odvolání nedošlo k výraznému zásahu do práv ostatních účastníků. Proto by mělo být odvolání doručeno přesto, že k tomu zákon neukládá povinnost tam, kde je z dosavadního průběhu řízení zřejmé, že protistrana zaujímá nesouhlasný postoj a je tak potřeba umožnit jí vyjádření.⁴⁶⁰ Nakonec, jestliže prvoinstanční soud nesplní svou povinnost a odvolání nedoručí tam,

⁴⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1220/2000

⁴⁵⁸ § 209 OSŘ

⁴⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. IV. ÚS 748/2005

⁴⁶⁰ HRNČIŘÍK, V. *Právo na doručení a projednání odvolání, jež se týká toliko nákladů řízení*. Právní rozhledy. 2009, č. 9, str. 312. ISSN 1210-6410

kde tak učinit měl, a nápravu nesjedná ani soud odvolací, jedná se o procesní vadu, která ve svém důsledku může vést ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu z důvodu porušení práva takového účastníka na spravedlivý proces.⁴⁶¹

Dále pak soud první instance zjišťuje, „*zda jsou splněny podmínky řízení, opatří zprávy a listiny, jichž se odvolatel nebo jiní účastníci dovolávají, a provede i jiná podobná šetření*“⁴⁶². V praxi se tak může jednat o situaci, kdy odvolatel v odvolání namítá, že v dané věci již bylo rozhodnuto, a tedy zde existuje překážka věci rozhodnuté. Soud prvního stupně tak ke spisu připojí spis náležející k věci, na kterou odvolatel poukazuje. Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu, v rámci těchto úkonů soud prvního stupně také zjišťuje, zda po jeho rozhodnutí ve věci nenastaly změny týkající se účastníků řízení, o kterých by měl rozhodnout. Nastaly-li takové změny ještě předtím, než věc předložil odvolacímu soudu, vydá v rámci přípravných úkonů soud první instance usnesení, kterým rozhodne o procesním nástupnictví dle § 107 OSŘ.⁴⁶³ Pozdější judikatura Nejvyššího soudu se však v souladu s faktem, že odvolací řízení je zahájeno již podáním odvolání a že již tímto okamžikem nastává devolutivní účinek, kloní k názoru, že rozhodnutí o procesním nástupnictví vydává odvolací soud i tehdy, kdy byl návrh podán ještě před předložením věci odvolacímu soudu.⁴⁶⁴

Po provedení všech výše uvedených úkonů a šetření předloží soud prvního stupně věc soudu apelačnímu za předpokladu, že již uplynula odvolací lhůta všem oprávněným účastníkům řízení, přičemž v předkládací zprávě uvede, že odvolání bylo podané včas. Závěr o včasnosti odvolání prvostupňový soud dovozuje na základě uvedení data a způsobu podání odvolání.⁴⁶⁵ V praxi se tak děje vyplněním příslušného formuláře předkládací zprávy, která je podepsána příslušným předsedou senátu, případně vyšším

⁴⁶¹ HAVLÍČEK, K. *Odvolání proti usnesení o náhradě nákladů řízení*. Soudce. 2010, č. 3, str. 40. ISSN 1211-5347

⁴⁶² § 210 ods. 2 OSŘ

⁴⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2006, sp. zn. 29 Odo 1048/2005

⁴⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2007, sp. zn. 26 Cdo 272/2007

⁴⁶⁵ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 786. ISBN 978-80-7400-673-9

soudím úředníkem nebo asistentem soudce, který dané úkony činí.⁴⁶⁶ Je nutné, aby byl odvolacímu soudu předán kompletní spis jako jeden celek společně s kopiemi rozhodnutí napadeného odvoláním a samotného odvolání⁴⁶⁷, protože rozhodnutí odvolacího soudu založené na neúplném spise představuje zásah do práva účastníka řízení na spravedlivý proces⁴⁶⁸. Podle názoru autorů komentáře k OSŘ by se v předkládací zprávě měla uvést i informace o zaplacení soudního poplatku, případně odůvodnění, proč prvoinstanční soud nerozhodl o zastavení řízení, přestože soudní poplatek z odvolání nebyl zaplacen.⁴⁶⁹

8.2. Řízení u odvolacího soudu

Jakmile je věc předložena odvolacímu soudu, odvolací řízení se dostává do své pomyslné druhé fáze, v rámci které odvolací soud v úvodu zkoumá, zda soud prvního stupně splnil své povinnosti v rámci přípravné fáze, a najde-li ve spisu pochybení, spis bez jakéhokoli rozhodnutí vrátí prvoinstančnímu soudu se žádostí o doplnění potřebných úkonů, přičemž tento postup je v praxi označován jako *BVV* neboli *bez vyřízení věci*.⁴⁷⁰ Dále odvolací soud zkoumá splnění podmínek přípustnosti odvolání a případnou existenci vad a nedostatků, které by bránily pokračování v řízení. Nesplnění podmínek přípustnosti nebo existence popsanych vad vede odvolací soud k odmítnutí odvolání (viz níže).

Jsou-li splněny podmínky přípustnosti odvolání a jeho náležitosti netrpí vadami, které by bránily dalšímu postupu v řízení, nařídí předseda senátu k projednání odvolání ve smyslu zásady ústnosti a přímosti, která ovládá i odvolací řízení, jednání⁴⁷¹. § 214 odst. 2 OSŘ taxativně vymezuje případy, ve kterých jednání nařízeno být může, obligatorně však nemusí. Jedná se o situace, kdy odvolací soud odvolání odmítá, odvolací řízení přerušuje nebo zastavuje, odvoláním bylo napadeno usnesení soudu prvního stupně,

⁴⁶⁶ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250 občanského soudního řádu podle stavu k l. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 67. ISBN 978-80-7598-375-6

⁴⁶⁷ PJAJČÍKOVÁ, P. *Vedení a předložení spisu z pohledu odvolacího soudu.* Komorní listy. 2011, č. 3, str. 30. ISSN 9771805108000

⁴⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 11. 2005, sp. zn. IV. ÚS 445/04

⁴⁶⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1677. ISBN 978-80-7400-107-9

⁴⁷⁰ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUŠÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 381. ISBN 978-80-7400-279-3

⁴⁷¹ § 214 odst. 1 OSŘ

kterým soud nařídil předběžné opatření, případně se jedná o jiné usnesení, kterým soud nerozhodl ve věci samé. Jednání není třeba nařizovat ani v případě zrušení napadeného rozhodnutí dle § 219a odst. 1 OSŘ a také ani tehdy, směřuje-li odvolání proti výroku o nákladech řízení, lhůtě k plnění nebo předběžné vykonatelnosti. I v těchto případech však předseda senátu odvolacího soudu jednání nařídí, je-li potřeba dostát zásadě přimosti, která se uplatňuje i v rámci odvolacího řízení, a to v případě provádění dokazování.⁴⁷² Není-li naopak potřeba přistoupit k provádění důkazů z důvodu doplnění nebo opakování dokazování a současně odvolacím důvodem je nesprávné právní posouzení věci a účastníci souhlasí, aby byla věc projednána v jejich nepřítomnosti, případně se práva účasti u jednání vzdají, jednání se nenařizuje.⁴⁷³ To však neplatí tehdy, obsahuje-li odvolání kromě nesprávného právního posouzení věci i jiné odvolací důvody.⁴⁷⁴

Z judikatury Ústavního soudu lze na tomto místě zmínit jeho náleze ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 291/08, ve kterém se věnoval otázce odvolání podaného proti výroku rozhodnutí o nákladech řízení. Konstatoval, že přestože v tomto případě zákon neukládá soudu povinnost nařizovat jednání za účelem jeho projednání, v konkrétním případě může tato potřeba vyplynout ze zájmu na ochranu práva na spravedlivý proces. Proto, je-li opis doručen ostatním účastníkům soudem prvního stupně, měl by i odvolací soud umožnit protistraně vyjádřit se k odvolání a za tímto účelem zvážit možnost nařízení jednání. Obdobné závěry lze vyvodit i ve vztahu k ostatním případům, kdy soud může, ale nemusí jednání nařídít, ale i v těchto situacích je potřeba vždy zvážit všechny okolnosti konkrétního případu a možnost nařízení jednání i tam, kde to zákon obligatorně nepožaduje.

Další podmínky pro nařízení jednání před odvolacím soudem vymezuje § 215 OSŘ, který v odst. 1 vyžaduje, aby bylo účastníkům předvolání k jednání doručeno v dostatečném předstihu umožňujícím řádnou přípravu, „*zpravidla nejméně deset dnů přede dnem, kdy se jednání má konat.*“ K jednání jsou předvolávány i další osoby, jejichž účast je nutná, jako např. svědci, tlumočníci, znalci, případně státní zastupitelství nebo

⁴⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2785/07

⁴⁷³ § 214 odst. 3 OSŘ

⁴⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. 33 Odo 276/2004

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. S ohledem na rozsah odvolání však okruh účastníků nemusí být totožný s takovým, jaký byl před soudem první instance. Jelikož ale zákon o desetidenní lhůtě mluví zásadně jen ve vztahu k účastníkům řízení, ostatní zúčastněné osoby lze předvolat i ve lhůtě kratší, dle ustálené praxe ve lhůtě ne kratší než pět dnů.⁴⁷⁵ Předvolání není potřeba doručovat do vlastních rukou, takže k řádnému doručení a začátku běhu lhůty postačuje vhození do schránky.

Po zahájení odvolacího jednání, které je v souladu s § 116 OSŘ až na zákonem stanovené výjimky zásadně veřejné, předseda senátu, případně jiný jím pověřený člen senátu, přednese zprávu, ve které shrne dosavadní průběh jednání a uvede v ní především předmět řízení, stručně popíše napadané rozhodnutí a uplatněné důvody odvolání, jednotlivé procesní úkony, které provedl soud první instance, a také jeho skutkové a právní závěry. Následně mají účastníci řízení právo přednést nebo vyjádřit se k odvolacímu návrhu.

Dále již odvolací soud postupuje přiměřeně podle ustanovení upravujících řízení v prvním stupni, a to včetně poučení právně nezastoupených účastníků o jejich procesních právech a povinnostech⁴⁷⁶. Jednání tedy vede předseda senátu, s jehož souhlasem mohou ostatní členové senátu činit jednotlivé úkony. Předseda senátu taktéž uděluje a odnímá slovo účastníkům. Podstatnou část jednání představuje fáze dokazování nebo opakování důkazů, jestliže k ní v daném případě dochází. Na závěr jednání účastníci shrnou své závěrečné návrhy, ve kterých se vyjádří k provedenému dokazování, ke skutkové i právní stránce věci a vyčíslí výši požadovaných nákladů řízení. Po neveřejné poradě senátu jsou účastníci opětovně svoláni do soudní síně za účelem veřejného vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu. Odvolací jednání je však možné v souladu s § 215 odst. 2 OSŘ ve spojení s § 119 OSŘ odročit. Z judikatury Nejvyššího soudu však pro takový případ vyplývá požadavek odročení za konkrétním účelem, např. zajištění znaleckého posudku.⁴⁷⁷

⁴⁷⁵ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 91. ISBN 978-80-7598-375-6

⁴⁷⁶ § 215 odst. 2 OSŘ ve spojení s § 118a odst. 4 OSŘ

⁴⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 26 Cdo 1196/2000

Důležitou otázkou ve vztahu k odvolacímu řízení je, zda bude odvolací soud provádět dokazování, či nikoliv. Obecně totiž platí, že za zákonem stanovených podmínek může odvolací soud zopakovat nebo doplnit dokazování již provedené soudem první instance, jelikož jak stanovuje § 213 odst. 1 OSŘ, „*odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně.*“ To kromě jiného znamená i to, že odvolací soud nepřihlédne ke skutečnostem, které byly uplatněny v rozporu s pravidly koncentrace řízení, ani ke skutečnostem zjištěným z důkazů provedených v rozporu s koncentrací řízení.⁴⁷⁸

8.2.1. Přezkumná činnost odvolacího soudu

Přezkumná činnost odvolací soudu úzce souvisí se třemi podstatnými náležitostmi odvolání, kterými jsou vymezení odvolacího důvodu, odvolací návrh a určení rozsahu, v jakém se odvolatel domáhá přezkumu napadeného rozhodnutí. Co se týče odvolacího důvodu, je vhodné na tomto místě stručně zopakovat, co již bylo zmíněno výše, a sice že odvolací soud není vázán důvody, pro které odvolatel rozhodnutí soudu prvního stupně napadl⁴⁷⁹, a lze je přezkoumat i z jiných, odvolatelem neuvedených důvodů. Výjimku představují rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání, které sice odvolací soud může přezkoumat i z jiných důvodů, než jsou uvedené v odvolání, přitom se však musí držet mezí stanovených v § 205b OSŘ.⁴⁸⁰ Jak vyplývá z § 212a odst. 5 OSŘ, odvolací soud přihlíží i k vadám zmatečnosti dle § 229 odst. 1 OSŘ, § 229 odst. 2 písm. a) a b) OSŘ a § 229 odst. 3 OSŘ, a to bez nutnosti jejich uplatnění účastníkem řízení. Jiné vady odvolací soud bere v potaz jen tehdy, mohly-li vést k nesprávnému rozhodnutí soudu ve věci samé a v průběhu odvolacího řízení nebylo možné zjednat nápravu.⁴⁸¹ V praxi se může jednat např. o procesní vady doručování nebo nezákonně provedený důkaz.

Další pravidlo přezkumné činnosti odvolacího soudu se vztahuje k usnesením nemeritorní povahy, která může soud přezkoumat i tehdy, jedná-li se o tzv. blankentní

⁴⁷⁸ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1714. ISBN 978-80-7400-107-9

⁴⁷⁹ § 212a odst. 1 OSŘ

⁴⁸⁰ § 212a odst. 4 OSŘ

⁴⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 151/06

odvolání (viz výše). Zásadně však takové rozhodnutí soud přezkoumává jen z důvodů, které se vztahují k tomu, o čem soud první instance rozhodl výrokem napadeného usnesení.⁴⁸² Nemůže tak rozhodovat ve věci samé, jestli přezkoumává jen rozhodnutí procesní povahy.⁴⁸³

Rovněž není odvolací soud vázán ani tzv. kvalitativní stránkou odvolání, tedy odvolacím návrhem. § 221a OSŘ stanovuje, že je možné napadené rozhodnutí zrušit, je-li navrhována změna, nebo naopak změnit, domáhá-li se odvolatel jeho zrušení, což ve své judikatuře potvrdil i Nejvyšší soud⁴⁸⁴. Rovněž Ústavní soud konstatoval, že odvolací návrh nemá nijak zásadní význam.⁴⁸⁵

Jiný přístup však zákon volí ve vztahu k vymezení rozsahu, v jakém je rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním napadené. Touto tzv. kvantitativní stránkou odvolání je odvolací soud zásadně vázán, neboť jak judikoval Ústavní soud, „*nevypořádá-li se odvolací soud s námitkami stěžovatele obsaženými v jeho odvolání, je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné a v konečném důsledku v rozporu s právem na spravedlivý proces*“⁴⁸⁶. Výjimky z vázanosti odvolacího soudu rozsahem napadení taxativně vymezuje § 212 OSŘ, přičemž v takových případech, kdy odvolací soud není návrhem odvolatele vázán, může tak rozhodnutím odvolacího soudu dojít ke zhoršení stavu ve srovnání se stavem založeným napadeným rozhodnutím soudu první instance. Mluvíme tedy o institutu změny k horšímu, označovaném také jako *reformatio in peius*.

Rozsahem, ve kterém se odvolatel domáhá přezkumu napadeného rozhodnutí, není odvolací soud vázán ve třech případech. Prvním z nich je závislost jiného, odvoláním nenapadeného výroku na výroku napadeném, bez kterého nemůže samostatně existovat a následuje jeho osud. Typickým příkladem je výrok o nákladech řízení, o předběžné

⁴⁸² § 212a odst. 6 OSŘ

⁴⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001

⁴⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2784/2004

⁴⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 118/05

⁴⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 10. 2009, sp. zn. I. ÚS 218/09

vykonatelnosti nebo výrok ukládající lhůtu k plnění, který soud přezkoumá i tehdy, nebyl-li napaden, ale je závislý na výroku napadeném.

Ve druhém případě jde o tzv. nerozlučné společenství účastníků čili situaci, kdy ač odvolání podal jen jeden ze společníků, napadeným rozhodnutím soud první instance rozhodl o společných právech nebo povinnostech a rozhodnutí se tak vztahuje na všechny společníky. Proto odvolací soud přezkoumává napadené rozhodnutí i ve vztahu ke společníkům, kteří odvolání neuplatnili, jelikož soud musí rozhodnout jedním výrokem o všech společně. Praktickým příkladem může být rozhodnutí soudu o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví.

Nakonec odvolací soud není vázán kvantitativní stránkou odvolání ani tehdy, kdy „z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky“⁴⁸⁷. Jelikož zásah do rozhodnutí ve vztahu k jednomu účastníkovi se v popsaném případě vždy projeví i ve vztahu k účastníkům ostatním, odvolacímu soudu musí být umožněno přezkoumat napadené rozhodnutí nejen ve vztahu k samotnému odvolateli. V praxi se tak může stát např. v případě rozhodování o náhradě škody způsobené několika škůdci.

Přezkumná činnost odvolacího soudu spočívá zásadně v přezkumu jak skutkovém, tak i právním, ve druhém případě se pak zaměřuje na hmotněprávní posouzení věci, ale i na aplikaci procesněprávních předpisů. Právní úprava přitom odvolacímu soudu v rámci jeho přezkumné činnosti umožňuje zopakovat nebo doplnit dokazování, které provedl soud první instance, jelikož, jak již bylo zmíněno, odvolací soud není vázán skutkovým stavem zjištěným soudem prvoinstančním. Zopakovat důkazy, které již byly provedeny před soudem prvního stupně, může tehdy, jestli se domnívá, že při dokazování v řízení v prvním stupni došlo k formálním chybám, které mohly ovlivnit skutkové závěry soudu. Povinen zopakovat dokazování je vždy, jestli své rozhodnutí chce postavit na odlišných skutkových závěrech. Podle § 213 odst. 2 OSŘ je tomu tak tehdy, pokud výsledkem dokazování mají být odlišná skutková zjištění v důsledku odlišného hodnocení důkazů⁴⁸⁸, případně pokud chce odvolací soud vyvodit skutková zjištění z důkazů, ze kterých soud

⁴⁸⁷ § 212 písm. c) OSŘ

⁴⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 1180/14

první instance žádná skutková zjištění nevyvodil, ale dospěl k nim na základě provedení důkazů jiných⁴⁸⁹, např. prvoinstanční soud důkaz sice provedl, ale neučinil z něho žádný skutkový závěr a opomenul jej v odůvodnění. V případě, že odvolací soud nezopakuje dokazování tam, kde je to potřeba, zatěžuje řízení vadou.

V případě opakování dokazování pak judikatura Nejvyššího soudu připouští, aby odvolací soud dospěl k odlišnému skutkovému závěru bez nutnosti zopakování důkazů předepsaným způsobem a bez současného porušení zásady přímosti u důkazních prostředků, jako jsou listiny nebo znalecký posudek v písemné formě.⁴⁹⁰ Naopak v případě odlišného hodnocení výpovědí účastníků nebo svědků, které byly provedeny před soudem prvního stupně, nelze dokazování zopakovat pouhým přečtením protokolů o výsledku.⁴⁹¹

§ 213 odst. 3 OSŘ umožňuje dále odvolacímu soudu doplnit dokazování také o důkazy neprovedené soudem první instance. Ve smyslu neúplné apelace, na které je právní úprava odvolání v civilním řízení sporném postavena, je to však možné jen v zákonem stanovených případech, a to buď tehdy, kdy se jedná o důkazy, které byly před soudem prvního stupně navrženy v souladu s principy koncentrace řízení, ale tento soud je neprovedl, ale také tehdy, kdy je navrhl odvolatel v odvolání v souladu s § 205a OSŘ nebo jestli je navrhli jiní účastníci řízení shodně za stejných podmínek⁴⁹² (viz výše), ale jak stanovuje § 212a odst. 3 OSŘ vždy výlučně tehdy, byly-li uplatněny⁴⁹³. Nebyly-li uplatněny, odvolací soud k nim nepřihlédne, a to ani tehdy, když vyšly najevo v odvolacím řízení.⁴⁹⁴ Jestli by ale dokazování odvolacího soudu mělo být rozsáhlé a ke skutečnostem, které mají být tímto způsobem prokázány, dosud nebylo provedeno žádné, případně jen nedostatečné dokazování, takový postup odvolacího soudu se neuplatní a napadené rozhodnutí by mělo být zrušeno a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu

⁴⁸⁹ § 213 odst. 3 OSŘ

⁴⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 194/2006

⁴⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2299/2014

⁴⁹² § 211a OSŘ

⁴⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4419/2008

⁴⁹⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 801. ISBN 978-80-7400-673-9

řízení⁴⁹⁵. S tímto názorem se ztotožňuje i odborná veřejnost⁴⁹⁶ a také autorka předkládané práce plně souhlasí s názorem, že odvolací soud by měl být soudem přezkumným, a ne soudem nalézacím. Pro posouzení rozsáhlosti dokazování však není relevantní počet důkazů, které by měly být provedeny, nýbrž rozsah skutečností, ohledně kterých je potřeba takové důkazy vykonat.⁴⁹⁷

Doplnění dokazování tak představuje průlom do dříve nastolené koncentrace řízení, přičemž účastníci mohou opět navrhnout důkazy a případně uvádět nové skutečnosti výlučně ohledně okolností, které jsou předmětem dokazování. Odvolací soud je však musí předem poučit o rozsahu doplnění dokazování, v opačném případě se jedná o porušení jejich práva na spravedlivý proces.⁴⁹⁸

OSŘ v § 213a odst. 1 odvolacímu soudu dále umožňuje, aby provedl i jiné než účastníky navržené důkazy za předpokladu, že to považuje za potřebné ke zjištění skutkového stavu věci a takové důkazy vyplývají z obsahu spisu. Stejně jako v případě opakování dokazování provede takové důkazy odvolací soud sám, přičemž z tohoto důvodu nemůže napadené rozhodnutí zrušit⁴⁹⁹. Naopak jestli se jedná o provádění důkazů navržených účastníky dle § 213 odst. 4 OSŘ, odvolací soud si může sám zvolit, zda důkazy provede sám, nebo prostřednictvím soudu první instance, případně soudu dožádaného.⁵⁰⁰

Na závěr je na místě zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3417/2014, ve kterém Nejvyšší soud ve vztahu k provádění důkazů odvolacím soudem judikoval, že *„dvojinstančnost není obecnou zásadou občanského soudního řízení a už vůbec ne ústavní zásadou vztahující se k občanskému soudnímu řízení. Odvolací soud proto nemůže odmítnout provést za odvolacího řízení jakýkoliv důkaz*

⁴⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 22 Cdo 465/2003

⁴⁹⁶ IŠTVÁNEK, F., SPÁČIL, J. *Quo vadis, dvojinstanční zásado...* Právní rozhledy. 2006, č. 20, str. 730. ISSN 1210-6410

⁴⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1467/2014

⁴⁹⁸ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 245. ISBN 978-80-7400-774-3

⁴⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1467/2014

⁵⁰⁰ § 213a odst. 2 OSŘ

potřebný ke zjištění skutkového stavu věci jen s poukazem na zásadu dvojinstančnosti občanského soudního řízení, jestliže mu ustanovení § 213 odst. 2, 3 nebo 4 o.s.ř. ukládá povinnost takový důkaz provést nebo jestliže může zopakovat důkaz nebo doplnit dokazování o dosud neprovedený důkaz, i když mu zákon v tomto směru povinnost při dokazování neukládá“.

9. Rozhodnutí o odvolání

Zákon odvolacímu soudu umožňuje přijmout poměrně širokou paletu rozhodnutí, jež lze rozdělit do dvou skupin – na rozhodnutí procesní a rozhodnutí meritorní povahy. Do první kategorie lze zařadit rozhodnutí o odmítnutí odvolání a zastavení řízení, případně postoupení věci příslušnému orgánu. Naopak formou meritorního rozhodnutí může odvolací soud napadené rozhodnutí potvrdit, nebo změnit, nebo zrušit a současně věc vrátit soudu prvního stupně nebo jinému příslušnému soudu k dalšímu řízení. Jak již bylo zmíněno výše, může však odvolací soud v zákonem stanovených případech rozhodnout i o připuštění zpětvzetí návrhu na zahájení řízení. Nakonec ještě předtím, než přistoupí odvolací soud k samotnému rozhodnutí o odvolání, může nařídit soudu první instance formou záznamu ve spisu doplnění napadeného rozhodnutí dle § 166 OSŘ, zjistí-li, že soud prvního stupně nerozhodl o části předmětu řízení, o návrhu na předběžnou vykonatelnost nebo o nákladech řízení⁵⁰¹. Obdobně zákon umožňuje odvolacímu soudu nařídit opravu napadeného rozhodnutí dle § 164 OSŘ⁵⁰². Z judikatury lze přitom vyvodit, že odvolací soud nemusí tuto možnost využít, a to s ohledem na rychlost a hospodárnost řízení.⁵⁰³

Z hlediska formy má rozhodnutí odvolacího soudu podobu usnesení, s výjimkou potvrzení nebo změny rozsudku, kdy § 223 OSŘ vyžaduje rozhodnutí ve formě rozsudku. Schválení smíru dle § 220 odst. 2 OSŘ a všechna ostatní rozhodnutí, např. o zastavení řízení, odmítnutí odvolání, potvrzení, změně nebo zrušení usnesení, o znalečném, svědečném, ale i o zrušení rozsudku apod. tak mají formu usnesení. Odvolací soud však nerozhoduje ve formě platebního rozkazu. Z judikatury pak lze vyvodit, že pokud odvolací soud v rozporu se zákonem rozhodne místo usnesení rozsudkem, jedná se sice o procesní vadu, ta však neovlivňuje správnost rozhodnutí.⁵⁰⁴ V případě záměny opačné,

⁵⁰¹ § 222 odst. 2 OSŘ

⁵⁰² § 222 odst. 3 OSŘ

⁵⁰³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 3451/14

⁵⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3254/2012

kdy by odvolací soud rozhodl místo rozsudku usnesením, by vedlo takové pochybení s největší pravděpodobností ke zrušení rozhodnutí nalézacího soudu.⁵⁰⁵

Co se týče doručení rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání, v praxi jej zajišťuje primárně soud prvního stupně, zákon však umožňuje, aby tak udělal přímo soud apelační⁵⁰⁶, který např. doručuje svá rozhodnutí v průběhu odvolacího řízení, jako je např. rozhodnutí o znalečném, svědečném nebo o odměně tlumočnicka. Zmíněná úloha prvoinstančního soudu plyne čistě z praktických důvodů, např. spis v dané věci je veden právě u soudu prvního stupně, u odvolacího soudu je jen v době odvolacího řízení a po jeho skončení je zde jen tzv. sběrný spis, který zahrnuje pouze stejnopisy rozhodnutí obou soudů.

Jelikož OSŘ neobsahuje žádnou zvláštní právní úpravu otázky doručování rozhodnutí odvolacího soudu kromě výše zmíněného § 225 OSŘ, postupuje se přiměřeně dle obecných ustanovení OSŘ.

9.1. Odmítnutí odvolání

Odvolací soud odvolání odmítne dřív, než dojde k jeho věcnému projednání, a to v důsledku nesplnění podmínek přípustnosti odvolání, tedy jestliže je podala osoba, která k tomu není oprávněna⁵⁰⁷, jestliže směřuje proti rozhodnutí, u kterého zákon odvolání nepřipouští⁵⁰⁸ nebo jestliže bylo podáno opožděně a nebylo odmítnuto již soudem prvního stupně⁵⁰⁹. Soud prvního stupně totiž může odvolání posoudit jako včas podané, nicméně odvolací soud jeho názorem není vázán a otázku včasnosti posuzuje definitivně až on. Za tímto účelem může vykonat potřebná šetření sám, případně prostřednictvím soudu první instance nebo soudu dožádaného.

⁵⁰⁵ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 122. ISBN 978-80-7598-375-6

⁵⁰⁶ § 225 OSŘ

⁵⁰⁷ § 218 písm. b) OSŘ

⁵⁰⁸ § 218 písm. c) OSŘ

⁵⁰⁹ § 218a OSŘ

K odmítnutí odvolání dojde také tehdy, trpí-li odvolání vadami, pro které nelze v řízení pokračovat a které nebyly odvolatelem odstraněny přes výzvu soudu prvního stupně dle § 43 OSŘ.⁵¹⁰ V zásadě se však musí jednat o tak zásadní vady odvolání, pro které nelze odvolání věcně projednat. Proto, jak již bylo zmíněno výše v kapitole věnované náležitostem odvolání a jak uvedl i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1927/2001, odvolací soud v odvolacím řízení pokračuje, je-li zřejmé, kdo odvolání podává a které rozhodnutí a v jakém rozsahu napadá. Absence odvolacího důvodu v případě, že je odvoláním napadeno nemeritorní rozhodnutí, nebo absence odvolacího návrhu není překážkou meritorního projednání odvolání. Naopak v případě napadení rozhodnutí ve věci samé je k projednání odvolání nutno odvolací důvod uvést.

§ 220a OSŘ pak pro tento případ navíc stanovuje, že pokud je odmítnuto odvolání, kterým bylo napadeno usnesení o předběžném opatření, a to z důvodu, že napadené usnesení pozbylo účinku, bylo zrušeno v souladu s § 77 odst. 2 OSŘ nebo zaniklo, odvolací soud kromě samotného odmítnutí odvolání současně určí, že usnesení o předběžném opatření bylo nezákonné.

Závěrem je potřeba zmínit ještě § 218c OSŘ, podle kterého o odmítnutí odvolání, stejně jako o zastavení řízení v důsledku zpětvzetí odvolání před zahájením jednání před apelačním soudem, může rozhodnout předseda senátu nebo jiný jím pověřený člen senátu. Smyslem tohoto ustanovení je snaha o urychlení řízení, jelikož se jedná o poměrně jednoduchý úkon, který nevyžaduje rozhodnutí celého senátu. Zároveň se však jedná o právo, a ne povinnost, což znamená, že senát odvolacího soudu tuto možnost může, ale nemusí využít.⁵¹¹

⁵¹⁰ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 380. ISBN 978-80-7400-279-3

⁵¹¹ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 99. ISBN 978-80-7598-375-6

9.2. Zastavení řízení

O zastavení řízení rozhodne odvolací soud v případě, že odvolatel vzal odvolání zpět (k tomu viz výše) nebo soud zjistí nedostatek procesních podmínek řízení, který nelze odstranit, nebo je takový nedostatek neodstranitelný. Odvolací soud může rozhodnout o zastavení odvolacího řízení i tehdy, jestliže soud prvního stupně nezastavil řízení pro nezaplacení soudního poplatku, ač tak učinit měl. V takovém případě vyzve k zaplacení soudního poplatku přímo apelační soud a v případě neuposlechnutí této výzvy řízení zastaví.⁵¹²

9.3. Potvrzení napadeného rozhodnutí

§ 219 OSŘ stanoví, že odvolací soud napadené rozhodnutí potvrdí jen tehdy, je-li ve výroku věcně správné. „*Pojem věcně správné rozhodnutí je třeba chápat tak, že odvoláním napadené rozhodnutí je výsledkem správné aplikace hmotného práva na správně zjištěný skutkový stav bez procesních vad, které by jej mohly ovlivnit.*“⁵¹³ Odvolací soud napadené rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdí i v případě, že jeho právní zjištění jsou sice odlišná od těch, která učinil soud první instance, přesto je výrok rozhodnutí věcně správný ve smyslu správného rozhodnutí o žalobě. Uvedený závěr lze vyvodit i z judikatury Ústavního soudu, který však současně konstatoval, že v takovém případě je potřeba, aby Ústavní soud účastníky v zájmu předvídatelnosti rozhodnutí se svým odlišným právním názorem seznámil a umožnil jim vyjádřit se k němu.⁵¹⁴ V opačném případě by se jednalo o porušení zákazu tzv. překvapivých rozhodnutí a zásady dvojinstančnosti soudního řízení.⁵¹⁵

V důsledku tohoto rozhodnutí odvolacího soudu je účastníkům doručeno rozhodnutí soudu prvního stupně v podobě potvrzené apelačním soudem, které okamžikem doručení nabývá právní moci. Není však vyloučena ani situace, kdy odvolací soud potvrdí jako

⁵¹² § 9 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 542. ISBN 978-80-7502-298-1

⁵¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3330/13

⁵¹⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2015, sp. zn. III. ÚS 2675/15

věcně správnou pouze část napadeného rozhodnutí. V takovém případě může zbytek napadeného rozhodnutí odvolací soud změnit nebo zrušit.

9.4. Změna napadeného rozhodnutí

Změna rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem je jedním z projevů apelačního systému, do kterého je tento řádný opravný prostředek zařazen, a který představuje ukončení řízení meritorním rozhodnutím soudu. Před 1. 4. 2011 obsahoval § 220 OSŘ, který umožňuje odvolacímu soudu napadené rozhodnutí změnit, odstavec třetí, který zakotvoval možnost změny nemeritorního usnesení. Toto ustanovení však bylo nálezem Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09 zrušeno, a tak dnes OSŘ hovoří jen o změně rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé. Na tuto situaci však později reagoval Nejvyšší soud svým usnesením ze dne 26. 9. 2014, sp. zn. 23 Cdo 251/2012, ve kterém konstatoval, že „skutečnost, že Ústavní soud s účinností od 1. 4. 2011 zrušil ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř., nebrání odvolacímu soudu v tom, aby po uvedeném datu případně změnil usnesení soudu prvního stupně, jež není usnesením ve věci samé.“

Odvolací soud ke změně rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, přistoupí vždy tehdy, nejsou-li splněny podmínky ani pro potvrzení, ani pro zrušení napadeného rozhodnutí a současně nastala některá ze tří zákonem stanovených situací vymezených v § 220 OSŘ. Změna napadeného rozhodnutí je možná, dojde-li apelační soud k závěru, že soud první instance správně zjistil skutkový stav, ale nesprávně jej posoudil, v důsledku čehož rozhodl nesprávně⁵¹⁶. Změnit rozhodnutí soudu prvního stupně lze i tehdy, jestliže odvolací soud zopakuje nebo doplní dokazování provedené soudem první instance, v důsledku čehož zjistí skutkový stav tak, že může o věci sám rozhodnout.⁵¹⁷ V neposlední řadě § 220 odst. 2 OSŘ připouští, aby odvolací soud napadené rozhodnutí ve věci samé změnil v případě schválení smíru. Z povahy věci je

⁵¹⁶ § 220 odst. 1 písm. a) OSŘ

⁵¹⁷ § 220 odst. 1 písm. b) OSŘ

totiž obsah smíru uzavřeného mezi účastníky řízení odlišný od rozhodnutí soudu první instance.⁵¹⁸

V této souvislosti je nutno zmínit i nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3725/10, ve kterém potvrdil, že odvolací soud nemůže napadené rozhodnutí změnit z důvodu odlišného hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně bez toho, aniž sám dokazování zopakoval.

9.5. Zrušení napadeného rozhodnutí

Zrušení prvoinstančního rozhodnutí odvolacím soudem by mělo být krajním rozhodnutím, ke kterému odvolací soud přistupuje, není-li možné napadené rozhodnutí ani potvrdit, ani změnit. Tento institut je typický pro opravný systém kasační, a proto by k němu měl odvolací soud v rámci apelačního opravného systému přistupovat výjimečně, a to jen v případech taxativně vymezených v § 219a OSŘ. Odvolací soud tak rozhodnutí soudu první instance napadené odvoláním zruší, jestliže zjistí existenci tak závažných vad, že řízení pro nedostatek podmínek řízení nemělo vůbec proběhnout, nebo jestliže rozhodnutí vydal věcně nepřislušný soud nebo vyloučený soudce. Co se týče rozhodování vyloučeným soudcem, je potřeba zmínit, že i v případě, že nadřízený soud již o otázce vyloučení soudce rozhodl, takové rozhodnutí pro odvolací soud není závazné a tuto otázku může posoudit opětovně a samostatně.⁵¹⁹ Dalším důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí je situace, kdy místo senátu rozhodoval samosoudce nebo senát nebo samosoudce jiný, než určený rozvrhem práce⁵²⁰, případně tu jsou jiné vady, které mohly vést k nesprávnému rozhodnutí ve věci, a současně nebylo možné odstranit je v průběhu řízení před odvolacím soudem. Může se jednat o vady různého charakteru, které však mají společnou vlastnost, že kdyby k nim v řízení nedošlo, výrok napadeného

⁵¹⁸ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 822. ISBN 978-80-7400-673-9

⁵¹⁹ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 104. ISBN 978-80-7598-375-6

⁵²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008

rozhodnutí by byl jiný. Může se jednat např. o vady při dokazování, doručování nebo vady při plnění poučovací povinnosti soudu.

Dalším důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí je jeho nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů nebo nesrozumitelnost. Příkladem nedostatků v odůvodnění rozhodnutí může být rozhodnutí, u kterého není možné určit, jak soud první instance dospěl ke skutkovým a právním závěrům, na kterých své rozhodnutí postavil⁵²¹, např. se nevypořádá s některými tvrzeními účastníků nebo neodůvodní, proč některé důkazy neprovedl, nebo neodůvodní, o které konkrétní důkazy opírá svá skutková tvrzení, případně nevysvětlí, proč z konkrétních důkazů vyvodil své právní závěry. Jak totiž konstatoval i Nejvyšší soud, „z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé“⁵²². Ve vztahu k nesrozumitelnosti lze jako příklad uvést rozhodnutí, jehož nesrozumitelnost vyplývá z množství chyb v podobě záměn jmen, časových, číselných nebo jiných údajů, v důsledku čehož je rozhodnutí nepřezkoumatelné.

Stejným rozhodnutím skončí odvolací řízení i tehdy, jestliže prvoinstanční soud nepřibral za účastníka toho, koho měl, nebo nepokračoval v řízení s procesním nástupcem účastníka řízení, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení. V prvním případě se může jednat například o situaci, kdy na straně žalované měli vystupovat všichni spoluvlastníci, přesto účastníkem řízení byl jen jeden z nich.

Výše uvedené zrušovací důvody vztahuje zákon ke všem rozhodnutím, která lze odvoláním napadnout. § 219a odst. 2 OSŘ však zakotvuje ještě specifický důvod, pro který lze zrušit jen rozhodnutí meritorní povahy, a to tehdy, je-li potřeba vykonat rozsáhlé dokazování dle § 213 odst. 3 nebo 4 OSŘ. Odvolací soud totiž není soudem nalézacím, ale soudem plnícím přezkumnou funkci. Tento zrušovací důvod však platí jen ve vztahu k dokazování, které odvolací soud provádí ve smyslu § 213 odst. 3 a 4 OSŘ, tedy když

⁵²¹ VRCHA, P. *K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení*. Soudní rozhledy. 2004, č. 3, str. 86. ISSN 1211-4405

⁵²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 32 Cdo 3726/2007

provádí důkazy navržené účastníky, a nikoli důkazy nenavržené, které vykonává ve smyslu § 213a odst. 1 OSŘ.

9.5.1. Další průběh řízení

Následný postup po zrušení napadeného rozhodnutí odvolacím soudem je pak určen § 221 OSŘ v závislosti na důvodu zrušení prvoinstančního rozhodnutí. Po zrušení napadeného rozhodnutí odvolacím soudem zákon připouští hned několik možností dalšího postupu řízení. První z nich je zastavení řízení, jestli důvodem zrušení prvoinstančního rozhodnutí byl nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit. Spočívá-li nedostatek podmínek řízení v nedostatku pravomoci soudu, odvolací soud současně postoupí věc jinému orgánu, do jehož pravomoci věc náleží. Vydal-li napadené rozhodnutí soud věcně nepřislušný, může odvolací soud postoupit věc věcně příslušnému soudu nebo soudu zřízenému k projednání a rozhodnutí věcí určitého druhu, kterým může být např. Městský soud v Praze v případě sporů vyplývajících z práv průmyslového vlastnictví⁵²³. Je-li důvodem zrušení rozhodnutí nedodržení závazného právního názoru tam, kde to zákon vyžaduje, nebo řízení trpělo jinými závažnými vadami, může odvolací soud přikázat, aby v dalším řízení věc projednal a rozhodl jiný senát nebo samosoudce téhož soudu, případně jiný soud téhož stupně. Jelikož se v posledně jmenovaném případě jedná o prolomení zásady zákonného soudce, představuje tato možnost mimořádný institut uplatňovaný v zájmu zajištění práva na soudní ochranu a zabránění vzniku dalších průtahů v řízení.⁵²⁴

V případě vrácení věci k dalšímu řízení soudu první instance, který zrušené rozhodnutí vydal, a současně tehdy, když „*nedojde po zrušení napadeného rozhodnutí k podstatné změně skutkového stavu věci*“⁵²⁵, se plně projevuje funkce odvolacího soudu jako soudu přezkumného, jelikož prvoinstanční soud je „*vázán právním názorem odvolacího soudu*“⁵²⁶. Právní názor přitom zahrnuje posouzení jak hmotněprávní, tak

⁵²³ § 39 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁵²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 170/08

⁵²⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, str. 544. ISBN 978-80-7502-298-1

⁵²⁵ § 220 odst. 1 písm. a) OSŘ

⁵²⁶ § 226 odst. 1 OSŘ

procesněprávní stránky věci apelačním soudem. V prvním případě lze mluvit např. o určení právního předpisu, podle kterého bude posuzován zjištěný skutkový stav, v druhém pak např. o posouzení procesních vad při dokazování.

Na tomto místě lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu, který judikoval, že „*soud prvního stupně je vázán právním názorem odvolacího soudu jak při posuzování otázek hmotného práva, tak při aplikaci procesních předpisů, a to včetně pokynů, jak má být dále postupováno po procesní stránce, zejména jaké další důkazy mají být provedeny a jaké procesní vady mají být odstraněny*“⁵²⁷. Jak judikoval i Ústavní soud, smyslem vázanosti nižšího soudu právním názorem soudu nadřízeného je, aby soud prvního stupně věděl nejen to, proč soud odvolací považuje jeho rozhodnutí za vadné, ale aby současně věděl, jakých chyb se má v dalším řízení vyvarovat.⁵²⁸ Může však dojít i k situaci, kdy soud první instance právním názorem odvolacího soudu vázán není. Je tomu tak tehdy, kdy prvoinstanční soud v rámci dalšího řízení doplní dokazování, a tím dojde ke změně skutkového stavu věci. V takovém případě nejen že soud prvního stupně není vázán právním názorem odvolacího soudu, navíc je povinen zaujmout vlastní právní názor v souladu s nově zjištěným skutkovým stavem věci.⁵²⁹ Obdobně vázanost právním názorem odvolacího soudu neplatí, kdy po rozhodnutí apelačního soudu posoudí Nejvyšší nebo Ústavní soud právní otázku podstatnou pro jeho rozhodnutí odlišně od odvolacího soudu.⁵³⁰

Zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem a následné vrácení věci prvoinstančnímu soudu nemá vliv na účinky koncentrace řízení, které nastaly v rámci prvoinstančního řízení. To znamená, že účastníci nemohou v dalším řízení tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy. Výjimky představuje situace, kdy v důsledku odlišného právního názoru apelačního soudu vznikne potřeba poučit účastníky podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ a odvolací soud zruší napadené rozhodnutí dle § 213b odst. 2 OSŘ. Dalším případem prolomení koncentrace je situace, kdy v důsledku poučení odvolacím

⁵²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4616/2009

⁵²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 37/03

⁵²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2015, sp. zn. 28 Cdo 679/2015

⁵³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 727/2008

soudem dle § 213b odst. 1 OSŘ vznikne nutnost provedení rozsáhlého dokazování, a tak odvolací soud napadené rozhodnutí zruší.

Nakonec je potřeba zmínit ještě § 226 odst. 2 OSŘ, který stanovuje, že po zrušení rozhodnutí odvolacím soudem a postoupení věci věcně příslušnému soudu se již otázka věcné příslušnosti považuje za vyřešenou, a proto již nedochází k jejímu přezkumu a rozhodnutí dle § 104a OSŘ. Dále pak dle uvedeného ustanovení platí, že „z výsledků dosavadního průběhu řízení lze při novém projednání věci vycházet pouze z uznání žalovaného a ze shodných skutkových tvrzení účastníků, se souhlasem účastníků lze vycházet také z některých nebo ze všech provedených důkazů.“ Prvoinstanční soud však není povinen opakovat dokazování provedené odvolacím soudem a přistupuje k nim stejně, jako kdyby je vykonal on sám.⁵³¹

⁵³¹ HURDÍK, J. *Náklady občanského soudního řízení a rovný přístup účastníků ke spravedlnosti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, str. 59. ISBN 978-80-7552-087-6

10. Náklady odvolacího řízení

Právní úprava rozhodování o nákladech odvolacího řízení v § 224 OSŘ zakotvuje přiměřenou aplikaci právní úpravy nákladů řízení v rámci řízení před soudem první instance. To znamená, že stejná pravidla pro placení a náhradu nákladů řízení platí i v odvolacím řízení a stejně tak i v řízení před apelačním soudem náklady řízení zahrnují např. náklady účastníků související s jejich právním zastoupením, jejich úslou mzdu, cestovné, ale i svědečné, znalečné, odměnu tlumočnicka, soudní poplatek, v neposlední řadě náklady spojené s odvolacím řízením, jako např. náklady na pořizování kopií různých dokumentů nebo správní poplatky potřebné pro zajištění různých listin apod.⁵³²

Základní pravidlo rozhodování o nákladech v odvolacím řízení spočívá v tom, že odvolací soud rozhoduje o nákladech řízení jen tehdy, je-li jeho rozhodnutím věc definitivně vyřešena. To znamená, že o nákladech řízení rozhoduje v případě potvrzení nebo změny prvostupňového rozhodnutí a také v některých případech zrušení rozhodnutí. Konkrétní rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení však může být různé v závislosti na tom, které z uvedených rozhodnutí učinil.

Potvrdí-li apelační soud rozhodnutí soudu prvního stupně, obecně platí, že rozhodne jen o nákladech řízení odvolacího, jelikož rozhodnutí o nákladech prvostupňového řízení obsažené v napadeném rozhodnutí podléhá jeho schválení společně s rozhodnutím ve věci samé. V praxi se však může stát, že odvolací soud sice potvrdí výrok, kterým soud prvního stupně rozhodl meritorně, v důsledku napadení odvoláním však změní samotný výrok o nákladech prvoinstančního řízení a současně rozhodne i o nákladech odvolacího řízení.

Naopak, změní-li napadené rozhodnutí, rozhodne o nákladech jak řízení prvostupňového, tak i řízení odvolacího. Uvedená situace však může mít za následek radikální změnu procesní situace účastníků za předpokladu, že rozhodnutím odvolacího soudu se mění výsledek sporu ve srovnání s rozhodnutím prvoinstančním. To znamená,

⁵³² § 211 OSŘ ve spojení s § 137 OSŘ

že účastník, kterému byla v důsledku výhry ve sporu v rámci řízení nalézacího přisouzena náhrada nákladů prvoinstančního řízení, je po protichůdném rozhodnutí odvolacího soudu povinen zaplatit náklady řízení protistraně. Jelikož však odvolací soud nemusí změnit napadený výrok úplně, analogicky dle § 142 OSŘ soud rozhoduje dle poměru úspěchu a neúspěchu ve věci, kdy rozhodující je poměr předmětu odvolacího řízení a úspěchu nebo úspěchu ve věci, který je výsledkem odvolacího řízení. Ústavní soud pak zdůrazňuje, že samotné rozhodnutí o náhradě nákladů řízení musí být náležitě odůvodněné; nestačí pouhý odkaz na příslušné zákonné ustanovení.⁵³³

Odvolací soud nerozhoduje o nákladech řízení vůbec tehdy, zruší-li napadené rozhodnutí a věc vrátí k dalšímu řízení soudu prvního stupně nebo jí postoupí věcně příslušnému soudu. Toto rozhodnutí pak náleží soudu, kterému byla věc postoupena. Na druhé straně, jestliže současně se zrušením rozhodnutí řízení zastaví, o nákladech řízení rozhodne, a to opět jak ve vztahu k řízení před soudem prvního stupně, tak i ve vztahu k řízení před soudem apelačním.

V případě, že odvolací soud řízení zastaví, případně odvolání odmítne, rozhodne jen o nákladech odvolacího řízení, proto prvostupňový výrok o nákladech řízení zůstává rozhodnutím apelačního soudu nedotčen. „*Platí potom zásadně, že účastník, který podáním opožděného odvolání zavini, že odvolání muselo být bez věcného projednání odmítnuto, je povinen v případě, že ostatním účastníkům vznikly v odvolacím řízení náklady, nahradit je analogicky podle § 224 odst. 1 ve spojení s § 146 odst. 3 OSŘ.*“⁵³⁴

Existují-li důvody hodné zvláštního zřetele, může i dovolací soud přistoupit k přiměřené aplikaci § 150 OSŘ, a tedy nemusí zčásti nebo úplně přiznat náhradu nákladů řízení, ať již prvoinstančního, odvolacího nebo obou, v závislosti na konkrétní situaci, přičemž soud musí vycházet z posouzení všech okolností daného případu. Přihlíží přitom k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům účastníků, k okolnostem uplatnění

⁵³³ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. US 727/2000

⁵³⁴ JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. str. 124. ISBN 978-80-7598-375-6

nároku před soudem prvního stupně nebo k okolnostem uplatnění odvolání.⁵³⁵ Jelikož má ale toto ustanovení sloužit k odstranění přílišné tvrdosti a dosažení spravedlnosti mezi účastníky řízení, jeho aplikace bez náležitého zjišťování důvodů pro takový postup soudu je postupem svévolným, který je v rozporu s právem na spravedlivé soudní řízení.⁵³⁶

⁵³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2882/2014

⁵³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 237/05

11. Srovnání české a slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu

S ohledem na společnou historii dnešní České a Slovenské republiky, především v podobě společného státu, a tedy i společné právní úpravy trvající po dobu několika desetiletí, lze i dnes identifikovat podobné principy a prvky právních řádů těchto dvou samostatných států. To platí i ve vztahu k právní úpravě samotného institutu odvolání v civilním procesu, která bude na následujících stránkách stručně popsána. Předmětem této části je tedy srovnání základních charakteristických znaků české právní úpravy, která byla v předkládané práci komplexně a detailně analyzována, s právní úpravou odvolání v slovenském civilním procesu (se zaměřením na řízení sporné) a poukázání na jejich nejvýraznější odlišnosti.

Stejně jako v České republice i na Slovensku byl po dlouhá léta základním civilním procesním předpisem zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů⁵³⁷, převzatý z dob společného státu a následně více než osmdesátkrát novelizován, což vedlo k narušení obsahové a logické návaznosti jeho jednotlivých částí. Částečnými novelami se narušovala konzistentnost vnitřní struktury předpisu a jeho přehlednost.⁵³⁸ S účinností od 1. 7. 2016 však došlo k zásadní rekonstrukci slovenského civilního procesu, která byla motivována především nutností odstranit přílišný formalismus OSP, nekoncepční instituty, množství novel a nevhodnost řízení a rovněž snahou dohnat technický pokrok a evropské vývojové trendy.⁵³⁹

Rekonstrukce slovenského civilního procesu si tak kladla za cíl posílit odpovědnost účastníků řízení, která by společně s rychlou, efektivní a spravedlivou ochranou práv a právem chráněných zájmů v rámci zjednodušeného, zrychleného a zefektivněného civilního procesu měla vést ke kvalitnějšímu rozhodování soudů.⁵⁴⁰ Nová slovenská

⁵³⁷ OSP

⁵³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

⁵³⁹ LUKÁČIKOVÁ, P., ZÁMOŽNÍK, J. *Vývojové tendencie princípov civilného procesu po rekonštrukcii civilného práva procesného*. 1. vydání. Trnava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2016. str. 12. ISBN 978-80-224-1568-2

⁵⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

kodifikace civilního procesu je postavená na myšlenkách Franze Kleina, který chápal spor jako sociální zlo, které je potřeba ve veřejném zájmu odstranit co nejrychleji a nejspravedlivěji, a opětovně tak nastolit obecné blaho. Tato tzv. sociální koncepce civilního procesu je legislativně realizována především prostřednictvím ustanovení a institutů, které podporují funkci silného soudce a omezují panství stran a ukládají jim povinnost přednášet skutková tvrzení pravdivě a úplně.⁵⁴¹ Rozhodnutí pro rekodifikaci slovenského civilního procesu je kladně hodnoceno i českou odbornou veřejností, která se ztotožnila s názorem, že OSP představoval již zastaralý právní předpis, který přestal již v devadesátých letech vyhovovat požadavkům moderní a svobodné společnosti, tržního hospodářství a požadavkům práva na spravedlivý proces.⁵⁴²

Samotná rekodifikace slovenského civilního procesu byla provedena nahrazením OSP dvěma samostatnými zákony, a to zákonem č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů⁵⁴³ a zákonem č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů⁵⁴⁴. Proto stejně jako s účinností od 1. 1. 2014 v České republice je i dnes v slovenské právní úpravě upraveno samostatným právním předpisem řízení sporné (na Slovensku označované jako *sporové konanie*) a řízení nesporné (ve slovenské právní úpravě známé jako *mimosporové konanie*). CSP přitom představuje *lex generalis*, jehož obecná právní úprava civilního procesu a sporného řízení se ve smyslu vztahu subsidiarity aplikuje na řízení nesporné jen tehdy, když CMP nestanoví něco jiného.⁵⁴⁵

Obdobně jako česká právní úprava civilního procesu rozlišuje i její slovenský protějšek řádné a mimořádné opravné prostředky v závislosti na právní moci napadeného rozhodnutí. Jediným řádným opravným prostředkem v civilním procesu je i na Slovensku odvolání, upravené v § 355 až § 396 CSP. Na rozdíl od české právní úpravy však CSP rozlišuje kromě odvolání i institut stížnosti, který sice není opravným prostředkem, lze

⁵⁴¹ ŠTEVČEK, M. *Koncepcia civilního procesu v Slovenskej republike*. Justičná revue. 2016, č. 4, str. 472 až 475. ISSN 1335-6461

⁵⁴² WINTEROVÁ, A. *Nový civilní/občanský soudní řád na Slovensku*. Rekodifikace a praxe. 2016, č. 6, str. 4. ISSN 1805-6822

⁵⁴³ CSP

⁵⁴⁴ CMP

⁵⁴⁵ ŠTEVČEK, M, STRAKA, R. a kolektiv. *Přednášky a texty z civilního procesu*. Skriptá. 2. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2018. str. 85. ISBN 978-80-89603-65-7

jej však využít jako prostředek procesní obrany proti usnesení soudu vydanému v civilním procesu.

11.1. Slovenská právní úprava odvolání v civilním procesu

Odvolání představuje jediný řádný opravný prostředek, kterým lze v slovenském civilním procesu napadnout rozhodnutí soudu dřív, než nabyde právní moci a stane se tak konečným, závazným a nezměnitelným. Z hlediska jeho přípustnosti lze mluvit o podmínkách přípustnosti odvolání, a to jak o podmínkách objektivních, vážících se k napadenému rozhodnutí, tak o podmínkách subjektivních, vztahujících se k subjektu, který odvolání uplatňuje.

Odvolání v slovenském civilním procesu lze označit za opravný prostředek univerzální, jelikož v zákonem stanovených případech umožňuje obranu jak proti rozsudkům, tak proti usnesením soudů první instance⁵⁴⁶. Stejně jako v české právní úpravě není odvolání jen proti odůvodnění rozhodnutí přípustné.⁵⁴⁷ Formulace přípustnosti odvolání se však ve vztahu ke dvěma uvedeným formám rozhodnutí soudu od české právní úpravy zásadně liší. Zatímco dle § 201 OSŘ je odvolání přípustné proti rozsudkům i usnesením vždy, pokud to zákon nevylučuje, toto pravidlo platí v slovenském civilním procesu podle § 355 odst. 1 CSP jen pro rozsudky. V důsledku zavedení institutu stížnosti proti usnesení (viz níže), byla zavedena nová koncepce přípustnosti odvolání proti usnesení soudu první instance, které lze nově odvoláním napadnout jen v případech, kdy to zákon explicitně dovoluje.⁵⁴⁸

Výjimku z obecné přípustnosti odvolání proti rozsudku soudu první instance představují jen zákonem stanovené případy. Slovenský civilní proces sice nezná nepřípustnost odvolání v tzv. bagatelních věcech, dle § 356 CSP lze však rozsudek vydaný na základě vzdání se nebo uznání nároku a rozsudek pro zmeškání, označovaný

⁵⁴⁶ Dle § 12 CSP jsou soudy první instance soudy okresní. Krajské soudy plní tuto funkci dle § 31 odst. 1 CSP jen v případě sporů z abstraktní kontroly ve spotřebitelských věcech.

⁵⁴⁷ § 358 CSP

⁵⁴⁸ § 355 odst. 2 CSP

také jako tzv. kontumační rozsudek, napadnout odvoláním výlučně z důvodu nesplnění předpokladů pro jejich vydání. „*Pri kontumačnom rozsudku máme len jeden prostriedok nápravy, a to návrh na zrušenie kontumačného rozsudku. Je potrebné zdôrazniť, že nejde o opravný prostriedok, ale o efektívny prostriedok nápravy.*“⁵⁴⁹ Lze tedy mluvit o právní úpravě velice podobné přístupu českého zákonodárce.

Jak již bylo zmíněno výše, usnesení soudu první instance lze v slovenském civilním procesu napadnout odvoláním jen v případech taxativně stanovených v § 357 CSP, mezi kterými lze najít např. usnesení o zastavení řízení⁵⁵⁰, usnesení o zamítnutí návrhu na doplnění rozsudku⁵⁵¹ nebo usnesení o nároku na náhradu nákladů řízení⁵⁵². Ve smyslu doslovného výkladu § 357 CSP je odvolání ve všech ostatních případech, které nejsou v taxativním výčtu uvedené, nepřipustné a soud je dle § 386 písm. c) CSP odmítne. Okamžik odmítnutí však může nastat dvojím způsobem. Jestliže bude odvoláním napadeno i rozhodnutí ve věci samé, soud první instance dle § 375 CSP předloží odvolání proti usnesení odvolacímu soudu až potom, co je vydáno meritorní rozhodnutí. V opačném případě bude předloženo apelačnímu soudu a odvolacím soudem odmítnuto ihned.⁵⁵³

To však neznamená, že by obrana proti usnesení neuvedenému v § 357 CSP nebyla možná vůbec. Uvedené ustanovení je totiž potřeba vykládat ve vzájemných souvislostech společně s § 375 a § 389 odst. 2 CSP. Napadnout usnesení, které se ve výčtu § 357 CSP nenachází, je možné prostřednictvím odvolání proti meritornímu rozhodnutí, které bude odůvodněno dle § 365 odst. 2 CSP, tedy vadou usnesení, kterou lze podřadit pod některý z odvolacích důvodů dle § 365 odst. 1 CSP a která mohla vést k nesprávnosti rozhodnutí ve věci samé. Tímto způsobem sice není možné napadnout výrok usnesení jako takového,

⁵⁴⁹ ŠTEVČEK, M., STRAKA, R. a kolektiv. *Přednášky a texty z civilního procesu. Skriptá. 2. vydání.* Bratislava: C. H. Beck, 2018. str. 138. ISBN 978-80-89603-65-7

⁵⁵⁰ § 357 písm. a) CSP

⁵⁵¹ § 357 písm. g) CSP

⁵⁵² § 357 písm. m) CSP

⁵⁵³ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNIKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kolektiv. *Civilný sporový poriadok. Komentár.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. str. 1263. ISBN 978-80-7400-629-6

ale lze dosáhnout jeho zrušení dle § 389 odst. 2 CSP.⁵⁵⁴ V rozhodovacím procesu o odvolání je však patrný rozdíl oproti napadení usnesení uvedenému ve výčtu § 357 CSP. Je-li usnesení, proti kterému odvolání je přípustné, napadeno odvoláním, odvolací soud nebude v řízení pokračovat do doby, než o odvolání rozhodne. Naopak o opravném prostředku proti usnesení, proti kterému odvolání přípustné není, odvolací soud nerozhodne ihned, ale počká až do doby, kdy bude rozhodovat o odvolání proti meritornímu rozhodnutí. Z uvedeného vyplývá, že nedojde-li k napadení meritorního rozhodnutí odvoláním, nebude se rozhodovat ani o odvolání proti usnesení, které není uvedené v § 357 CSP. Nastane-li taková situace, odvolací soud může napadené usnesení jen zrušit dle § 389 odst. 2 CSP, pokud zruší i rozhodnutí ve věci samé.⁵⁵⁵

Z hlediska objektivních podmínek přípustnosti odvolání nelze opomenout ani lhůtu k podání odvolání, která shodně jak na Slovensku, tak i v České republice činí 15 dnů a plyne od okamžiku doručení napadeného rozhodnutí, přičemž odvolání se podává u soudu, který napadené rozhodnutí vydal.⁵⁵⁶ „*Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znova od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy.*“⁵⁵⁷ Stejně jako v české právní úpravě je možné odvolání podat ve lhůtě tří měsíců v případě nesplnění poučovací povinnosti soudu nebo v případě špatného poučení o tom, že odvolání je v daném případě nepřípustné.

Co se týče subjektivních podmínek přípustnosti odvolání, dle § 359 CSP je k podání odvolání primárně oprávněna ta strana sporu, v jejíž neprospěch (alespoň částečně) bylo napadené rozhodnutí vydáno. V uvedeném ustanovení lze vidět krok vpřed ve srovnání s právní úpravou českého civilního procesu, která výslovný požadavek, aby byla odvolateli napadeným rozhodnutím způsobena újma, neformuluje a tento požadavek se tak dovozuje z judikatury českých soudů (viz výše). Obdobně jako v české právní úpravě

⁵⁵⁴ LOWY, A., IVANČO, M. *Odvolanie voči pozitívne enumerovaným uzneseniam – krok vpred či vzad?* Justičná revue. 2018, č. 8–9, str. 935 až 936. ISSN 1335-6461

⁵⁵⁵ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNIKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kolektiv. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. str. 1195. ISBN 978-80-7400-629-6

⁵⁵⁶ § 362 odst. 1 CSP

⁵⁵⁷ GEŠKOVÁ, K., SMYČKOVÁ, R., ZÁMOŽNÍK, J. *Repetitóriium civilného procesného práva*. 1. vydání. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2017. str. 143. ISBN 978-80-89635-31-3

může odvolání uplatnit za zákonem stanovených podmínek i vedlejší účastník⁵⁵⁸ a prokurátor (v České republice státní zástupce)⁵⁵⁹, ne však již slovenský ekvivalent českého Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Z § 363 a následujících CSP lze vyvodit, že z hlediska náležitostí klade slovenská právní úprava na odvolání obdobné nároky jako OSŘ. Nevyhnutelnou náležitostí je vymezení rozsahu napadení rozhodnutí soudu první instance a alespoň jeden odvolací důvod, který CSP vymezuje taxativně v § 365 nejen ve vztahu k odvolání směřujícímu proti rozhodnutí ve věci samé, nýbrž obecně pro jakékoliv odvolání. V uvedeném lze spatřovat rozdíl oproti přístupu českého zákonodárce, který umožňuje odvolání proti nemeritornímu rozhodnutí odůvodnit prakticky jakoukoli skutečností prokazující nespokojenost odvolatele (viz výše) a taxativní výčet odvolacích důvodů upravuje jen ve vztahu k odvolání proti meritornímu rozhodnutí. Rekodifikace slovenského civilního procesu přinesla ve vztahu k odvolacím důvodům i výraznou změnu v podobě nového odvolacího důvodu dle § 365 odst. 2 CSP, o kterém již bylo pojednáno výše. K jeho zakotvení došlo „*vzhľadom na výrazne obmedzený prieskum prvoinstančných uznesení odvolacím súdom a v záujme zmiernenia účinkov systému neúplnej apelácie*“⁵⁶⁰. Na rozdíl od české právní úpravy civilního procesu je v slovenském civilním soudním řízení možné odvolací důvody a důkazy k jejich prokázání měnit jen do uplynutí odvolací lhůty⁵⁶¹. Shodně s českou právní úpravou lze ve stejné lhůtě měnit i rozsah napadení.⁵⁶²

Odvolání v slovenském sporném řízení je stejně jako v české právní úpravě vybudováno na principech apelačního systému, konkrétně na zásadách neúplné apelace, což znamená, že novoty lze před odvolacím soudem uplatnit a apelační soud k nim může přihlížet jen za podmínek stanovených v § 366 CSP, přičemž odvolatel je může uvádět,

⁵⁵⁸ § 360 CSP

⁵⁵⁹ § 361 CSP

⁵⁶⁰ SEDLAČKO, F., KOTRECOVÁ, A., FILOVÁ, A. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Odvolanie, sťažnosť a kasačná sťažnosť*. Bulletin slovenskej advokácie. 2016, č. 4, str. 4. ISSN 1335-1079

⁵⁶¹ § 365 odst. 3 CSP

⁵⁶² § 364 CSP

měnit a doplňovat jen do konce odvolací lhůty⁵⁶³, ostatní účastníci řízení mohou k jejich uplatnění přistoupit nejpozději v rámci lhůty pro vyjádření k odvolání⁵⁶⁴.

S neúplnou apelací souvisí i principy koncentrace řízení, které taktéž nejsou slovenskému civilnímu procesu neznámé. Na rozdíl od současné české právní úpravy však CSP rozlišuje koncentraci soudcovskou⁵⁶⁵ a koncentraci zákonnou⁵⁶⁶. „*Sudcovská koncentrácia znamená, že strana musí uplatniť prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas. Tým má súd včas k dispozícii všetky podklady pre rozhodnutie vo veci.*“⁵⁶⁷ O včasnosti uplatnění skutkových tvrzení nebo důkazních návrhů přitom rozhoduje soud, přičemž za včas vykonaný není daný úkon považován, jestliže mohl být z objektivního hlediska vykonán dříve za předpokladu, že by účastník řízení ze subjektivního hlediska jednal s ohledem na hospodárnost a rychlost řízení pečlivě. Současně je soud oprávněn určit lhůtu k uplatnění prostředků procesní obrany nebo útoku. Ke skutečnostem a důkazům, které nebyly uplatněny včas, soud nepřihlédne, především pokud by bylo potřeba nařizovat další jednání nebo činit další úkony soudu. Toto své rozhodnutí odůvodní v meritorním rozhodnutí. „*Sudcovskej koncentrácii teda dominuje individuálne vyhodnotenie procesnej situácie sudcom, s osobitným zameraním sa na procesnú aktivitu sporovej strany a efektívne, zodpovedné a starostlivé plnenie povinností súvisiacich s vedením sporu.*“⁵⁶⁸ Milníkem zákonné koncentrace je pak vyhlášení usnesení o skončení dokazování. Specifikem slovenské právní úpravy koncentrace řízení je vyloučení aplikace zásad koncentrace řízení v tzv. sporech s ochranou slabší strany, kterými jsou spory spotřebitelské, antidiskriminační a individuální pracovněprávní spory, a to ve vztahu k slabší straně. Slabší strana je tak oprávněna uvádět rozhodné skutečnosti a navrhopvat důkazy až do okamžiku vyhlášení rozhodnutí ve věci samé.⁵⁶⁹

⁵⁶³ § 365 odst. 3 CSP

⁵⁶⁴ § 373 odst. 4 CSP

⁵⁶⁵ § 153 CSP

⁵⁶⁶ § 154 CSP

⁵⁶⁷ GEŠKOVÁ, K., SMYČKOVÁ, R., ZÁMOŽNÍK, J. *Repetitóriium civilného procesného práva*. 1. vydání. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2017. str. 77. ISBN 978-80-89635-31-3

⁵⁶⁸ SEDLAČKO, F., FILOVÁ, A. *Rekodifikácia civilního procesného práva: Koncentrácia konania*. Bulletin slovenskej advokácie. 2016, č. 10, str. 5. ISSN 1335-1079

⁵⁶⁹ § 296 CSP, § 312 CSP a § 320 CSP

Odvolací řízení rovněž v podmínkách slovenského civilního procesu předpokládá účast soudu prvního stupně, u kterého se odvolání podává, tak i soudu odvolacího, který odvolání projedná a rozhodne o něm. Na Slovensku, stejně jako v České republice, plní soud první instance spíše roli přípravného orgánu, který pečuje např. o odstraňování vad podání, o doručování odvolání a následných vyjádření, o zaplacení soudního poplatku a nakonec o předložení věci odvolacímu soudu.⁵⁷⁰

Ve vztahu k těmto úkolům je třeba upozornit na § 373 CSP a § 374 CSP, které odlišně od české právní úpravy upravují jeho povinnost doručení odvolání ostatním účastníkům řízení. Zatímco v českém civilním procesu tak soud první instance činí obligatorně v případě, že napadeným rozhodnutím je rozhodnutí meritorní, a v ostatních případech jen, stanovuje-li to zákon, slovenská právní úprava je podrobnější. Předpokládá doručení odvolání ostatním účastníkům řízení ve všech případech a v případě napadení meritorního rozhodnutí navíc zákon předpokládá, že účastníkovi bude uložena povinnost se k odvolání vyjádřit a bude mu k tomu uložena lhůta ne kratší než deset dnů. Po splnění této povinnosti dále soud první instance doručí odvolateli vyjádření protistrany označované jako *replika* a umožní mu vyjádřit se formou tzv. *dupliky* nejpozději ve lhůtě deseti dnů od doručení. K vyjádření odvolatele CSP umožňuje opětovné vyjádření protistrany. „*Ďalšie podania strán sa doručujú, len ak je to potrebné na zachovanie práva na spravodlivý proces.*“⁵⁷¹

Z výše zmíněných úkolů soudu první instance má nemalý význam především zajištění odstranění vad, kterými odvolání trpí. Dle § 373 odst. 1 CSP však soud odvolatele nevyzývá k doplnění odvolacího důvodu, a to ani tehdy, když odvolání žádný

⁵⁷⁰ HORVÁTH, E., ANDRÁŠIOVÁ, A., HENČEKOVÁ, S. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2.*, doplněné a přepracované vydání. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o. 2018. str. 889. ISBN 978-80-8168-945-1

⁵⁷¹ § 374 odst. 3 CSP

odvolací důvod neobsahuje.⁵⁷² „*Odvolacie dôvody by mal odvolateľ uviesť v lehote na podanie odvolania, inak ich už nemôže dopĺňať, rozširovať či meniť.*“⁵⁷³

Rovněž CSP připouští uplatnění institutu autoremedury. Ta je na rozdíl od české právní úpravy přípustná v případě napadení odvoláním jakéhokoli usnesení, nejen ve vztahu k jeho zákonem vymezeným druhům. Rozdíl spočívá i v tom, že zatímco OSŘ předpokládá, že v rámci autoremedury soud prvního stupně napadené rozhodnutí změní, dle CSP se jedná o zrušení napadeného usnesení.

Další rozdíl slovenské právní úpravy odvolání oproti úpravě české spočívá v tom, že soud první instance není oprávněn odvolání odmítnout v případě jeho opožděného podání, jelikož toto rozhodnutí je vyhrazeno soudu apelačnímu. Proto jediným případem jeho rozhodování v odvolacím řízení je výše popsany institut autoremedury.

Odvolacím soudem je v slovenském civilním procesu zásadně soud krajský. Nejvyšší soud plní roli apelačního soudu výlučně v případě rozhodování o odvolání proti rozhodnutí vydanému v řízení ve sporu z abstraktní kontroly ve spotřebitelských věcech⁵⁷⁴. Poměrně zásadní rozdíl představuje otázka vázanosti odvolacího soudu odvoláním v podmínkách slovenského civilního procesu. Zatímco shodně s českou právní úpravou je apelační soud, až na zákonem stanovení výjimky, vázán rozsahem odvolání a naopak není vázán odvolacím petitem, v slovenském odvolacím řízení je odvolací soud vázán i odvolacími důvody. Stejně tak je vázán skutkovým stavem tak, jak jej zjistil prvoinstanční soud s výjimkou případů, kdy doplňuje nebo opakuje dokazování.⁵⁷⁵ *Ex offio* však přihlíží k vadám ve vztahu k procesním podmínkám a k prokázání těchto vad může i bez návrhu provádět dokazování.

⁵⁷² ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNIKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kolektiv. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. str. 1256. ISBN 978-80-7400-629-6

⁵⁷³ PONIŠT. V. *Podanie blanketného odvolania a rozhodovanie o ňom*. Bulletin slovenskej advokácie. 2020, č. 6, str. 20. ISSN 1335-1079

⁵⁷⁴ § 31 odst. 2 CSP

⁵⁷⁵ § 383 CSP

CSP také na rozdíl od OSŘ obsahuje v § 382 ustanovení, dle kterého odvolací soud, jestliže dospěje k závěru, že se na předmětnou věc vztahuje všeobecně závazný právní předpis, který dosud nebyl použit, a je potřeba jej aplikovat, vyzve strany sporu, aby se k jeho případné aplikaci vyjádřili. Cílem této právní úpravy je snaha předcházet tzv. překvapivým soudním rozhodnutím.⁵⁷⁶

Jednání je slovenský odvolací soud povinen dle § 385 odst. 1 CSP nařídit jen ve dvou případech, a to v případě, že je potřeba provádět dokazování nebo když si to vyžaduje důležitý veřejný zájem. Z hlediska rozhodnutí je slovenský odvolací soud stejně jako český oprávněn odvolání odmítnout nebo napadené rozhodnutí potvrdit, změnit nebo zrušit. Potvrdí-li slovenský odvolací soud napadené rozhodnutí soudu první instance, je dle § 387 odst. 3 CSP povinen se v odůvodnění zabývat se podstatnými vyjádřeními uvedenými v odvolání a podstatnými vyjádřeními stran sporu v rámci prvoinstančního řízení, chybí-li takové vypořádání v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Zruší-li napadené rozhodnutí, „*odvolací soud má povinnosť v odôvodnení zrušujúceho rozhodnutia uviesť inštrukcie, ktorými sa má súd prvej inštancei riadiť*“.⁵⁷⁷ S rozhodovací činností odvolacího soudu souvisí další odlišnost slovenské právní úpravy, a sice výslovné zakotvení zásady *reformatio in peius* v čl. 16 odst. 3 CSP, který stanovuje, že „*v konaní o opravnom prostriedku a v ďalšom konaní nemôže byť rozhodnuté nepriaznivejšie pre stranu, ktorá opravný prostriedok uplatnila.*“ Explicitní zakotvení této zásady v české právní úpravě civilního procesu chybí.

Novinkou slovenské právní úpravy, zavedenou v procesu rekodifikace civilního procesu, je v zájmu četnějšího konečného rozhodování odvolacími soudy zavedení tzv. *zásady jednou a dost*. Její podstata je vyjádřena v § 390 CSP a spočívá v tom, že pokud odvolací soud rozhoduje o odvolání proti rozhodnutí soudu první instance, které bylo

⁵⁷⁶ HORVÁTH, E., ANDRÁŠIOVÁ, A., HENČEKOVÁ, S. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2., doplněné a přepracované vydání. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o. 2018. str. 898. ISBN 978-80-8168-945-1

⁵⁷⁷ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNIKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kolektiv. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. str. 1309. ISBN 978-80-7400-629-6

vydáno v dalším řízení poté, co odvolací soud již jednou prvoinstanční rozhodnutí zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení, je apelační soud povinen ve věci rozhodnout meritorně.

Na závěr nelze opomenout ustanovení § 393 CSP a § 394 CSP, která vymezují obsahové náležitosti rozhodnutí odvolacího soudu. Za pozitivní ve smyslu předvídatelnosti soudních rozhodnutí lze považovat především požadavek, aby v případě, že se odvolací soud svým rozhodnutím odkloní od ustálené rozhodovací praxe, takový odklon důkladně odůvodnil. Stejně tak je na tomto místě kladen důraz na transparentnost rozhodování senátu. Jestliže totiž odvolací senát nedospěl k rozhodnutí jednomyslně, může soudce, který nesouhlasí s většinovým rozhodnutím nebo jeho odůvodněním požadovat, aby byl jeho odlišný názor připojen k rozhodnutí a doručený účastníkům řízení.

11.2. Slovenská právní úprava stížnosti v civilním procesu

Stížnost představuje institut, který byl do slovenského civilního procesu zakotven nově v rámci rekonstrukce s účinností od 1. 7. 2016, a to po vzoru zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů, který upravoval stížnost jako řádný opravný prostředek.⁵⁷⁸ Je potřeba zdůraznit, že se nejedná o opravný prostředek, nýbrž o specifický prostředek procesní obrany, jehož cílem je urychlení soudního řízení a odlehčení odvolacím soudům od rozhodování v jednodušších věcech⁵⁷⁹. Je upraven v § 239 CSP až § 250 CSP.

Dle § 239 CSP lze stížnost uplatnit proti usnesení soudu první instance, které vydal soudní úředník⁵⁸⁰ a je potřeba jej doručit dle § 235 odst. 2 CSP. Stížností však nelze napadnout jen odůvodnění takového usnesení. Z hlediska subjektivní přípustnosti může

⁵⁷⁸ HORVÁTH, E., ANDRÁŠIOVÁ, A., HENČEKOVÁ, S. *Civilný sporový poriadok. Komentár. 2.*, doplněné a přepracované vydání. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o. 2018. str. 669. ISBN 978-80-8168-945-1

⁵⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸⁰ Dle § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 549/2003 Z. z., o súdnych úradníkoch, ve znění pozdějších předpisů je soudní úředník státní zaměstnanec, který splňuje předpoklady stanovené zvláštním právním předpisem. Rozlišují se tři druhy státních úředníků, a to vyšší soudní úředník, soudní tajemník a probační a mediační úředník.

stížnost uplatnit jako účastník řízení, v jehož neprospěch bylo napadeným usnesením rozhodnuto, tak prokurátor, který vstoupil do řízení nebo jehož žalobou bylo řízení zahájeno.⁵⁸¹ Stejně jako odvolání lze i stížnost podat ve lhůtě patnácti dnů od doručení napadeného usnesení, a to u soudu, který jej vydal. V této lhůtě může stěžovatel rozšiřovat rozsah napadení usnesení. Je potřeba zdůraznit, že § 245 CSP umožňuje ve stížnosti uplatňovat novoty za předpokladu, že je to se zřetelem na okolnosti a povahu případu možné a účelné. „*Nakol'ko pre sudcu pri rozhodovaní o s'ťažnosti bude rozhodujúci stav, ktorý tu je v čase jej vydania, musí súd prihliadať i na tzv. novoty, ku ktorým došlo po rozhodnutí súdnym úradníkom, okrem toho musí byť zabezpečená aj zvýšená kontrola rozhodnutí, vydaných súdnym úradníkom zo strany sudcu.*“⁵⁸²

Ve smyslu hospodárnosti a efektivity řízení, které jsou hlavním účelem tohoto právního institutu, soud nevyzývá stěžovatele k odstranění vad stížnosti a samotná stížnost nedisponuje devolutivním účinkem (vyznačuje se však účinkem suspenzivním, proto usnesení napadené stížností nenabyde právní moci až do rozhodnutí soudu o stížnosti). Proto o ní rozhoduje soudce soudu první instance, a to zpravidla bez nařízení jednání. Je-li stížnost nedůvodná, soud ji zamítne. V opačném případě napadené usnesení změní nebo zruší, přičemž v druhém případě se věc vrátí soudnímu úředníkovi k dalšímu projednání a rozhodnutí a ten je přitom dle § 250 CSP vázán právním názorem soudu, který byl vysloven ve zrušujícím usnesení.⁵⁸³ Soud o stížnosti rozhodne jen v případech, kdy mu to zákon ukládá, tedy je-li podána včas a k tomu oprávněným subjektem. V opačném případě, kdy je podána opožděně, neoprávněnou osobou nebo trpí vadami, které neumožňují v řízení pokračovat, soud k ní nepřihlíží, přičemž nevydává žádné zvláštní usnesení o odmítnutí stížnosti.⁵⁸⁴ „*Z dôvodu proklamovanej zásady procesnej*

⁵⁸¹ § 240 CSP a § 241 CSP

⁵⁸² ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNIKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kolektiv. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. str. 882. ISBN 978-80-7400-629-6

⁵⁸³ ŠTEVČEK, M. *S'ťažnosť v civilnom sporovom poriadku*. Justičná revue. 2016, č. 5, str. 598. ISSN 1335-6461

⁵⁸⁴ SEDLAČKO, F., KOTRECOVÁ, A., FILOVÁ, A. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Odvolanie, s'ťažnosť a kasačná s'ťažnosť*. Bulletin slovenskej advokácie. 2016, č. 4, str. 5. ISSN 1335-1079

*ekonómie rozhodnutie sudcu o sťažnosti bude rozhodnutím konečným bez možnosti podať proti nemu akýkoľvek ďalší opravný prostriedok.*⁵⁸⁵

Na závěr je nutno zdůraznit, že slovenská právní úprava nepřipouští, aby došlo k vydání usnesení, které lze napadnout jak stížností, tak i odvoláním. Dle § 5 odst. 2 a § 6 odst. 2 zákona č. 549/2003 Z. z., o súdnych úradníkoch, ve znění pozdějších předpisů totiž soudní úředník není oprávněn k vydání rozhodnutí, které lze napadnout odvoláním.

11.3. Komparace české a slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu

Na základě výše uvedené analýzy a srovnání české a slovenské právní úpravy odvolání v civilním procesu lze konstatovat, že přes společnou historii a právní vývoj lze mluvit o právní úpravě velice podobné, byť ne úplně totožné. Přes množství shodných institutů (např. téměř totožný okruh subjektů oprávněných uplatnit odvolání, stejná délka odvolací lhůty nebo možnosti odvolacího soudu, jak o odvolání rozhodnout) lze identifikovat i jisté odlišnosti.

Podstatný rozdíl představuje především vymezení přípustnosti odvolání proti usnesení (viz výše) a s tím související nový institut stížnosti. Tento přístup slovenského zákonodárce lze hodnotit kladně v důsledku jeho pozitivního vlivu na efektivnost a rychlost řízení, jelikož umožňuje odvolacímu soudu zabývat se jen kauzami závažnějšího charakteru za současného zachování práva na soudní ochranu práv účastníka řízení.

Nelze opomenout ani rozdíl v otázce vázanosti slovenského odvolacího soudu odvolacími důvody. Na tomto místě si naopak autorka dovolí být k přístupu CSP kritická. Česká právní úprava, umožňující odvolacímu soudu přezkum napadeného rozhodnutí i z jiných než odvolatelem uvedených důvodů, poskytuje účastníkům řízení větší míru právní ochrany, a to především s poukazem na skutečnost, že množství odvolatelů v praxi není právně zastoupeno advokátem, což může způsobovat obtíže při identifikaci a formulaci vad napadeného rozhodnutí nebo řízení, které mu předcházelo. Slovenská

⁵⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

právní úprava se tak jeví jako příliš přísná, neboť v důsledku právní neznalosti odvolatele může vést k opomenutí vymezení odvolacího důvodu a následnému odepření přezkumu příslušné vady. Naopak inspirativně pro českou právní úpravu lze vnímat ustanovení, které stanovuje, že soud nevyzývá k doplnění odvolacích důvodů, čímž je posílená odpovědnost odvolatele a zvýšená efektivita soudního řízení, byť se v kombinaci s výše zmíněnou vázaností soudu odvolacím důvodem jedná o přístup opět poměrně přísný. Řešením *de lege ferenda* zmírňujícím popsanou přísnost zákona by tak bylo zavedení povinného zastoupení advokátem, případně inspirace českou právní úpravou, kde apelační soud odvolacím důvodem vázán není.

Jako institut přispívající k větší efektivnosti a rychlosti soudního řízení, a tak k dřívějšímu nastolení právní jistoty v právních vztazích, lze vnímat i zásadu jednou a dost. Nejenže umožňuje rychlejší dosažení konečného rozhodnutí ve věci samé, ale také posiluje odpovědnost soudů, které tak mohou k rozhodování přistupovat pečlivěji s vidinou nemožnosti vrácení věci k dalšímu řízení.

Nelze opomenout ani právní úpravu CSP zakotvující požadavky na odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, vypořádání se s odklonem od ustálené judikatury a možnost obeznámení účastníků řízení s odlišným menšinovým názorem přehlasovaného člena senátu. Uvedené ustanovení posilují princip právní jistoty, transparentnosti a předvídatelnosti soudního rozhodnutí.

Na závěr lze konstatovat, že byť slovenská právní úprava odvolání v civilním procesu není dokonalá, tak jako není bezvadná žádná právní regulace, je v mnohém inspirativní a ve srovnání se současnou právní úpravou zakotvenou v nesčetněkrát novelizovaném OSŘ modernější a přispívající k větší efektivitě soudního řízení a posilující odpovědnost účastníků řízení.

Závěr

Cílem mé rigorózní práce bylo prostřednictvím uceleného rozboru problematiky odvolání v civilním řízení sporném (s poukazem na rozdíly uplatňované v řízení nesporném) prokázat podstatný význam tohoto institutu a prezentovat toto značně široké téma co možná nejkompaktněji, a to jak z pohledu aktuální legislativy a právní teorie, tak i z hlediska judikatury českých soudů. Jelikož se jedná o téma široké, snažila jsem se obsáhnout v ucelené a přehledné podobě ty nejpodstatnější otázky, a přitom zdůraznit význam a funkci tohoto řádného opravného prostředku. Nelze však opomenout ani nedostatky právní úpravy, proto předkládaná práce na několika místech poukazuje na možné změny *de lege ferenda*, a to i s pomocí komparace s právní úpravou na Slovensku. V neposlední řadě práce poskytuje pohled na historický vývoj právní úpravy tohoto institutu v českých zemích.

Jedním ze základních práv zaručených Listinou základních práv a svobod je i právo na soudní a jinou právní ochranu, které je kromě jiného realizováno i v civilním řízení poskytujícím ochranu právům a oprávněným zájmům účastníků řízení. Základním smyslem takového řízení je nastolení právní jistoty v právních vztazích, a to pomocí věcně správného a spravedlivého soudního rozhodnutí. Jelikož ale ani v rámci soudní činnosti nelze vyloučit pochybení a selhání lidského faktoru, zajišťuje právě institut opravných prostředků možnost přezkumu rozhodnutí soudu. Ve smyslu principu dělby moci uplatňovaného v demokratických právních státech je tento přezkum zajišťován soudy, které jsou nositeli soudní moci ve státě. Aby byl přezkum napadeného rozhodnutí a řízení, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno, opravdu objektivní, nezájatý a nestranný, provádí jej soud vyšší instance v mezích zákonných pravidel. Analýzou institutu odvolání obsaženou v překládané rigorózní práci bylo prokázáno, že zmíněné záruky práva na soudní ochranu realizované prostřednictvím odvolacího řízení mají v právní úpravě českého civilního procesu nezastupitelný význam a funkci v civilním řízení, jelikož institut odvolání umožňuje chránit právo a spravedlnost před vadnými rozhodnutími, která by v případě neexistence tohoto institutu nemohla být náležitě opravena a neplnila by tak funkci ochrany práv a nastolení právní jistoty v právních vztazích.

Právní úprava obecně rozlišuje opravné prostředky řádné a mimořádné v závislosti na tom, jestli napadené rozhodnutí nabylo právní moci, nebo nikoliv. V případě civilního procesu zakotvuje česká právní úprava existenci jen jednoho řádného opravného prostředku, kterým je právě odvolání. Jedná se o univerzální opravný prostředek, kterým se lze bránit jak proti rozsudkům, tak proti usnesením, jež vydal okresní nebo krajský soud v rámci řízení v prvním stupni, a to za předpokladu, že to zákon nevyklučuje. Uplatnění odvolání pak zákon váže na splnění tzv. subjektivních a objektivních podmínek přípustnosti odvolání. Samotné odvolací řízení předpokládá účast jak soudu, který napadené rozhodnutí vydal a jehož úloha spočívá především v úkonech přípravného charakteru, tak i soudu odvolacího, který se zabývá samotnou přezkumnou a rozhodovací činností. Meritorní rozhodnutí o odvolání může spočívat v potvrzení, změně nebo zrušení napadeného prvoinstančního rozhodnutí.

Ve své rigorózní práci jsem však dospěla i k závěru, že v některých případech je právní úprava odvolání nedokonalá a bylo by vhodné *de lege ferenda* uvažovat o určitých změnách. Jako příklad lze uvést otázku nepřípustnosti odvolání v tzv. bagatelních věcech, kde se může jako problematická jevit hodnota předmětu sporu, dle které se posuzuje otázka bagatelnosti věci a která dnes činí 10 000 Kč. Domnívám se, že zákonodárce by měl přehodnotit výši této hranice, jelikož pro mnoho účastníků řízení se nejedná o částku zanedbatelnou. Vhodnější se dle mého názoru jeví hranice 5 000 Kč, kterou dnes uplatňuje např. i trestní zákoník pro posouzení, jestli se v případě některých skutků jedná o majetkový trestný čin nebo nikoliv. V případě nesnížení částky 10 000 Kč by mohl zákonodárce *de lege ferenda* uvažovat alespoň o připuštění možnosti bránit se v bagatelních věcech proti výroku o náhradě nákladů řízení, tak jako to zákon umožňuje např. ve vztahu k platebnímu rozkazu.

Dále bych rovněž ráda poukázala na problematiku tzv. blanketních odvolání. Současná právní úprava ukládá soudu, aby v případě odvolání bez uvedení odvolacího důvodu formou vyličení konkrétních skutečností, vyzval odvolatele postupem dle § 43 OSŘ k doplnění odvolání. K odmítnutí odvolání směřujícímu proti meritornímu rozhodnutí soudu tak dochází až při nesplnění této povinnosti. Domnívám se, že zákon by měl být na tomto místě přísnější a klást větší důraz na odpovědnost účastníků řízení a

de lege ferenda by neměl připouštět podání neodůvodněného odvolání. Taková právní úprava by nepochybně přispěla k větší rychlosti a efektivitě soudního řízení. Inspirací na tomto místě může být přístup slovenského zákonodárce, který za účelem posílení odpovědnosti odvolatele neumožňuje soudu vyzývat odvolatele k doplnění odvolacího důvodu.

Ve smyslu efektivitě a rychlosti řízení jsem na základě analýz v této práci došla k názoru, že by bylo na místě zvážit možnost povinného právní zastoupení v civilním řízení. Právně vzdělaný zástupce účastníka řízení by se nepochybně lépe orientoval v pravidlech civilního procesu, které mohou být pro laického účastníka řízení nepřehledná. Navíc by se dalo očekávat i zvýšení kvality podání k soudům a také samotného odvolání, což by opět odstranilo nutnost výzvy soudu k odstranění vad nebo doplnění podání a opět by tak šetřilo čas a přibližovalo okamžik meritorního rozhodnutí soudu.

Dalšímu zlepšení právní úpravy odvolání v českém civilním procesu by nepochybně mohla pomoci také inspirace současnou slovenskou právní úpravou civilního procesu, již je v práci věnována závěrečná část a která po rekodifikaci v roce 2016 přešla zásadním modernizačním procesem. Jako příklad lze uvést zásadu jednou a dost, která odvolacímu soudu ukládá povinnost ve věci meritorně rozhodnout za předpokladu, že se jedná o věc, ve které již odvolací soud jednou rozhodl a vrátil ji soudu první instance k dalšímu řízení. Za inspirativní lze považovat i nutnost odůvodnění odklonu odvolacího soudu od ustálené judikatury nebo možnost připojit k rozhodnutí odvolacího soudu odlišné stanovisko člena senátu, který s většinovým rozhodnutím nebo jeho odůvodněním nesouhlasil. Nelze opomenout ani institut stížnosti, která sice není řádným opravným prostředkem, ale jako forma procesní obrany umožňuje za splnění zákonem stanovených podmínek napadnout usnesení soudu první instance. V souvislosti se zakotvením stížnosti tak slovenský zákonodárce omezil přípustnost odvolání proti usnesení, čímž se otevřel prostor pro větší odlehčení odvolacím soudům.

Na závěr bych ráda uvedla, že předkládaná práce se snažila shrnout zpracovávanou problematiku co nejkomplexněji, a tím poukázat na důležitost odvolání jako prostředku

nápravy vadných rozhodnutí a nastolení spravedlnosti a právní jistoty. Současně jsem vyjádřila svůj názor k několika otázkám, u kterých se domnívám, že by bylo na místě zvážit *de lege ferenda* změnu právní úpravy. Uvedenému by mohla pomoci realizaci připravované rekodifikace civilního řízení a přijetí nového civilního soudního řádu místo další novelizace zvyšující nepřehlednost tohoto kodexu, čímž by právní úprava reagovala na vyvíjející se moderní společnost a nahradila by tak právní předpis založený na socialistické koncepci dob dávno minulých.

Seznam zkratek

AGO	Josefínský soudní řád z roku 1781
CMP	zákon č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů
CŘS	zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů
CSP	zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů
KSC	Komunistická strana Československa
OSP	zákon č. 99/1963 Sb., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanská zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ČEŠKA, Z. a kolektiv. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Panorama Praha, 1989, 448 str. ISBN 80-7038-033-0

DAVID, L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 948 str. ISBN 978-80-7357-460-4

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1776 str. ISBN 978-80-7400-107-9

DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 203 str. ISBN 978-80-7400-095-9

FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, 102 str.

GEŠKOVÁ, K., SMYČKOVÁ, R., ZÁMOŽNÍK, J. *Repetitorium civilního procesního práva*. 1. vydání. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2017. 229 str. ISBN 978-80-89635-31-3

HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, 192 str. ISBN 978-80-87212-51-6

HORA, V. *Československé civilní právo procesní. III. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 286 str. ISBN 978-80-7357-540-3

HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: Spolek československých právníků Všehrd, 1947, 622 str.

HORVÁTH, E., ANDRÁŠIOVÁ, A., HENČEKOVÁ, S. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. doplněné a přepracované vydání. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o. 2018. 1020 str. ISBN 978-80-8168-945-1

HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 112 str. ISBN 978-80-7400-463-6

HURDÍK, J. *Náklady občanského soudního řízení a rovný přístup účastníků ke spravedlnosti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 136 str. ISBN 978-80-7552-087-6

JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu podle stavu k 1. 4. 2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019. 288 str. ISBN 978-80-7598-375-6

KUKLÍK, J. a kolektiv. *Vývoj československého práva 1945–1989*. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, 727 str. ISBN 978-80-7201-741-6

LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, 268 str. ISBN 978-80-210-7601-3

LUKÁČIKOVÁ, P., ZÁMOŽNÍK, J. *Vývojové tendencie princípov civilního procesu po rekodifikácii civilního práva procesného*. 1. vydání. Trnava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2016. 133 str. ISBN 978-80-224-1568-2

MALÝ, K. a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003, 673 str. ISBN 80-7201-433-1

SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces: vysokoškolská právní učebnice*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 1997, 728 str. ISBN 80-7201-065-4

SCHELLEOVÁ, I. a kolektiv. *Civilní proces*. 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, a.s., 2006, 1202 str. ISBN 80-86861-09-0

SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 540 str. ISBN 978-80-7400-774-3

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kolektiv. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1627 str. ISBN 978-80-7400-673-9

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kolektiv. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 str. ISBN 978-80-7400-279-3

ŠTEVČEK, M. *Koncepčné, historickoprávne a právnofilozofické kontexty kodifikácie civilního práva procesného*. In SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. a kolektiv. *Právo, obchod, ekonomika*. 2. vydanie. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2016, 619 str. ISBN 978-80-8152-394-6

ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNIKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kolektiv. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1540 str. ISBN 978-80-7400-629-6

ŠTEVČEK, M., STRAKA, R. a kolektiv. *Prednášky a texty z civilního procesu. Skriptá*. 2. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2018. 188 str. ISBN 978-80-89603-65-7

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9., aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 str. ISBN 978-80-7502-298-1

ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kolektiv. *Civilní právo procesní.* 3., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, 621 str. ISBN 978-80-7380-714-6

ZOULÍK, F. *Cesty práva. Výbor statí.* 1. vydání. Praha: CEVRO institut, o. p. s., Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, 308 str. ISBN 978-80-7478-039-4

2. Seznam použitých článků v odborných časopisech

BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené.* Právní rozhledy. 2009, č. 17, str. 611 až 615. ISSN 1210-6410

BUREŠ, J., DRÁPAL, L. *Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?* Právní rozhledy. 1999, č. 3, str. 105 až 114. ISSN 1210-6410

DOLEŽÍLEK, J. *Z nové procesní judikatury Nejvyššího soudu.* Soudní rozhledy. 1999, č. 9, str. 284 až 288. ISSN 1211-4405

DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu.* Právní rozhledy. 2001, č. 9, mimořádná příloha, str. 1 až 24. ISSN 1210-6410

ELIÁŠ, K. *Právní úprava odvolání se zětelem k obchodním věcem.* Právní rozhledy. 1993, č. 4, str. 111 až 117. ISSN 1210-6410

HAMUĚÁKOVÁ, K., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. *Kolektivní ochrana práv v nově navrhované úpravě.* Bulletin advokacie. 2018, č. 12. str. 17 až 22. ISSN 1210-6348

HAVLÍČEK, K. *Odvolání proti usnesení o náhradě nákladů řízení*. Soudce. 2010, č. 3, str. 39 až 40. ISSN 1211-5347

HRNČIŘÍK, V. *Právo na doručení a projednání odvolání, jež se týká toliko nákladů řízení*. Právní rozhledy. 2009, č. 9, str. 312 až 317. ISSN 1210-6410

IŠTVÁNEK, F., SPÁČIL, J. *Quo vadis, dvojinstanční zásado...* Právní rozhledy. 2006, č. 20, str. 727 až 730. ISSN 1210-6410

JIRSA, J. *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*. Právní rozhledy. 2011, č. 5, str. 153 až 163. ISSN 1210-6410

JIRSA, J. *Perspektivy českého civilního procesu*. Právní rozhledy. 2008, č. 12, str. 427 až 434. ISSN 1210-6410

JIRSA, J. *Proč bychom se souhrnné novely báli? (aneb – existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)*. Bulletin advokacie. 2009, č. 6, str. 21 až 27. ISSN 1210-6348

JURÁŠ, M. *Působnost civilněprocesních předpisů a příslušnost soudů po 1. 1. 2014*. Právní rozhledy. 2014, č. 3, str. 88 až 94. ISSN 1210-6410

LAVICKÝ, P. *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*. Právní rozhledy. 2015, č. 7, str. 253 až 260. ISSN 1210-6410

LAVICKÝ, P. *K chystaným změnám občanského soudního řádu*. Rekodifikace a praxe. 2013, č. 3, str. 4 až 8. ISSN 1805-6822

LAVICKÝ, P. *Nová úprava nesporných řízení*. Rekodifikace a praxe. 2013, č. 11, str. 2 až 3. ISSN 1805-6822

LAVICKÝ, P., DVOŘÁK, B. *Pro futuro*. Právní rozhledy. 2015, č. 5, str. 153 až 159. ISSN 1210-6410

LOCKENBAUER, J. *Odvolací soud v řízení o bagatelních věcech*. Právní rozhledy. 2012, č. 10, str. 369 až 370. ISSN 1210-6410

LOWY, A., IVANČO, M. *Odvolanie voči pozitívne enumerovaným uzneseniam – krok vpred či vzad?* Justičná revue. 2018, č. 8–9, str. 931 až 948. ISSN 1335-6461

MACKOVÁ, A. *Nad novelou občanského soudního řádu*. Bulletin advokacie. 1994, č. 1, str. 5 až 9. ISSN 1210-6348

MACKOVÁ, A. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie. 2000, č. 8, str. 24 až 38. ISSN 1210-6348

MAŘÁDEK, D. *Glosa k novým skutečnostem a důkazům v režimu neúplné apelace*. Právní rozhledy. 2017, č. 6, str. 218 až 220. ISSN 1210-6410

MIKULCOVÁ, L. *Neúplná apelace podle občanského soudního řádu ve světle občanského práva hmotného*. Právní rozhledy. 2003, č. 5, str. 241 až 246. ISSN 1210-6410

NYPL, M. *Rozhodování odvolacího soudu o nenapadeném výroku závislém na výroku napadeném*. Právní rozhledy. 2011, č. 11, str. 408 až 410. ISSN 1210-6410

PAVLÍČEK, T. *Některé aspekty odvolání v bagatelních věcech*. Soudní rozhledy. 2014, č. 3, str. 85 až 88. ISSN 1211-4405

PJAJČÍKOVÁ, P. *Vedení a předložení spisu z pohledu odvolacího soudu*. Komorní listy. 2011, č. 3, str. 28 až 30. ISSN 9771805108000

PONIŠT, V. *Podanie blanketného odvolania a rozhodovanie o ňom*. Bulletin slovenskej advokácie. 2020, č. 6, str. 14 až 20. ISSN 1335-1079

REMEŠ, J. *Námitka započtení vznesená až po koncentrácii řízení (a v odvolacím řízení)*. Soudce. 2020, č. 2, str. 16 až 22. ISSN 12115347

SEDLÁČEK, M. *Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy*. Právní rozhledy. 2020, č. 10, str. 357 až 363. ISSN 1210-6410

SEDLAČKO, F., KOTRECOVÁ, A., FILOVÁ, A. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Odvolanie, sťažnosť a kasačná sťažnosť*. Bulletin slovenskej advokácie. 2016, č. 4, str. 4 až 9. ISSN 1335-1079

SEDLAČKO, F., FILOVÁ, A. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Koncentrácia konania*. Bulletin slovenskej advokácie. 2016, č. 10, str. 4 až 7. ISSN 1335-1079

SVOBODA, K. *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže*. Bulletin advokacie. 2009, č. 3, str. 22 až 23. ISSN 1210-6438

ŠTEVČEK, M. *Koncepcia civilneho procesu v Slovenskej republike*. Justičná revue. 2016, č. 4, str. 466 až 479. ISSN 1335-6461

ŠTEVČEK, M. *Sťažnosť v civilnom sporovom poriadku*. Justičná revue. 2016, č. 5, str. 594 až 602. ISSN 1335-6461

VLK, V. *Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. pokusem o opravu o. s. ř.* Bulletin advokacie. 2009, č. 11, str. 39 až 43. ISSN 1210-6348

VRCHA, P. *K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení*. Soudní rozhledy. 2004, č. 3, str. 85 až 89. ISSN 1211-4405

WALTR, R. *Nová právní úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu*. Právní zpravodaj. 2005, č. 2, str. 1 až 6. ISSN 1212-8694

WINTEROVÁ, A. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4, str. 8 až 23. ISSN 1210-6348

WINTEROVÁ, A. *K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky)*. Právní rozhledy. 2012, č. 23 až 24, str. 836 až 840. ISSN 1210-6410

WINTEROVÁ, A. *Nový civilní/občanský soudní řád na Slovensku*. Rekodifikace a praxe. 2016, č. 6, str. 3 až 4. ISSN 1805-6822

ZÁRUBA, J. *Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu*. Státní zastupitelství. 2014, č. 6, str. 8 až 13. ISSN 1214-3758

ZOULÍK, F., DVOŘÁK, B. *K vývoji a perspektivám českého civilního procesu*. Právní fórum. 2009, č. 1, str. 1 až 5. ISSN 1214-7966

ZUKAL, M. *Dovolací řízení: kasace, nebo revize?* Právní rozhledy. 2018, č. 3, str. 103 až 107. ISSN 1210-6410

3. Seznam použitých internetových zdrojů

<http://www.beck-online.cz/>

<http://nalis.usoud.cz/Search/Search.aspx>

<https://www.noveaspi.cz/>

<https://www.noveaspi.sk/>

<https://www.nrsr.sk/>

<http://www.nsoud.cz/>

4. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 111/1895 ř. z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 217/1896 ř. z., jímž se vydávají předpisy o obsazování, vnitřním zařízení a jednacím řádě soudů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/1896 ř. z., o zavedení živnostenských soudů a soudnictví ve sporech ze živnostenského poměru pracovního, učednického a námezdního, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnávací a odpůrcí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 105/1947 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o soudní organizaci a o příslušnosti a řízení v občanských věcech právních

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 49/1973 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

Zákon č. 263/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 202/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 549/2003 Z. z., o súdnych úradníkoch, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

Nariadení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Dekret prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v zemích České a Moravskoslezské

5. Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 183/67

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 1968, sp. zn. Pls 6/67

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. Cpj 159/79

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1199/96

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1998, sp. zn. 2 Odon 154/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 61/98

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 10. 1999, sp. zn. II. ÚS 142/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1580/2008

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 1997, sp. zn. 1 Cmo 744/96

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 12. 1997, sp. zn. 6 A 29/96-25

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1998, sp. zn. 20 Cdo 917/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 1999, sp. zn. 2 Odon 176/97

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 26 Cdo 1196/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2323/1999

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1473/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1220/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1520/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1910/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. US 727/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 846/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1113/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2001, sp. zn. 26 Cdo 503/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2722/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1760/2001

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 11 Cmo 294/2001

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. I. ÚS 264/01

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 6/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 433/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 700/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 473/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2003, sp. zn. 26 Cdo 8/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 22 Cdo 465/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Cdo 750/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 716/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1927/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odp 879/2002

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. III. ÚS 150/03

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 26 Cdo 669/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1820/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1506/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2637/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 627/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. 29 Odo 377/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 37/03

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2784/2004

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2887/2004

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 60 Co 225/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. 33 Odo 276/2004

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 11. 2005, sp. zn. IV. ÚS 445/04

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 431/2003

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 125/05

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 237/05

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 118/05

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 315/05

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 879/2005

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 151/06

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. IV. ÚS 748/2005

Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 96/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2006, sp. zn. 29 Odo 1048/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 260/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 194/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1496/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2007, sp. zn. 26 Cdo 272/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2983/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 100/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 727/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3444/2008

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 1980/08

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2785/07

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 32 Cdo 3726/2007

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 26 Cdo 228/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4419/2008

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2012/08

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 10. 2009, sp. zn. I. ÚS 218/09

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 681/09

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3866/2009

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1316/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 604/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1443/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 3615/2009

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 170/08

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2529/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2778/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 29 Cdo 735/2009

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 291/08

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 32 Cdo 170/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 20 Cdo 35/2009

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 31 Co 45/2011

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3725/10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4616/2009

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 3518/11

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 11 Cmo 285/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 5199/2009

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 498/12

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1566/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3616/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 1529/08

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4131/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2402/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 4129/12

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4407/2013

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. 93 Co 7/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 30 Cdo 368/2014

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 23 Co 156/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3254/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2014, sp. zn. 23 Cdo 251/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3417/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3601/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 28 Cdo 3204/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2149/2014

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 12. 2014, sp. zn. 43643/10

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 3451/14

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2186/14

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3330/13

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 1180/14

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1467/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2299/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2882/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4478/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2015, sp. zn. 28 Cdo 679/2015

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1747/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 369/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3651/2015

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2015, sp. zn. III. ÚS 2675/15

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 2018/15

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. 8 Cmo 9/2016

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2172/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 ICdo 30/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3986/16

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3347/2016

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 14 Co 159/2017

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1582/16

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3075/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2697/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4182/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4806/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 314/2019

6. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

Důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který byl rozeslán poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR jako sněmovní tisk 736/0

Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, který byl rozeslán poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR jako sněmovní tisk 775/0

Odvolání v civilním procesu

Abstrakt

Předkládaná rigorózní práce se věnuje problematice odvolání v civilním procesu s důrazem na řízení sporné. Jedná se o jediný řádný opravný prostředek, který lze dle platné právní úpravy v civilním řízení uplatnit.

Z hlediska systematiky je práce členěna na jedenáct částí, které se pak z hlediska přehlednosti a logického členění rozebírané problematiky dále rozdělují na kapitoly a ty následně na body.

Dvě úvodní části jsou věnované obecnějším úvahám o zvoleném tématu. První z nich obsahuje úvod do problematiky přezkumu soudních rozhodnutí, konkrétně se zaměřuje na obecný výklad otázek opravného řízení, opravných systémů, a nakonec rozčlenění opravných prostředků na řádné a mimořádné. Druhá část se zaměřuje na historický vývoj právní úpravy odvolání v českých zemích, a to jak před rokem 1918, tak i po něm.

Druhá sekce rigorózní práce, tvořená zbývajícimi devíti částmi již pracuje s problematikou odvolání z pohledu platné právní úpravy. Zahrnuje obecnou charakteristiku institutu odvolání v civilním řízení, podmínek přípustnosti odvolání, ale i problematiky podání odvolání, konkrétně se věnuje jeho formě a náležitostem. Dále věnuje pozornost účinkům odvolání a možnosti vzdát se odvolání a vzít odvolání zpět. Osmá část představuje rozbor samotného odvolacího řízení, část devět pojednává o rozhodnutí o odvolání apelačním soudem a desátá část se věnuje otázce nákladů odvolacího řízení a rozhodování o nich. Závěrečná jedenáctá část analyzuje rozdíly mezi českou a slovenskou právní úpravou odvolání v civilním procesu.

Cílem předkládané rigorózní práce je představit velice širokou problematiku odvolání v civilním řízení co možná nejkomplexněji, a to nejen z pohledu právní teorie, ale i z hlediska široké judikatury českých soudů. Kromě zdůraznění významu tohoto

důležitého institutu procesního práva se rigorózní práce snaží poukázat i na místa, která by dle názoru autorky zasloužila změnu právní úpravy *de lege ferenda*. V neposlední řadě si práce klade za cíl obeznámit čtenáře s historickým vývojem právní úpravy tohoto institutu civilního procesu a s rozdíly právní úpravy české a slovenské.

Klíčová slova

Civilní řízení, odvolání, řádný opravný prostředek

Appeal in civil procedure

Abstract

The presented rigorous thesis deals with the issue of appeal in civil procedure with an emphasis on a contested litigation. Appeal constitutes the only ordinary legal remedy that can be applied in civil procedure according to the effective legal regulation.

From the point of view of systematics, my thesis is divided into eleven sections, which are, because of clarity and logical division of individual parts of the discussed issues, further divided into sections and then into articles.

The two introductory sections are devoted to more general reflections on the chosen topic. The first section contains an introduction to the issue of the legal review of judicial decisions, specifically focusing on a general interpretation of issues of remedial procedure, remedial systems, and finally the division of remedies into the regular and extraordinary ones. The second section focuses on the historical development of the legal regulation of appeal in the Czech countries, both before 1918, and afterwards.

The second part of my rigorous thesis, consisting of the remaining nine sections, is already working with the problem of appeal from the point of view of the currently effective legal regulation. They include the general characteristics of the institute of appeal in civil procedure, the conditions of admissibility of the appeal, but also the issue of filing an appeal, in particular its form and requirements, the effects of the appeal and the possibility to waive the appeal and to withdraw the appeal. The eighth section presents an analysis of the appeal procedure itself, section nine deals with the decision on appeal made by the appellate court, and in the tenth section the rigorous thesis deals with the issue of the costs of the appeal procedure and the decisions on them. The final eleventh section analyzes the differences between the Czech and Slovak legal regulation of appeal in civil procedure.

The aim of the presented rigorous thesis is to present this very broad issue of appeal in civil procedure as comprehensively as possible, not only in terms of a legal theory, but also in terms of broad case law of the Czech courts. In addition to emphasizing the importance of this institute of procedural law, my rigorous thesis tries to point out places that, in the author's opinion, deserve a change in the legal regulation *de lege ferenda*. Last but not least, it aims to acquaint the reader with the historical development of the legal regulation of this institute of civil procedure and with the differences between the Czech and Slovak legal regulation.

Keywords

Civil Procedure, Appeal, Ordinary Legal Remedy